Editori:
Consiliul Local Pitești
Primăria Municipiului Pitești
Centrul Cultural Pitești

Apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România

ARGEȘ

Revistă de cultură fondată în 1966 ● Serie nouă
■ Anul XVI (LI) ■ Nr. 6 (420) ■ Iunie 2017 ■ 4 lei ■

ERNST BARLACH - Artistul în obadă

Mihai Barbu

Vizita bătrânei doamne. La Longarone

Margareta Leita a fost o italiancă frumoasă care, împreună cu fratele ei Nutty, a venit din Longarone în Valea Jiului, la Iscroni. (Longarone e o comună din provincia Belluno ce numără vreo 5.000 de locuitori. Azi, locuitorii ei sunt faimoși prin fabricarea înghețatei artizanale. Înainte vreme, italienii din zonă au împânzit lumea cu geamantanele lor pline ochi cu ochelari pentru citit.) Pe la jumătatea veacului XIX, în Italia era o sărăcie lucie iar la noi, în Valea Jiului, tocmai se deschiseseră minele de cărbuni. Aici era mare nevoie de mână de lucru calificată iar italienii erau foarte pricepuți în meserii legate de lemn și de piatră. În Iscroni, o localitate aflată la sud de Petroșani, Margareta Leita s-a măritat cu un ungur, pe nume Henter, și au avut, împreună, patru copii: trei fete și un băiat. Emilia, Margareta, Ghizela-Maria și Laurențiu. Toți s-au născut, aici, în România. Pentru copii, Italia a fost doar o poveste frumoasă spusă de mama lor în ceasurile când dorul de casă o năpădea năprasnic. Din cei patru copii, Margareta și Laurențiu au sfârșit aici fără să vadă, vreodată, locurile de unde se trăgea ramura maternă a familiei. Emilia și Ghizela au reușit, prin anii '70 ai secolului trecut, să primească pașaportul pentru a-l putea vizita în Italia pe unchiul Nutty, fratele mamei lor, cel care a vrut, neaparat, să moară acasă. Povestea acestei unice călătorii în țara în care s-a născut mama lor v-o relatăm mai jos așa cum ne-a spus-o, într-o seară de vară, pe malul stâng al Jiului transilvan, d-na Ghizela Maria Lorincz.

Am ajuns la Veneția și trebuia să luăm trenul spre Merano. De la gară până la Veneția era ca de la noi până la casa lui Bălăieț (Am verificat pe teren: erau cam vreo 500 de metri, n.n.) Trenul stătea vreo două ore și eu am plecat să vizitez orașul. Soră-mea nu a venit cu mine pentru că nu credea că o să ne știm întoarce. Eu am vrut să văd cum stă un oraș pe ape și cum pot circula mașinile pe acolo. Nu m-am lămurit. Peste tot erau doar biserici, biserici și iar biserici.

Momârlani & Barabe. Mămăligă cu brânză versus melci și broaște

– Și când s-o rugat mama de ei să nu plece, or zis: "Nu te supăra, Margareta, mă cheamă pământul în care m-am născut. Să nu lași, niciodată, copilul tău să părăsească țara. Așa bătrân cum îs (avea atunci 75 de ani) vreau să pup pământul italian și, apoi, să mor." Și or plecat. Când m-am dus la ei în vizită, bunicii nu mai erau. Bunicii mei or venit cu trei copii mici, aici, în România. Alții s-or născut și aici. Bunicii or avut o casă în comuna Pui dar și o gospodărie în Iscroni pe care au lăsat-o mamei. Italienii veniți în Vale au exploatat pădurea. Au lucrat la drumul Petroșani-Simeria. Ei i-au învățat pe momârlani să facă pâine. Ei erau cu mămăliga și cu brânza dar noi o mâncam doar cu *formagio*, o brânză pe care o aduceau din Italia. Aici, italienii adunau melci cu rucsacu', că le plăceau melcii. Îi fierbeau în apă cu oțet și îi mâncau. Și broaștele le plăceau. Nici lădricu' nu lipsea de la masa noastră...(Am vrut să știu ce-i ăla lădric, am întrebat și m-am lămurit. E o salată de păpădie. Italienii îi zic rucola, n.n.) Păpădia crește și la mine în grădină. Un an o tai și-o mănânc dar în anul următor o las ca să dea sămânță. Când am fost în Italia am observat că ei nu făceau decât două feluri de mâncare și o prăjitură. Ne-au servit cu grătare și au pus alături o felie de lămâie. Cartofii îi comandau și îi aduceau gata prăjiți. Dacă voiau să facă o supă, dădeau un telefon la magazin și le-o aduceau gata făcută. Tăieteii erau după cum îi comandai: fie rotunzi, fie pătrați. La desert nu făceau prăjitură. O cumpărau. Mătușă-mea, care era foarte bogată, s-a măritat cu un campion de șah. Ei ne-au invitat la o cafea și atât. Verișoara mea, când ne-o invitat la masă, a comandat prăjituri de la cofetărie. Nu știa să le facă acasă. Ea tot îmi zicea: "Ghizela, rămâi la noi. Noi avem bani și putem deschide un restaurant românesc. Te-ai face milionară cu mâncărurile pe care știi tu să le faci." Le-am făcut prăjituri și am vrut să le arăt cum se fac. Mi-au zis că e prea complicat pentru ei. Trebuie lapte, zahăr, făină, trebuie să frământi aluatul așa că, pentru ei, era mult mai simplu să le cumpere de la cofetărie. Aveau funiculare cu cabină care urcau până în vârful muntelui. Am văzut lucruri foarte frumoase la ei dar n-aș fi rămas. Mi-a plăcut totul. Era curat. Și ăla care ducea gunoiul era îmbrăcat ca un inginer de la noi. În casă era marmură pe jos. La intrare era gresie pentru că la ei lemnul era foarte scump. Ăștia, ai mei, avea case cu 3-4 camere. Erau proprietari. Eu știu ce lucrau? Fiecare cu felia lui. Unul era profesor. O nepoată era la facultate. Nu se vedea pe ei ce lucrau. Știu că aveau acasă de toate.

Uimiri firești de-acum o jumătate de veac

Am vrut să știu cum s-au distrat fetele noastre în Italia. Am pus o întrebare și am aflat. Era un meci la televizor în care jucau englezii cu italienii. Vărul meu, Lorenzo, mă întreabă: "Tu, Ghizela, cine crezi că va câștiga?" "Englezii", am spus eu. Începe meciul. Lorenzo se consuma foarte tare și când au băgat italienii gol, Lorenzo a sărit de pe scaun, în sus, de bucurie. Aveau în cameră o splendoare de candelambru și Lorenzo a spart cu capul două globuri. Au câștigat italienii și, după meci, văru-meu zice să mergem la Bolzano. Am mers la magazin după globuri și să luăm câteva cărți și discuri pentru băiatul meu, Bebe. Lorenzo stă de vorbă cu vânzătoarele, alege ceva și pentru mine, merge la casă, plătește și pleacă. În Italia, fiecare avea câte două mașini. Una mare și una mică numai bună pentru a se furișa prin oraș pentru că nu prea aveai unde parca. "Non c'e machina", îmi zice Lorenzo. Nu-i mașina și nu-i mașina. I-au ridicat-o. S-a dus să plătească amenda și a luat-o. Nu puteam merge acasă pe jos. De la Bolzano până la noi erau 40 de km. "Mă, Lorenzo, tu ai plătit marfa dar nu ai luat-o!" Mi-o aduc ei acasă. "Ce, vrei s-o car eu? Le-am lăsat cartea de vizită și e suficient." A doua zi au venit și ne-au adus o plasă mică. Așa erau ei, comozi. Mergeau la măcelărie și comandau ce carne voiau. Zicea mătușă-mea către măcelar: "Uite, asta-i italianca din România. N-o mâncat vițel de 20 de ani!" Așa era. Noi trebuia să furăm carnea ca s-o mâncăm. El s-a uitat lung la mine și mi-a spus: "Vai, ce proști sunteți voi, românii! Ne vindeți nouă tot ce-i mai bun. Eu am vițel de la tine din România. Vine cu coarnele curățate cu sticla, să fie albe ca laptele. Și coada i-o spală. Așa frumoși sunt viteii ăștia care vin de la tine din România!" În sinea mea îi dădeam dreptate. Nouă nu ne mai rămâneau decât oasele.

Am mai aflat, stârnindu-mi interlocutoarea, și ce le-a mai frapat pe cele două doamne, venite din raiul comunist, în capitalismul putred aflat, după părerea partidului unic, chiar pe buza prăpastiei.

– Într-o dimineață aud pe cineva care strigă pe stradă: "Guido!, Guido!, Iacomo!" Era o stradă pe care se găseau blocuri cu proprietari și chiriași. Îl întreb pe Nutty bacsi: "Ce tot strigă ăia pe stradă?" "Ăstă-i un patron", îmi zice Nutty bacsi, "care exportă lemne și îi trebuie oameni care să le descarce. Aici, în cartierul nostru sunt o mulțime de oameni care lucrează cu ziua." Mă uit atent spre stradă. Abia au ieșit trei oameni. Zic către Nutty bacsi: "De ce au ieșit doar trei oameni ?" "Ăștia lucră o lună și joacă alte două luni". Apoi i-am zis lui Nutty bacsi, dacă ar fi aici bărbatu-meu ar fi milionar. Le-am zis să întrebe dacă lemnele erau românești sau sârbești. Ăla a zis că-s sârbești. Mi-a zis unchiul că lemnele sârbești nu sunt bune de foc și nici nu țin de cald. Cele din România sunt cele mai bune. În magazine am găsit sare românească pentru că a lor era scoasă din mare.

În Italia, pantofii mortului sunt ieftini și te țin o viață

Acum o jumătate de secol, o călătorie de la Iscroni la Longarone era o adevărată aventură existențială. Nu cred că ne-am înșelat...

– Am plecat cu trenul dar n-am putut dormi. Toată noaptea se plimba unul prin vagoane strigând: "Café!" și "Sandwich!" Când ne-am apropiat de Treviso am ieșit pe culoar să ne întâlnim, așa cum ne-am înțeles, cu un văr de-al nostru. L-am rugat pe un băiat din compartiment să aibă grijă de bagajele noastre. Ne-am întâlnit cu vărul nostru pe peron și la întoarcere nu mai găseam compartimentul. Întrebăm un conductor și ăla ne-a asigurat că, în cazul că bagajele au rămas în vagoanele de Treviso, o să ni le trimită acasă. Ne-am mai liniștit. Până la urmă băiatul din compartimentul nostru, văzând că ne tot învârtim prin vagon și nu intrăm în compartiment, mă ia de mână și-mi zice: "Veni qua per prendere la valigia." Am ajuns la Veneția și trebuia să luăm trenul spre Merano. De la gară până la Veneția era ca de la noi până la casa lui Bălăieț (Am verificat pe teren: erau cam vreo 500 de metri, n.n.) Trenul stătea vreo două ore și eu am plecat să vizitez orașul. Soră-mea nu a venit cu mine pentru că nu credea că o să ne știm întoarce. Eu am vrut să văd cum stă un oraș pe ape și cum pot circula mașinile pe acolo. Nu m-am lămurit. Peste tot erau doar biserici, biserici și iar biserici. Apoi, m-am urcat în tren și am ajuns la Bolzano. Era ca de la Petroșani la Lupeni. Acolo ne-am dat jos pentru că trebuia să schimbăm trenul. Un domn înalt, așa ca dumneata (1,85 m, n.n.) și o domnișoară blondă și frumoasă se plimbau, agale, pe peron. Vorbeau în italiană și ne-am dat seama că așteptau pe cineva. Trebuia să urcăm niște scări și a venit un hamal să ne întrebe dacă nu vrem să ne care bagajele pentru "cento milla lire"."N-avem noi lire", i-am răspuns. "Dacă nu aveți, de ce vă plimbați?" ne-a zis el. L-am întrebat, apoi, pe acel domn înalt când vine trenul și mi-a zis că vine peste o jumătate de oră. Vine și trenul. Domnul acela zice să ne urcăm în el că așa vom ajunge la Merano. Abia ne-am urcat. Ăia doi n-aveau nici un bagaj, în afară de poșeta ei, dar n-au pus mâna să ne ajute. Un român de-al nostru ne-ar fi ajutat imediat. La Merano coborâm toți. Unchiul Nutty ne-a așteptat la gară. Știa că trenul oprește la Veneția două ore și a trimis-o pe mătușa, care a fost în România, să ne caute. Ăia doi erau chiar verișorii noștri care au fost trimiși să ne aștepte și să ne ajute să ajungem la Merano. Când ne-a văzut unchiul Nutty a zis "Guarda Ghizela! Guarda Ghizela!" ("Uite-o pe Ghizela!, Uite-o pe Ghizela !") și a venit să mă îmbrățișeze. El ne-a recunoscut imediat. Bărbatul se scuză că, deși s-a plimbat o oră pe lângă noi în gară, nu ne-a recunoscut. Da' și ei să nu întrebe măcar unde merem? Ce-i cu voi aicea? Nimic, nimic. Au văzut că suntem două străine și că vorbim românește. La Udine, sus pe munte, era o frumusețe de sat, unde erau toate rudele noastre. Am fost la vărul lui Nono (bunicul). Era exact ca Nono. Fuma și el pipă și era funcționar la sfatul popular. O, ce bucurie pe el că ne-a văzut. "Uite, au venit româncele!", striga el. A strigat la nevastă-sa să ne servească cașcaval. Nu știam noi ce-i ăla cașcaval italienesc. Am stat acolo trei săptămâni. Casa

(continuare în p. 31)

reportaj

Cununa de lauri de la Colibița

Uniunea Scriitorilor din România a organizat ediția din acest an (a VII-a) a Turnirului de Poezie între 10 și 13 mai la Colibița, județul Bistrița-Năsăud. La finele Turnirului – sprijinit de Ministerului Culturii și Identității Naționale, de Consiliul Județean Bistrița-Năsăud și de Biblioteca Județeană ,,George Coșbuc" din Bistrița – s-a decernat MARELE PREMIU ,,Cununa de lauri de la Colibița" poetului cu cel mai bun punctaj, rezultat al celor mai

convingătoare poeme, din concurs, citite în ținutul de basm de la poalele masivului Căliman de unde nu puteau lipsi reflexele molcome ale oglinzii lacului despre care localnicii spun cu mândrie: ,,noi, bistrițenii, am adus marea la munte". Zona este înconjurată de piscuri semețe oglindite de luciul albăstriu al apei. Torentele scurse de pe versanți aduceau locuitorilor din vale mari pagube prin inundații repetate. În

anul 1979 se ia decizia de strămutare a satului Colibița pe dealurile din apropiere pentru a se amenaja un lac de acumulare menit să înfrumusețeze și mai mult ținutul, dar și să asigure energie electrică prin micro-hidrocentrala de la baza barajului. În acest cadru peisagistic – un încântător poem al naturii –, competitorii celor două echipe (desemnate de filialele dinspre care au venit) s-au întrecut în versuri încărcate de sensuri, emoții și metafore.

Prima echipă (Pitești – Sibiu) câștigătoare a ediției precedente, a fost compusă din: Mircea Bârsilă – Marele Premiu la Turnirul de Poezie de la Neptun, 2016 –, Liviu Capșa, Ilie Vodăian, Ioan Radu Văcărescu (premiul de popularitate la Neptun, 2016), Ioan Barb, Emil Cătălin Neghină.

A doua echipă (Bacău – Dobrogea – Sud-Est) s-a prezentat la Colibița cu: Ovidiu Genaru, Ion Tudor Iovian, Costel Bunoaica, Paul Sârbu, Cristian Pavel, Andrei Velea. Condiție obligatorie pentru participanți: niciun text să nu fi fost publicat în volum.

Așadar, 12 competitori cu stiluri și discursuri poetice distincte au citit poeme cu sclipiri ce au dat măsura creativității lor, la zi, prin originalitatea și talentul fiecăruia; poeme care au reflectat un segment din stadiul actual al poeziei și care, au avut privilegiul să fie auzite, în premieră, la Colibița.

Întrecerea a fost arbitrată de un juriu alcătuit din: Nicolae Manolescu - copreședinte, Gabriel Chifu - copreședinte, Dan Cristea, Angelo Mitchievici, Adrian Popescu, Alex Ștefănescu, Răzvan Voncu. Membrii juriului au urmărit cu atenție fiecare autor și au acordat note. După prima rundă de lecturi au rămas în concurs jumătate dintre cei invitați, și anume: Mircea Bârsilă și Liviu Capșa – de la Pitești, Ioan Radu Văcărescu – de la Sibiu, Ovidiu Genaru și Ioan Tudor Iovian – de la Bacău, Cristian Pavel – de la Galați. În urma celei de a doua runde, s-au calificat în ultima etapă: Mircea Bârsilă, Ovidiu Genaru și Ioan Radu Văcărescu.

Gazdă și ghid, pe toată durata festivalului, ne-a fost domnul Ioan Pintea. Prin strădania domniei sale am vizitat Casele Memoriale ,,Liviu Rebreanu" și ,,George Coșbuc", Mânăstirea Parva din Reba, precum și punctele de interes turistic și cultural din Bistrița.

Sâmbătă 13 mai 2017, în fața unui numeros public iubitor de poezie, președintele Uniunii Scriitorilor din România, domnul Nicolae Manolescu, a anunțat – în sala ,,Gavril Scridon" a Bibliotecii Județene ,,George Coșbuc" din Bistrița – câștigătorul Marelui Premiu **Cununa de lauri de la Colibița** și a înmânat trofeul poetului **Ovidiu Genaru** de la Bacău. De asemenea, din partea publicului s-a acordat și **Premiul de popularitate** poetului **Cristian Pavel** de la Galați. Premiații au încântat auditoriul printr-o scurtă lectură din poemele proprii.

La ediția a VII-a a Turnirului, acumulând același număr de puncte, ambele echipe sunt declarate câștigătoare. În baza regulamentului, anul viitor vor participa trei poeți din echipa Pitești – Sibiu și trei poeți din echipa Bacău – Dobrogea – Sud-Est, într-o singură formațiune. Cea de a doua echipă urmează a se stabili prin tragere la sorți.

În încheiere, doi dintre câștigătorii edițiilor precedente, Gabriel Chifu și Adrian Popescu, au oferit asistenței un recital poetic de excepție.

Participanții la acest eveniment de o impecabilă ținută culturală au lăsat în inima iubitorilor de literatură din Bistrița, partea luminoasă din emoțiile și spiritul poeziei fiecăruia. Și fiecare, după încheierea festivalului, a plecat de aici încărcat de vibrațiile sufletului bun și frumos al bistrițenilor.

Text și foto: ILIE VODĂIAN

Și scriitori (mari) pot fi Cetățeni de onoare, nu-i așa?

Consiliul local al municipiului Petroșani i-a declarat, recent, Cetățeni de onoare pe scriitorii Gabriel Chifu și Liviu Ioan Stoiciu. Iniațiatorii proiectului de hotărâre au fost consilierii ALDE dr. Mihai Barbu și ing. Milu Vladislav. Ei au complotat, cu folos, împreună cu scriitori Ioan Lascu și Dumitru Augustin Doman pentru a-i convinge pe cei doi importanți scriitori români contemporani să accepte această onoare. Gabriel Chifu și Liviu Ioan Stoiciu au fost,

într-o scurtă perioadă a tinereții lor, cetățeni ai Petroșaniului. Chifu a început ca inginer stagiar la o uzină de reparat utilaj minier iar Stoiciu a fost miner la Mina Dâlja. Ulterior s-au dedicat definitiv literaturii și

Petroșaniul, în căutarea unei noi identități, face pași concreți pentru a-și revendica fiii rătăcitori. Primarul Tiberiu Iacob Ridzi a înmânat diplomele care le atestă calitatea de „Cetățeni de onoare ai municipiului Petroșani" odată cu lansarea cărții „39 de scriitori despre... Petroșaniul meu (cartea întâi)". Tot cu acest prilej s-a desfășurat și masa rotundă intitulată „Cultura Văii Jiului în context național" cu participarea scriitorilor Gabriel Coșoveanu, Ioan Lascu, Dumitru Augustin Doman, Jean Băileșteanu și Doina Popa. Lor li s-au alăturat și scriitorii Văii Jiului: Mihai Barbu, Marian Boboc, Ciprian Bolog, Valeriu Butulescu, Ion Hirghiduș și Dumitru Velea. Primarul Tiberiu Iacob Ridzi le-a înmânat tuturor o diplomă de mulțumire pentru „nesomnul de-a trăi în România" și pentru că prin ceea ce scriu și ceea ce promovează în domeniul cultural urmează, neștiut, îndemnul unei poete din Vale care spune că „Am să-mi pun și gloanțe în condei/ Neîncetat să țintesc hârtia/ Să văd de ce-i rușine dacă vrei să zici:/ Eu sunt un scriitor din Romania!"

MIHAI BARBU

Eveniment cultural

Întâlnire de spirit

La fine de mai, în Biblioteca „Dinicu Golescu", a județului nostru. Cristian Bădiliță, amfitrion invitat. Cărturar înveterat, mereu mai preocupat de ce este valoros în cultura lumii din veac până azi. Mereu cu ochii prin manuscrise și tomuri. Constant cu gându' la oamenii mari ai planetei. Reflexiv necurmat, doldora de informații nu la-ndemâna oricui și cugetări numa' una ș-una. Doritor, tot timpu', de mărturisiri și istorisiri. Purtător transmițător de idei selecte. Dornic multe-a spune, de nu te mai saturi ascultând la el...

Așa e-ntotdeauna și eu casc urechile plin de interes. Dă minții lumină și sufletului hrană în mod consistent și inteligent. La-ntâlnirea asta veni cu poze și cărți. Vorbind cu nesaț, cam vreo două ore, despre Eliade și despre Baudelaire. Doi semeni d-ai noștri care n-au trăit degeaba pe acest pământ. I-a cercetat apăsat și relată avântat. Nu ține discurs savant, dar e total captivant. De fiece dată ai de învățat și pleci către casă sigur mai bogat...

Păcat că actualii culturnici și potentații locali lipsiră en gros. La ei, doar materia(lu') contând. Pentru mine și alții la fel, fu, însă, prilej de sărbătoare și acumulare. Tavi Sachelarie, meriți mulțămire! Îndesește asemenea fapte bune în a ta parohie, directore, că de rele suntem sătui!

ADRIAN SIMEANU

Gheorghe Grigurcu

„O reclamă insistentă la posturile de radio”

■ Ironia: spectacolul unui iluzionist care face să dispară nu numai obiectele, ci și ființa.

■ Două situații cu putință. a) Cantitatea alcătuiește scenarii, calitatea se bizuie pe sine. b) Cantitatea alcătuiește scenarii, calitatea îi face genuflexiuni.

■ Uneori stăpînirea de sine e un fapt pe care ți-l poți apropria. Alteori ai însă simțămîntul că vine de Sus.

■ Un afect care se încălzește de la un alt afect, aidoma unui om aflat la gura sobei în care arde focul.

■ Destinul, într-o perspectivă de gurmand: „«Activitatea» destinului se asociază cu gustul – nutritiv – al «porționării» (cf. etimologia grecească «*Moira*»-«*meros*»). Destinul fiecăruia e «porția» care i-a fost dată, «lotul» lui, hrana care i se atribuie. «Porția» se referă, firește, și la cantitate (cît?), dar și la «rețetă» (ce ingrediente, ce dozaj?). Destinul are, cu alte cuvinte, extensie, culoare și gust. E «provizia» cu care plecăm la drum, care «ne ajunge» sau nu, pe care trebuie să contăm, fără iluzia unor «reaprovizionări» acomodante. Destinul livrează energie, dar poate fi și toxic, indigest. Poate fi un «prea mult» sau «un prea puțin». Poate «să ne placă» sau nu, să ne satisfacă lăcomia sau, dimpotrivă, să o inhibe sau să o isterizeze. Mîncăm – existențial – atît cît avem. Ne «mîncăm» soarta, care, la rîndul ei, ne mănîncă” (Andrei Pleșu).

■ Să fericim peștii. Memoria lor nu durează decît cîteva secunde.

■ Cuvinte care, de teama eșecului unei formulări, ți se împrăștie în minte, fug în toate direcțiile, aidoma unor insecte cînd simt o primejdie.

■ Zile în care scrii fără să scrii de fapt, ca și cum ai trage o barcă pe uscat.

■ O reclamă insistentă la posturile de radio: „Nu acordăm credite pentru dresarea lăcustelor, nici pentru gîdilarea crocodililor, nici pentru machierea broaștelor. Dar pentru toate celelalte acordăm credite fără bătaie de cap la Credit”. Chiar la toate?

■ Chipeș, instruit, monden, cu indenegabile dexterități ale verbului, întîlnind pretutindeni uși deschise, înregistrînd succese pe scenă și nu numai. Curtenitor, ironic, pimpant, spiritual, arogant, agil, cinic, Fortuna pare a-i fi pus mîna pe creștet. Graseiază din răsfăț. Dar în rest? Vanitatea îl împinge spre spectacolul unei extrovertiri provocatoare, aproape fără pauze. Confiscat de rolul pe care-l joacă în viață, celelalte le interpretează cu o secretă lehamite. Din nefericire, firea de poseur nu-i îngăduie sacrificiul de care are nevoie creația (se vrea pe deasupra poet și pictor). Un maimuțoi al perfecțiunii.

■ Din ce în ce mai mică diferența între a fi învingător și a fi învins.

■ „Cine vrea să vadă cu propriii ochi vasul Titanic, scufundat în urmă cu peste un veac, despre care s-au făcut numeroase filme, își poate împlini visul. Trebuie doar să achite 105.129 de dolari. Compania de turism Blue Marble Private, cu sediul la Londra, organizează excursii pe epava vasului Titanic, naufragiat în urmă cu 105 ani, care zace la circa 4.000 de metri adîncime pe fundul Oceanului Atlantic. Vasul din adîncuri, descoperit abia la 1 septembrie 1985 de o expediție franco-americană condusă de Robert Ballard, a fost vizitat pînă acum de exploratori, cercetători, realizatori de filme și aventurieri. (...) Expedițiile la rămășițele Titanicului vor începe anul viitor, în luna mai” (**Click**, 2017).

■ Dezamăgirile de care ai parte nu sunt totdeauna scutite de o secretă contribuție a ta, de un paradoxal impuls volițional. Bat încotro le împingi tu.

■ Nu pot scrie decît cu dificultate într-un apartament mai curînd întunecos, împresurat din toate părțile de ziduri înalte, incorporînd acele apartamente identice, numite de Mircea Eliade „cutii de locuit”. Am nevoie măcar de-o singură fereastră care dă spre cer. Dar, în Amarul Tîrg, n-o am.

■ Cea mai mare scoică de pe planetă este tridacna, din Marea Barieră de corali, avînd pînă la 1,5 m. lungime și 300 kg. greutate. Pescarii filipinezi o denumesc „carapacea morții”, deoarece poate reteza cu valvele ei piciorul sau brațul unui om.

■ Sufletul stă în bătaia solarității divine. Umbra sa: amintirea.

■ Un remediu simplu al anxietății. Recunoaște cu franchețe ce nu stă în puterile tale să faci și efectul nu va întîrzia. Te vei simți dintr-odată descătușat. A. E.: „Dar dacă tocmai ceea ce poți face îți va returna anxietatea? Și încă într-o formă mai gravă. Văd că taci”.

■ Poți iubi o femeie care nu te iubește, însă nu-L poți iubi pe Dumnezeu fără un răspuns al iubirii Sale, Dumnezeu fiind însăși iubirea. Iubirea ta ce se propagă în iubirea Sa și iubirea Sa ce se propagă în iubirea ta.

■ „Dumnezeu este mai mare decît inima noastră; dar, adăpostindu-L pe Dumnezeu, inima noastră poate fi mai mare decît ea însăși” (Monseniorul Ghika).

■ „Talentul este trăgătorul care atinge o țintă pe care ceilalți nu o pot atinge; geniul e cel care atinge o țintă pe care ceilalți nici măcar nu o văd” (Schopenhauer).

■ Credem că ne facem iluzii, dar iluziile decisive încă nu s-au născut. Ne așteaptă pe noi cei impudic de reali.

■ Chinezii socotesc că un ten bronzat reprezintă un semn de sărăcie.

■ O evidență străbătută de cîțiva nori calmi, aidoma cerului senin pe care-l privesc acum deasupra pădurii, nori care n-o prejudiciază. Uneori o umanizează.

■ „Ce ziceți de această idee de restaurant, unde să mergeți să cinați dezbrăcați, la lumina lumînărilor și să mîncați feluri bio, gătite fără electricitate, gaz sau foc? Sebastian Lyall, care a deschis un astfel de loc pentru nudiști la Londra, intenționează să facă unul și la Paris. La Londra, un meniu costă între 46 și 70 de euro, și pe lista de așteptare s-au înscris deja 46.000 de doritori” (**Dilema veche**, 2016).

■ A. E.: „Inteligența? Nu o dată un set de platitudini care au ambiția mereu cabrată de-a se autodepăși. N-ar fi mai bine să cauți un mijloc mai modest pentru a te afirma?”.

■ Imaginarul: starea de risc a realului, asemenea unor numere de acrobație primejdioase.

■ Iulie 2015. Olivia de Havilland a împlinit un secol de viață. Care vasăzică făptura sa trupească a devenit ea însăși istorie. Frumoasa Melanie din **Pe aripile vîntului**, unul din cele mai vizionate filme din toate timpurile, realizat în 1939, trăiește între umbrele celorlalți protagoniști ai acestuia care au avut vieți mult mai scurte. Clark Gable a trăit numai 59 de ani, Vivien Leigh, 64 de ani, Leslie Howard, 50 de ani. Aflăm că Olivia de Havilland, domiciliată acum la Paris, posedă încă o înfățișare impecabilă, arătînd cu cîteva decenii mai tînără.

■ Într-un număr omagial închinat lui Petru Creția al revistei **Dilema veche** (nr. 688/2017), Gabriel Liiceanu scrie următoarele: „Omul acesta, care era capabil să coboare în viață cît mai jos, pentru a fi sigur că nu are să-i scape nici unul dintre abisurile ei de abjecții”. „avea nevoie să bată pe treapta cea mai de jos a căderii”, „nu-i frecventase în mod sistematic pe filosofi. Și totuși cîndva, într-o altă viață, îi citise și pe ei”, „mințea copios”, „Cînd îi dădeai pe față minciunile nu se supăra, nici nu bătea în retragere, ci lua minciuna dovedită ca un punct de plecare către o minciună nouă”. Culpabilizări dintre cele mai grave, vorbe contondente cum o măciucă. E drept, sunt contracarate de aprecieri favorabile, dar... Cum ar putea fi oare ele motivate pentru cititorul de rînd, care pînă una-alta rămîne consternat?

■ „Pantocratul sufletelor i-a spus astfel într-o zi arheghetului său de-al doilea: «Să iei aminte că un copil a început să se afle prin preajma puterii noastre, înspre grădinile de răsaduri și altoiuri, dar nu-și află locul. Lasă-l să nu și-l afle, dar, fără a-l lua anume în seamă ca și cînd n-ar fi primit rînduiala grijii noastre, vegheați asupra lui tu și cîțiva slujitori, în numele meu și cu dragostea lui cuvenită, nu mai multă și nici mai puțină. Este de cinstit obîrșia, e nărăvaș fără să fie dîrz și sperios fără să fie rău. Este ales, dar nu este chemat. Să fie lăsat, spre întremare și curățire, să trăiască și să uite, să crească și să cugete, să priceapă și să nu priceapă, dar să ia aminte la prea lesnea zăbavă în timpii sorociți și să se știe pe el însuși ca străin întru cele ale sale și ca pribeag în lăcașul lui, ca părăsit în umbra darului nostru. În mare taină să-i fie date ajutorul și călăuzirea și, cu preaușoara, nevăzuta mînă a rangului tău, acele feluri de sfinte băuturi ce par că nu sunt, iar tu bine le știi. Astfel să taci, și mirungerea să nu o uiți, la ceasul ei»” (Petru Creția).

■ Micile comodități ale traiului zilnic, mici capitulări în fața a ceea ce încă nu s-a ivit.

■ Să cugeți sau să plutești, să scrii sau să-ți aduci aminte, iată dilemele tale de mai fiecare ceas, cărora te convingi cu timpul că nici nu ar fi bine să le pui capăt.

■ În poezie, obiectele sunt de fapt antropomorfe.

■ „«Posteritatea are mai multă nevoie de pîine decît de prăjituri», a spus Sainte- Beuve, care, de altfel, a rămas toată viața lui un brutar” (Proust).

■ „Îl cheamă Ragnar, Coco Ragnar, are cinci ani și este de departe cel mai deștept specimen din neamul păsăresc. Cunoaște trei limbi străine și poate înjura ca la ușa cortului ore în șir fără să se plictisească și fără să se încurce! (...) Papagalul gri african sau Jako, cum i se mai spune, este originar, așa cum indică și numele, taman din pădurile Africii. De acolo se trag și bunicii lui Coco, însă el e născut-crescut în captivitate, în Europa. A trăit un pic în Grecia, după care s-a mutat, cu colivie cu tot, în România, pe lîngă București. A nimerit într-o familie mixtă, de români și greci, în care se vorbește, culmea, mai mult limba engleză. (...) Prețul (...) doar 2.500 de lei, adică aproximativ 550 de euro, în condițiile în care exemplare din această specie se vînd în petshopuri cu peste 1.000 de euro” (**Click**, 2017).

■ Să nu uit: versurile romanței adorate odinioară, **Zaraza**, de sorginte sud-americană, le datorăm lui Ion Pribeagu.

■ A. E.: „Cartea aceasta are un merit de netăgăduit: un semidoctism subtil”.

■ „Îi citesc pe Confucius, Lao Zi, Buddha (același lucru îl pot spune despre Evanghelie) și văd alături de idei profunde, închegate într-o doctrină, afirmații stranii, care sunt fie întîmplătoare, fie alterate. Și tocmai de aceste idei și maxime stranii, uneori contradictorii, au nevoie cei care acuză doctrina. Nu pot insista destul asupra acestui fapt. Orice om are momente de slăbiciune și spune prostii, iar ele sunt notate și apoi lumea ține cont de ele ca și cum ar avea cea mai mare autoritate” (Tolstoi).

■ Nespus ne înspăimîntă Nimicul, dar acesta nu e decît cabinetul de lucru al lui Dumnezeu care își continuă Creația. Un Nimic care nu e așa-zicînd consubstanțial cu Dumnezeu, reprezentînd doar un mediu intim al Său.

■ „Dacă Dumnezeu nu există, atunci greșelile noastre sunt de neispășit” (Simone de Beauvoir).

■ Descoperă cu dezinvoltura pe care i-a dezvoltat-o singurătatea lucrurile care sunt, cu ajutorul celor care nu sunt.

■ Întregului îi place să se reconstituie mai curînd din umilele sale fărîmituri decît ținînd seama de grandoarea proiectului său.

■ A. E.: „Vorbă de papițoi actual: «am lecturat»”.

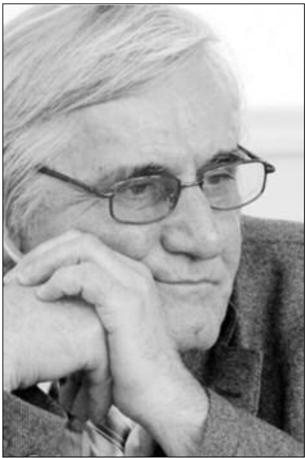
■ Dacă s-a întîmplat să scrii cu spor ziua precedentă, te simți precum după un ospăț copios. Masa rămîne plină de resturi de mîncare sleite, dar și de altele care ar mai putea fi păstrate la rigoare. După o ușoară șovăire (e încă nițel mahmură), ființa scriptică decide că e potrivit a se hrăni cu ele dimineața.

(continuare în pag. 5)

Poți iubi o femeie care nu te iubește, însă nu-L poți iubi pe Dumnezeu fără un răspuns al iubirii Sale, Dumnezeu fiind însăși iubirea. Iubirea ta ce se propagă în iubirea Sa și iubirea Sa ce se propagă în iubirea ta.

aforisme

Nicolae Oprea

Cronica literară

Poetul pamfletist

Şcolit, cum se vede, în arta satirei caragialeşti şi a pamfletului arghezian (plus ecouri urmuziene), Călin Vlasie, poetul dublat de pamfletist, apare înzestrat cu sarcasm şi ironie, simţ caricatural, umor parodic şi nelipsita violenţă verbală demolatoare.

Din momentul mişcării revoluţionare din decembrie'89, poetul Călin Vlasie – unul dintre întemeietorii Cenaclului de Luni – şi-a (re)descoperit vocaţia de jurnalist fervent, ancorat fără rezerve în realitatea regeneratoare. Motivaţia înclinaţiei spre publicistică este explicată într-o tabletă din martie 1990 prin aspiraţia spre statutul *scriitorului complet*: „Un scriitor care nu se poate exprima şi direct, în limbajul ziaristic, e un scriitor pe jumătate paralizat, incomplet. Dacă scriitorul român, mă refer la cel din epoca postbelică, l-a invidiat vreodată pe Eminescu, singurul motiv a fost posibilitatea poetului nostru naţional de a se fi exprimat în toate limbajele scrise. Nu va repeta nimeni destinele dumnezeului nostru spiritual, dar va avea şansa de acum înainte să fie din nou un scriitor complet. Înainte de realitatea imaginaţiei stă realitatea concretă, viaţa noastră cea de toate zilele, rapidă ca un tren în mişcare, frumoasă şi urâtă, morală şi imorală, veselă şi tristă, chiar dramatică, schimbătoare şi inertă." Adăugând într-o scrisoare deschisă către Bedros Horasangian pe tema *complexului de literatură*, publicată în prima revistă a generaţiei optzeciste, *Contrapunct*: „În realitate, un scriitor poate fi un gazetar adevărat numai în măsura în care rămâne un scriitor adevărat, adică înzestrat cu subiectivitate şi psihologică, dar şi estetică. Dacă vrei, faptul că scriitorul român (redevenind în sfârşit scriitor complet!) scrie acum gazetărie e un test, testul autenticităţii artei sale, care nu a apărut la un semn în 22 decembrie 1989."

Verva publicistică n-a durat, însă, decât 2-3 ani, întrucât tânărul scriitor de atunci, spirit mobil şi pragmatic prin structura sa, a fost captat de concretizarea proiectelor sale editoriale. Începând cu înfiinţarea Editurii Calende – în scopul autofinanţării revistei cu acelaşi nume, unde ne-am cheltuit romantismul revoluţionar -, urmată de conturarea unei edituri private, denumită orgolios Editura Vlasie, pe fundamentul căreia se naşte Paralela 45, condusă cu fermitate spre vârful piramidei editoriale. După mai bine de un sfert de secol, poetul se hotărăşte să publice într-o carte cu titlu sugestiv (şi incisiv), *Strategia de a moşteni nebuni cinstiţi sau ridicarea la putere* (Ed. Paralela 45, 2016), articolele publicate, cele mai multe, în revistele *Contrapunct, Argeş* şi *Calende*, în anii 1990-'92. În fapt, ele au fost reunite într-un volum de regretatul Gheorghe Crăciun încă din 1998, volum amânat editorial din motive pe care Călin Vlasie nu le explică în *Nota autorului*. Deşi Crăciun sublinia în *Cuvânt-înainte* calităţile publicisticii spectaculoase: „Publicistica lui Călin Vlasie e una în buna tradiţie a spiritului muntenesc, uzând de mijloacele şarjei şi ale pamfletului, ale ironiei şi limbajului colocvial."

Temele articolelor de fond sau ale tabletelor reunite în volum sunt de mare diversitate, în gama largă dintre viaţa socială şi politică: reintegrarea românilor în curentul european prin actul revoluţionar (*Demnitatea Europei*), înfiinţarea partidelor naţionaliste şi reacţia de „cetăţean turmentat" a alegătorilor (*Partidul lui Gargamel*, *Eu pen' cine am votat?*), privatizarea superficială (*Specula oficializată?*), finanţarea culturii (*Cultură şi subvenţie*), moştenirea comunismului (*Strategia de a moşteni nebuni cinstiţi*), manifestaţia din Piaţa Universităţii (*Grevişti şi mârţoaga troiană*), apel pentru restaurarea Bisericii Domneşti de la Curtea de Argeş (*S.O.S. Biserica Domnească! Potcoavele unui păianjen, rezemate de pereţi*) etc. Într-un limbaj necruţător, pamfletistul taxează, de asemenea, cu ajutorul unor expresii originale, *economia de talcioc* (*Clăbuc de plumb cu preţ dublu*), *gogoaşa privată* (*a domnului prim-ministru*), *defectul de seră*, *limbajul de cauciuc*, *politopiaţa Independenţei* (sub aceleaşi titluri).

Cele mai multe dintre luările de poziţie se referă, în chip firesc, la starea literaturii, *înainte şi după revoluţie* (parafrazând un titlu): *Titi ateul şi ceilalţi*, *Bişniţarii literaturii*, *Bişniţari, nu vă lăsaţi intimidaţi!*, *Instituţii personale*, *Ismail*

Barbu şi Turnavitu Vadim, *Un caz de bişniţă editorială*, *Efectul necontrolat al lichelismului literar* ş.a. Pamfletistul satirizează, cu predilecţie şi coloratură lexicală aparte, grafomania: „Grafomanii (adică lichelele) au înţeles iute lucrurile lor: că sugând din ţucalul ideologic le va mirosi gura a flori de busuioc, că extrăgând bani cu tulumba vidanjei din buzunarul administraţiei comuniste vor deveni liber-profesionişti, că publicând o carte în fiecare an vor umple tot spaţiul liber al bibliotecilor comunale şi săteşti, că cu aţa decoraţiilor îşi vor putea face hamac în panteonul literelor româneşti, că cu atâta cantitate de hârtie consumată vor secătui rezervele naţionale şi mondiale de lemn, paie, stuf şi trestie pentru o mie de ani, că adică vor stinge cu scuipat orice pâlpâire de viitor din moment ce prezentul, ca şi trecutul, fusese păpat de ei." Şcolit, cum se vede, în arta satirei caragialeşti şi a pamfletului arghezian (plus ecouri urmuziene), Călin Vlasie, poetul dublat de pamfletist, apare înzestrat cu sarcasm şi ironie, simţ caricatural, umor parodic şi nelipsita violenţă verbală demolatoare. Dincolo de atitudinea critică, el propune, cu intuiţii pragmatice, şi soluţii care s-au dovedit viabile în cultură, precum privatizarea în domeniul editorial-tipografic.

Pe lângă valoarea de document istoric al perioadei imediat post-comuniste, de tranziţie oarbă spre capitalism, *Strategia de a moşteni nebuni cinstiţi sau ridicarea la putere* constituie şi o fişă de temperatură a trăirilor poetului din momentul de răscruce. Printre tuşeurile polemice, se revelează, cu oarecari reţineri, adâncurile sensibilităţii poetice, în registru confesiv. Precum în *Laudă limbajului interior*: „Sentimentul că în ultimii zece ani am trăit într-un exil în propriul meu oraş nu mi-a asigurat nici linişte sufletească, nici glorie, nici superioritate. Am avut vocaţia anonimatului şi nu a disidenţei. Nu ştiu dacă devenind disident aş fi scris o literatură mai bună. Din frică, din laşitate poate, din neîncredere în revoltele personale, din lipsă de vocaţie politică, am preferat să stau ascuns într-un laborator de sănătate mintală, într-un turn de observaţie bine camuflat, contrariat pe zi ce trecea că viaţa mea era prea puţin conformă cu ceea ce credeam în realitate. În ultimii ani abia am putut scrie câteva poezii. Aveam sentimentul înnebunitor că mă mint întâi pe mine, că întreaga mea imaginerie poetică (chiar dacă în totală contradicţie cu ortodoxia oficială) este o jignire adusă nenorocitei existenţe de zi cu zi. Eram din ce în ce mai iritat de câte ori cineva îmi vorbea despre „scriitorul român", „literatură", „uniunea scriitorilor", „presa literară". Mă gândeam tot mai intens la moarte, la neşansă istorică, la sinucidere". Am citat in extenso, fiindcă rareori poetul-publicist mai deschide supapele memoriei afective, îndeobşte pentru a evoca începuturile „lunediştilor", în *Scrisoare întredeschisă, A treia conştiinţă, Desen cu războinic* sau *Înainte de Berevoieşti*.

Întrucât, în ultima vreme, s-au înmulţit informaţiile eronate furnizate în confesiuni sau interviuri – şi, mai grav, în dicţionarele literaturii române -, ţin să corectez o afirmaţie de falsă memorie a autorului din *Nota* sa introductivă: volumul ar cuprinde „articole apărute în câteva publicaţii, (cele mai multe în „Contrapunct" unde am avut o rubrică săptămânală intitulată PARA(N)TEZE), din decembrie 1989, până la începutul lui 1992." E adevărat, multe dintre articole au apărut sub genericul *Para(n)teze*, dar rubrica respectivă a fost inaugurată în revista *Argeş* (n. 4/ 1990) şi va fi continuată în *Calende* – după ce am schimbat denumirea revistei, la propunerea lui Miron Cordun -, cu pauze din ce în ce mai mari, până în ianuarie 1992. Nici măcar *Revistele literare şi noul oportunism*, care încheie volumul de publicistică nu a apărut în Contrapunct, cum se menţionează, ci în *Calende* (nr. 1/ 1992, p. 4).

Biblioraftul cronicarului:

Dumitru Chioaru, *Ars orphica*, Ed. Limes, Cluj, 2017

Ionuţ Caragea, *Mesaj către ultimul om de pe pământ*, Ed. Fides, Iaşi, 2017; *Umbră lucidă*, Ed. Fides, Iaşi, 2016

Octavian Doclin, *Baletul de noapte*, pref. Marcel Pop-Corniş, Ed. Gordian, Timişoara, 2015

Alexandru Mărchidan, *33 de cuvinte pentru Luiza şi alte câteva poeme*, Ed. Tiparg, Piteşti, 2017

Teofil Răchiţeanu, *Somn de voevod*, Ed. Scriptor, Cluj-Napoca, 2015; *Amintiri în zigzag, Marin Iancu în dialog cu Teofil Răchiţeanu*, Ed. Scriptor, Cluj-Napoca, 2016

Florica Bud, *Bărbatul care mi-a ucis sufletul într-o joi*, roman, ed. revizuită, Ed. eLiteratura, Bucureşti, 2016

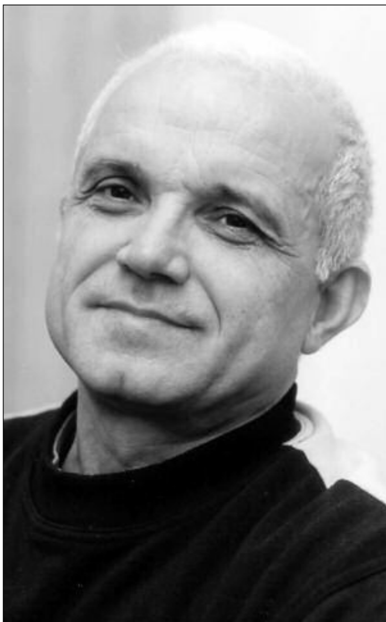
Marin Ioniţă, *Călare pe vânt*, Ed. Tiparg, Piteşti, 2017

Savian Mur, *Eu, agenţia mea de ştiri (antiroman)*, Ed. Bibliotheca, Târgovişte, 2017

Niculae Ionel, *Alte exerciţii de admiraţie*, note de lectură, Ed. Bibliotheca, Târgovişte, 2017

Ion Simuţ, *Literaturile române postbelice*, Ed. Şcoala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2017

Liviu Ioan Stoiciu

„Arghezi”, a 37-a ediție: de la Tg. Jiu la Tg. Cărbunești

A trecut cu bine și a 37-a ediție a Festivalului Internațional de Literatură „Tudor Arghezi” (care îl are ca președinte de onoare pe N. Manolescu; la această ediție, copreședinți ai juriului au fost câștigătorii Premiului național de literatură Opera Omnia „Tudor Arghezi” de anul trecut — Alex Ștefănescu și LIS), la Tg. Jiu și la Tg. Cărbunești (25 - 28 mai, organizator de top Ion Cepoi, director CJCPCT Gorj, prin Consiliul Județean Gorj). Eu am sosit sâmbătă, 27 mai la Tg. Jiu (trezit de la ora 5 la București) și am participat la recitalul poetic de la Teatrul Dramatic „Elvira Godeanu” (moderat de Horia Gârbea și Ion Cepoi), programat de la ora 10; seara s-au lansat două albume de lux „Tudor Arghezi - 11 poezii” (poezii traduse în Israel și Bulgaria). Duminică, 28 mai s-a făcut deplasarea la Tg. Cărbunești, localitatea de baștină a lui Tudor Arghezi (apropo, s-a stabilit aici, la Tg. Cărbunești, la casa sa, maestrul Gheorghe Grigurcu, cu 7 câini în ogradă, un câine de rasă în casă, cu care iese la plimbare, și cu 12 pisici). Neplăcut impresionat, constat la începerea festivității de premiere că mi-am uitat „textul Laudatio” pe care trebuia să-l citesc (vreau să spun textul scris, că aș fi putut să-l țin și oral), la hotel, la Tg. Jiu (la 36 de kilometri distanță; de la Tg. Jiu la Tg. Jiu sunt numai comune și șoferul organizatorului Ion Cepoi a mers cu Loganul numai cu 60 de kilometri pe oră și la dus și la întors, o oră în care m-am simțit ca dracul, penibil; eram convins că ratez și finalul festivității de premiere; admirabil însă, președintele Nicolae Manolescu a tras de timp, într-o cuvântare de zile mari, după ce a premiat „pentru promovarea creației argheziene” autori din Liban, Serbia, „Moldova-Maria Pilchin”, Germania, Ucraina, Israel; și cu Premiul Opera Omnia, la secțiunea „scriitori străini”, pe Cylvestre Clancier, Franța și Natalia Azarova, Rusia, conform foii festivalului, *Bilete de papagal* Nr. 25 / 2017; fiecare mulțumind pentru premiere). Premiul Național „Tudor Arghezi” Opera Omnia din acest an (finanțat de USR, cu o sumă dublată față de anul trecut; Comitetul Director al USR, reunit la Arad la începutul lunii mai 2017, a hotărât cine sunt premiații) a fost obținut la poezie de Vasile Dan, iar la critică, de Răzvan Voncu (Laudatio, Alex Ștefănescu). Public mai jos intervenția mea, scrisă în 18 mai (e ca o ștafetă, premiații din acest an vor ține Laudatio premiaților din 2018):

Un fel de Laudatio la Vasile Dan

Ne putem iluziona că poezia e și ea o formă de *dezvoltare a sufletului*, dacă nu sună pretențios. În condițiile în care poeții (artiștii în general, cei care schimbă statutul experienței estetice) au făcut din mister o putere a sufletului... „Prin mine se vedea totul”, scrie Vasile Dan: „Eram la mijloc între cei de dinainte mea / și cei ce mă urmau”. Prin poezie se vede sufletul? Vasile Dan e cu nici doi ani mai mare decât mine (născut în 8 mai 1948), debutat editorial în 1977 la Editura Facla, premiat la concursul de debut; a publicat o a doua carte de versuri în 1979, e perceput ca șaptezecist sau neomodern (*făcând din metaforă un principiu ordonator*). Compar debutul său cu al meu, normal ar fi fost să fiu și eu șaptezecist, nu numai prin vârstă, debutat editorial în două „Caiete ale debutanților” (la Editura Albatros) apărute în 1978 și 1979 — dar eu am fost premiat la concursul de debut cu o carte care avea să apară în 1980 și să fie considerată optzecistă sau postmodernă (sau a unei antropologii culturale la zi; a relativizării). Vasile Dan a debutat editorial la maturitate, la 29 de ani, contemplativ, eu am debutat la 30 de ani (imatur și la 30 de ani, odată ce scriam, cum scriu și azi, spontan), Vasile Dan a scris în Transilvania (departe de echinoxiști clujeni, dar ridicat în slăvi de ei), eu în Moldova (departe de noii junimiști ieșeni, dar acceptat). Veniți din aceeași lume a *introspecției magice*. Sau din lumea celor care au trezit în ei o conștiință magică, o exprimare poetică misterioasă. Nu știu dacă întrebarea: „E poezia o formă irațională de raportare la concret?” ne apropie sau ne îndepărtează. În ideea că poezia e o *alchimie spirituală*, o esență, un amestec de cuvinte, rațional sau irațional. Las la o parte „textele alchimice” ale optzeciștilor (textualismul fiind acuzat de meșteșug).

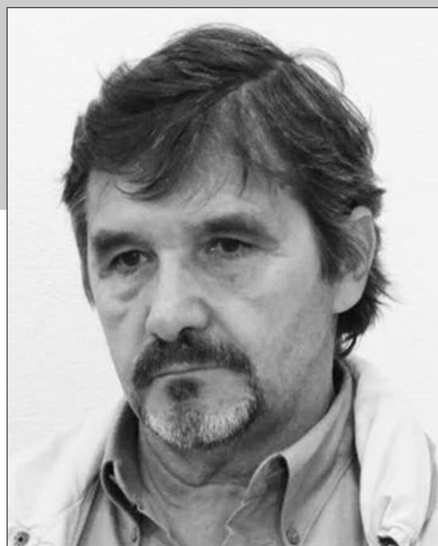
În timp, Vasile Dan și-a rafinat stilul intelectual sublimat (volumul „Lentila de contact” a fost premiat de USR anul trecut; voi cita aici din el, în continuare). Original, îl bântuie trecutul: „Nodul mereu în gât, vocea înecată în esofag. Cânți / trecutul / ce se ivește tot timpul, de oriunde, la orizont”. Tot timpul, „spre clipa ce-a fost, spre ziua de ieri”. E un trecutul eșuat neomodern? „Fiecare zi se întoarce încet înapoi. / Trăiește-mă încă o dată, îmi zice”... Sau vorbim de un proiect neomodern neîmplinit? Punând judecățile (sau prejudecățile) de gust și emoție, estetice, la bătaie. Optzeciștii au discursul cunoașterii mai radical decât șaptezeciștii. Și au alt joc de limbaj. Alt real. Sigur, după Revoluție așteptările normative s-au aplatizat și în poezia noastră. A ieșit la suprafață o mașină de vorbit mai relaxată. E adevărat că motorul întregii cunoașteri se află în afara lumii, în iraționalitatea ei? Oricum, trecutul evocat de Vasile Dan poate fi și un remediu pentru suflet: „Din gât urcă fără sunet câte-un cuvânt vechi / mai vechi decât mine însumi”. Mai vechi? Poate fi *transmutarea sinelui în cuvântul lui Dumnezeu* (Radu Cernătescu), dacă îl credem pe cuvânt. Intrat în „zone de adâncime ale realului”, expresia se transfigurează azi în versurile sale, face caz de realitățile subtile. Depresia și angoasa rămân în urmă dacă te eliberezi de cuvinte, scriind, dacă scade tensiunea metafizică naturală și descoperi astfel „armonia din suflet”. Vasile Dan scrie: „Azi e întoarcerea ceasului înapoi / cu douăzeci și patru de ore, cu o săptămână, cu o lună, / cu un an, cu toți acești ani pe care îi are oricine în buzunarul de la spate”. Asta nu e evaziune a realității? Criticul Nicolae Manolescu o tot repetă, că „fără trecut, viitorul nu există” și că trebuie recucerit tot timpul „paradisul literar”. Se referă la o stare a *sufletului gânditor*, care e în afara timpului; o poezie a meditației? În paradis e cutia de rezonanță a literaturii? Bun, să recucerim „paradisul literar”, dar unde e? Vasile Dan își încheie volumul pomenit cu: „precum morții îngropați în cer, în Tibet / dați la vulturi”. O fi acolo „paradisul literar”, în ceruri, în trecut? Acolo sunt cititorii / receptorii ideali de poezie (cei care au criteriu de detectare a valorii infailibil), în acel paradis ce trebuie recucerit? Am citat dintr-un poem al lui Vasile Dan, care începe cu: „Sunt, știu, un poet sceptic. / Nu-mi fac absolut nici o iluzie / cu poezia mea. / Numărul celor care o vor citi nu mă obsedează deloc. / Nici tirajul vândut al cărții noi de poeme... / Ele (poemele) sunt afacerea mea subterană. Ascunsă. Incestuoasă. / Știu doar eu că le scriu. / Iar acest lucru scapă întâmplător / spre cititor. De cele mai multe ori / prea târziu pentru mine. Sau fără să știu”... Potențial, cititorul ideal poate participa la textul poetic, dacă dă un sens al lui la cele citite; cu câți mai mulți cititori de poezie, cu atât mai multe stratificări de sensuri, nu contează că se epuizează misterul. Noii poeți adevărați apăruți (pradă excesului de timp; că e o continuitate în poezia de limbă română remarcabilă) reîmprospătează de la sine, natural, „tainele de dincolo de rațiune”, ei vor da *o nouă viață misterelor acestei arte*. Nu e așa? Există și „paradoxul viitorului anterior” (Jean-Francois Lyotard) care dă de gol această reîmprospătare a tainelor, a *reconcilierii sensibilului*... Altfel, pentru mine rămâne admirabilă poziția criticii românești de vârf, azi, de a aduce în prim-plan și a onora cu premii naționale poeți de seama lui Vasile Dan, o personalitate discretă, rafinată, cu simțul excepției.

4 iunie 2017. BV

Ne putem iluziona că poezia e și ea o formă de dezvoltare a sufletului, dacă nu sună pretențios. În condițiile în care poeții (artiștii în general, cei care schimbă statutul experienței estetice) au făcut din mister o putere a sufletului... „Prin mine se vedea totul”, scrie Vasile Dan: „Eram la mijloc între cei de dinainte mea / și cei ce mă urmau”.

Poemul de colecție

Gheorghe Mocuța

ultima filă

ce poet aș fi fost într-o țară străină
să mă pierd printre oameni să mușc din țărână
ce poet aș fi fost ce mișto
braț la braț cu Verlaine și Rimbaud
sau cu Gainsbourgh Brassens Reggiani
prin bistrourile din Saint-Denis
copil teribil rebel fără hotar
un SDF de lux în Bateau Lavoir.
ce poet aș fi fost
ce extaz
ce desfrâu
dacă-mi țineam melancolia-n frâu.

Dar așa pe pământul promis dintre Criș
și Carpați
voi rămâne cu voi osândiților frați.

dar așa în văzduh între Mureș și Crișuri
am rămas ciocârlanul dintre miriști și visuri.

nici corb pe arătură nici porumbel flămând
doar oarba ciocârlie și cântecul ei frânt.

„O reclamă insistentă la posturile de radio”

(urmare din pag. 3)

■ Numele proprii, cele atît de atracțioase pentru tine încă din copilărie, au un statut special. Sunt aidoma unei limbi pe care o stăpînești și care, concomitent, îți rămîne străină. Utilizînd-o, îți dai seama de masa uriașă de vocabule, de fapt de imensa lor majoritate la care n-ai încă acces, la care nu vei putea avea acces pe deplin niciodată. Cum ar veni, o limbă pururi în stare născîndă.

■ Cuvintele pe care Beaumarchais le-a înscris pe zgarda cățelușei sale: „Mă numesc Caprice, iar domnul de Beaumarchais îmi aparține”.

■ Diversitatea: o formă a oboselii spiritului. Religiile, sistemele, ideologiile constituie maniere temerare de a-l revigora, nu fără riscuri.

■ Cînd/cum îmbătrînim. Cu grație, Andrei Pleșu mărturisea: „Nu le trece prin cap că am 66 de ani, că poate, în puținul timp care mi-a mai rămas, sper încă să duc la bun sfîrșit cîteva proiecte personale, că am inevitabile căderi de energie, că am dreptul să-mi administrez ziua, săptămîna, lunile, anul ținînd cont de prioritățile proprii. Or, mi se cere insistent, lacrimogen uneori, răstit alteori, să mă înham mereu la proiectele altora, să port războaiele altora, să fiu un instrument util în proiecte de carieră ale altora”. Cu strîngere de inimă mă gîndesc dacă un literat cu 15 ani mai în vîrstă decît avea A. P. cînd a așternut aceste cuvinte ar putea dobîndi dreptul de-a le contrasemna...

litere

Cristian Pavel

Toate fostele mele iubite s-au umplut de copii

Toate coşurile din lume care mă ştiu scriitor

s-au umplut de hârtii

dintr-acolo vin

şi mă ghemuiesc laolată cu şerpii

şi cu ei mă sărut apăsat pe gură

şi cu ei mă-mplinesc de venin

centrul vechi

asta nu e viață, ai dreptate!
doar cu silabe furate
bâlbâite pe ascuns
cu mers pe vârfuri cu pasul piticului
cu frânghii de păpuşar trase tremurând
în teatrul absurd pe care-l trăiesc.

asta nu e viață
să-ți lungesc zi de zi
venele și arterele prin care
curg spre tine pe ocolite
să cânt în pauze
când ies la cumpărături, să ud florile
să duc gunoiul
când toc ardeii și scriu la film
mai pe urmă, furios și iute.

asta e viață de emigrant
într-o tabără din sud
de unde sun când am semnal
când am cartelă cu minute și
mese calde și duș imaginar
într-o lume pe care
am renunțat să o vizitez.

asta e o viață de clovn obosit
de jurnalist turnat în plumb
ce trăieşte din speck, ca o redacţie
încăpățânată să iasă
cu tipărituri curajoase pe piept, în zori.

nu e drept să te țin strâns
în curentul meu alternativ
în care dau, inconștient, sonorul
la minim și la maxim,
în salba mea de hidrocentrale
unde apele năpustesc și se retrag.

nu, nu e viață
turnul meu de control din care
gestionez nesăbuit laolaltă
planoare parapante
baloane cu aer cald și
avioane cu reacție

toate întrebările mele despre
frumos, adevăr și viitor
se strâng într-o sârmă ghimpată
în garduri de iederă și plante carnivore
și cum fug înafară,
cum mă rănesc fără leac.

Nu e viață să mă aştepţi
Pentru tine, doar pentru tine.

nu am încredere să te duc
în Centrul Vechi fiindcă acolo
aproape totul e șubred și stă să cadă
fiindcă Centrul Vechi sunt eu
fiindcă am o bulină roșie pe trup
cât soarele la asfințit.

pinacotecă

Tot mă zoresc
Să te invit în living la mine

Living – adică într-o sufragerie
Într-o existență a mea în care
Am grijă de pești și în care
Mă întrec cu ei la vorbă.

Nu pot să te primesc fiindcă
Am tapet peste tot cu palmele ei fiindcă
Amprentele ei au trecut din pahare în vin
Și pentru că fiecare pernă e plină
Cu puful aripilor cu care
A zburat de la mine.

Fiindcă baia e plină de sămânța mea
Neîncolțită și întinsă pe prosoape
Fiindcă ouăle de la micul dejun
Sunt ca ochii mei în tigaie
Trași din orbite după ea.

Fiindcă ea a rămas în balcon
Ca un gaz lacrimogen
Împrăştiat de nişte jandarmi responsabili
Plânși și ei, dar cu lacrimi din ochi
Nu cu unele din palme și din tălpi,
Ca plânsul meu din rădăcini.

Fiindcă nu am cum să o scot din pereți
Decât cu șpaclul și foarfeca ce ești
Decât din încheieturi, cu descântece și medicină
ca pe un reumatism,
Ca pe o spondilită anchilopoetică.

Nu pot să te invit în living, la mine
Fiindcă aici e un șantier infernal.

Fiindcă nu mai am pe rafturi pisici la pândă
Pitici iubitori de baschet
Pioleți și corzi de ascensiune
Munți de cafea râșnită sub tălpi.

Fiindcă sunt ca o pinacotecă:
Zic cei mai mulți că au văzut
Cum se îmbățișează unele pe altele,
Tablourile în mine.

Cum pornește căldura din senin când apar suflete în trecere,
Cum fantomele voastre, ea și tu
Plecați în fiecare noapte
La cumpărături pentru mine.

Copii şi hârtii

Toate fostele mele iubite s-au umplut de copii
Toate coşurile din lume care mă ştiu scriitor
s-au umplut de hârtii

dintr-acolo vin
şi mă ghemuiesc laolată cu şerpii
şi cu ei mă sărut apăsat pe gură
şi cu ei mă-mplinesc de venin

toate semnele de circulaţie arată
obligatoriu spre mine
ronduri de flori cu cedează

cu frunze nervoase
şi vin obosit în pahare
şi pete uitate de crâncen tanin

toate fostele mele iubite s-au umplut de copii
toate coşurile din lume care mă ştiu scriitor
s-au umplut de hârtii.

am jurat să te acopăr de fericire

dar n-am gasit decât un pled
o foaie
de cort o frunză de ceapă
o pleoapă
decât o plapumă de albuș ca omleta
decât degetele mele albe și tremurânde
întinse-n cuțit ca brânza aceea -
brânza feta

am jurat să te acopăr de fericire
dar eu m-am învârtit abia de-o umbrelă
de pelerine și de burlane
n-am găsit decât să etanșez
toate ferestrele prin care
toți plouă peste tine dorințe
bucăți mincinoase
de satin și dantelă

am jurat să te acopăr de fericire
dar nu știu să trag după mine decât
câte-un zmeu
câte-un oblon
câte o ușă întredeschisă
nu știu decât să-mping de zăvoare

dar tu ești fericită deja
doar ce te văd grăbită cum te ridici
cum îmi faci semne să mă apropii
ca și când ai dirija
un cor de copii
sau șapte fanfare

te descos

Descos un sac cu trupul tău
Într-o tăcere lungă și rece
Pe masă, la morga în care te-ai nimerit
După ce ai murit pentru mine.

Mă uit la tine și tac
Descos partea cu capul tău
Cu părul nelămurit de creștere
Cu nasul luat mereu la purtare
Și gâtul de pasăre, antrenată să plutească.

Mă uit să înțeleg cum ai murit
Pentru mine

Cum s-a adunat toată deznădejea mea
Să te strângă de gât
Să nu mai zici nimic,
să dispari într-o ramă aproximativă,
Biodegradabilă.

Număr toate marginile fericirii
atinse de tine
cu degetele cu labiile, cu buzele, cu mâinile.

Te-am condamnat și te-am urât
Te-am dus până peste himalaya
Să-ți iau oxigenul, sus, peste crevase.
Am fost șerpar și am căzut Și am murit înaintea ta.

Și acum, ca de la mort la mort,
te descos, să aflu de la tine, țeapănă
Cum ai știut tu să trăiești
într-o buclă repetabilă de minciună.

Să înțeleg cum am reușit eu
Să te împăiez
Cu paiele din ieslea nașterii mele
Cu șoaptele magilor
Care mi-au tot cântat de leagăn.

Îți scot firele din toate
brazdele tale de carne
Și tremur ca de parkinson
Când iau în căuș liniștea ta definitivă
Pe care o beau o torn o împrăștii
Cu care mă înmiresmez, sigur pe mine
Cu care mă știu îmbălsămat, să nu mă stric
Să fac frumos în jur
Ziua, noaptea, prin anotimpuri.

Magda Grigore

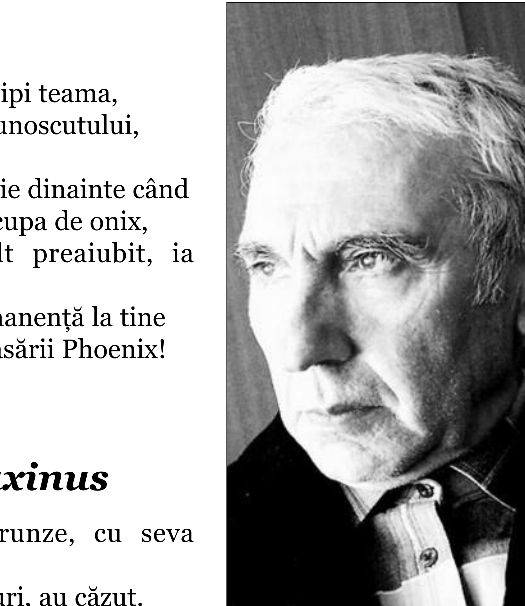
În numele poemului (21 de grame)

Aer, apă, foc şi pământ
ascunse, în afara limitelor formei,
în trupul omenesc.
În doar 21 de grame – o plasmă subtilă,
o înțelegere nedeslușită cu Dumnezeu.
O idee, un sens, o rugăciune,
sunetul dintâi fără finitudine,
cuvântul dat eternității pentru noi.
21 de grame de mister
turnat în fiecare vas de lut.
21 de grame, o adiere, o mişcare din aripa îngerului
(care a fost mereu prin preajmă *înainte să-l vezi*)
sau grele ca nişte corpuri meteorice, în cădere,
pe care întunericul din lut nu reuşeşte
să le consume în întregime.

Un ochi de lumină
închis în temniţa trupului.

Chiar dacă timpul se va face cald şi uscat
şi vor fi ploi de stele –
chiar dacă ne este frică de moarte
şi fiecare dintre noi trebuie să plece într-o zi
spre marile distanţe
... cele 21 de grame plutesc lin deasupra mărilor;
noi nu o să ne amintim şi nu o să înţelegem
cum a putut să locuiască aici *sufletul*
(atât de uşor, ca o lăcustă călătoare!),
21 de grame însufleţite, pline de viaţă;
cum a plecat şi unde s-a dus
cum a cântat, a iubit, a visat,
cum a purtat prin noi
taina prafului de stele.

Ilie Vodăian

Răsăriți pe colinele inimii

Ce poate fi dacă nu un împrumut oferit
– pe viață – de astrul portocaliu
din proxima vecinătate, ori un condor
visând la nesfârșit zborul său
peste însoritele culmi ale acestei lumi?
Ori izbânda oricărei semințe de a germina
în solul cald și umed dintr-o grădină,
așa cum și eu – cred că nu din întâmplare –
am izbândit, într-o anume primăvară,
să vin la lumină.
Sau primele reflexii ale răsăritului
purtate de zbuciumatele valuri
în dimineața rece a nașterii Afroditei
în îndepărtata vechime:
ecoul primului strigăt îndelungat al ei
se mai aude și azi dacă asculți
tăcerea timpului curgând printre ruine.

Pe tine, grănicer al sufletului,
te întreb în șoapte:
ai simțit vreodată respirația grăbită
a arbuștilor răsăriți pe colinele inimii mele
în gărzile tale, lungi și obositoare,
din fiecare noapte?

Tratat de alianță

Până în această clipă, prin care curge
țărâna și nisipul,
n-am spus la nimeni
că nu m-am înțeles cu întunericul.

De nici un fel nu am putut
să-l înțeleg și - ca măsuri de apărare -
am încheiat tratat de alianță cu norii,
cu candele,
cu lumânări, cu lămpi și felinare.

Am cumpărat destulă ceară de albine
și uleiuri volatile de finic,
și petrol lampant, și seu:
să fie pregătite toate, absolut toate,
când pe aleile sufletului meu
se vor stinge lămpile iluminatului public.

Un surâs nedeslușit

Când am deschis ușa salonului,
am fost întâmpinat
de un surâs nedeslușit care mi-a zis:
iată, aici sunt specialiștii
care m-au pregătit
să trec ușor prin tăișul bisturiului,
aici am înțeles corect
de ce vântul spulberă nisipul,
de ce, în cele din urmă,
ne prinde culoarea pustiului.

Am pus pe pat buchetul de flori
și am aprins o lumină.
Apoi, cu sufletul sufletului meu
ne-am plimbat prin grădină
ținându-l strâns de mână ore întregi.
Ore întregi până când, pe cer,
Rarița a început să răscolească
prin imperiul lui *Orion*
stăpânit în regatul de mijloc
de cei trei regi.

Atunci, abia atunci ne-am despărțit
la fel cum se desparte fumul de foc.

Scrisoare către Berenice

La fiecare început de toamnă toți brazii
din vestitul burg sunt îndemnați să devină
stâlpi de susținere pentru amurg.
Te aștept să vii, te-aștept cu vinul rubiniu
și cu un braț de flori de câmp puse pe masă.
E noapte. În stânga și în dreapta mea,
scaunele sunt ocupate
de siluietele închipuirilor nerăbdătoare
să îți vadă cosița, însteletă, de mireasă.

Am să te-aștept, cum florile salcâmilor
așteaptă, an de an, să fie sărutate de albine.
Ar fi minunat să vii,
Berenice, să vii când aracii sprijină strugurii
dați în pârg, în luna septembrie,
prin tămâioasele vii.
Am să te-aștept, în acest inconfundabil târg,
chiar și după ce zăpada va cădea indiferentă
și crivățul va murmura printre blocuri
aria celui mai frumos amurg.

Strada

Strada, pe care poate ai să vii,
se recunoaște după arbuștii de iasomie
înfășurați pe stâlpi de lumină,
după un falnic brad păzit de trei cireși,
trei duzi și doi arbori de mătase
ce păzesc cele mai liniștite umbre de case.

Când vei ajunge la capătul ei,
să-ntrebi mireasma florilor de tei:
minunile ce stau de veghe permanent
ca nu cumva să intri fără mine
în salonul balurilor fastuoase.

Salonul unde se dau, în reluare,
petrecerile de lux ale închipuirilor mele:
doar câteva limpezi... și restul, cețoase.

Mizar & Alcor

Sub licăririle stelelor Mizar & Alcor,
pe o muzică de Brahms, ne rotim
până când și eu și tu parcă plutim.
Privește-mă, privește-mă să-mi potrivesc
din clipirea pleoapelor tale măsura.
În cele din urmă, cu voia ta,
se risipește norul dintre noi –
un nor umezit de emoții,
așa cum îți era, la cununie, paliura.

Întinde-mi mâna de muceniță
să mă sprijin de vârful degetului inelar
când o pornesc pe cărările nebănuite:
cărările pe unde, tot timpul,
mă văd alergând înspre tine
cu brațele încărcate
de bujori și de romaniță.

Iată, ne cresc aripi rotunde și albe
în felul petalelor de nufăr,
de petunii, de ciclamă, de untișor.
Acum, chiar acum!, am putea să zburăm
până la licăririle stelelor Mizar & Alcor.

Efigia păsării Pheonix

Timotei, fiul meu mult preaiubit, acum
când zilele îmi sunt numărate
îți scriu ultima epistolă
de la fereastra temniței, unde
nu mă mai satur să stau de vorbă
cu vântul și cu florile de iasomie.
Martoră îmi este, la fiecare ceas al înserării,
umbra unui chiparos.

Ține minte: nici chiar Cezarul stăpânitor,
nici cele mai desăvârșite dialoguri,
ori cea mai dramatică epopee
scrisă vreodată, nici cel mai îndrăgit poem
sau epistolele mele care vor locui
cu numele tău între aceleași coperți,
nimeni și nimic nu o poate duce cu vorba,
la nesfârșit,
pe doamna M...

Singurul care îți poate risipi teama,
otrăvitoarea teamă a necunoscutului,
este sufletul tău.
Și pentru că nimeni nu știe dinainte când
va bea ultimul strop din cupa de onix,
Timotei, fiul meu mult preaiubit, ia aminte:
îngrijește-te să ai în permanență la tine
două monede cu efigia păsării Phoenix!

Scrisoare de la *Pontus Euxinus*

Și cele de pe urmă frunze, cu seva remușcării
injectată în dosnice nervuri, au căzut.
Acum, ploaia le îndeasă, una câte una, în argilă.
Să știi că-mi par tot mai îndepărtate
zilele Romei cu aromă de chiparos și de tei
și află că încă mă urmărește
privirea ta rămasă în urmă,
privirea asemănătoare cu a unei antilope
încolțită de lei.

Amintește-i măreţului Augustus că eu
m-am smerit și acum sunt ființa cea mai umilă
din *Pontus Euxinus*. Și chiar de pe acest pământ.
Pe-aici, în ultima noapte de toamnă, lupii
dau târcoale la o imaginară stână
în timp ce, o imperială acvilă
– de pe înălțimea turnului, cu flacără, din port –
scrutează deșertul perfect de pe lună.
,,Ne-așteaptă o iarnă grea'', îmi spun tomitanii.

Iarna pe care, iarăși, sunt nevoit să o suport.
În nopțile lungi păzite de ger, să nu lași negura
să se strecoare pe fereastra deschisă la cer.
Fereastra pe unde privesc, de când se știu toți anii,
copiii de zei spre roiurile de fluturi poposind
pe ramurile merilor în luna lui mai:
pomi edenici găzduiți, iarna,
în bordeiele barbarilor căptușite cu lut.
Iarna, când prin aceste ținuturi, viscolul cântă la nai.

În pachetul pe care îl vei trimite – nu uita! –
să așezi cu mare grijă ultima noastră îmbrățișare.
Și ultimul nostru sărut.

Din poezia lumii

Zoran PEŠIĆ SIGMA (Serbia)

În traducerea lui LEO BUTNARU

S-a născut în anul 1960 (Banatul Sârbesc / Biserica Albă). Locuieşte în oraşul Niş, angajat la Centrul de Cultură. Este redactor-şef al revistei de literatură şi cultură „Gradina". Membru al Uniunii Scriitorilor din Serbia. E unul dintre cei trei scriitori care au semnat „Manifestul Fizismului" (1982). Realizator de emisiuni TV experimentale, de filme de scurt metraj şi acţiuni ce ţin de performance.

Selecţii din creaţia sa au fost traduse în limbile bulgară, greacă, română, macedoneană, maghiară, poloneză, rusă.

A editat cărţile de versuri „Curentul" (1983), „Orgii în vid" (1992), „Umbra cactusului" (1993), „Sens confortabil" (2004), „Trenul pentru un singur călător" (2008; tradusă în limbile greacă şi bulgară), „Înşelăciune / cartea viziunilor pierdute" (2012; tradusă în macedoneană), „Sufletele apropiate" (2015), precum şi volumele de proză (coautor): „Cronicile de la Hloygeu" (1991), „Terra Marginalis" (1997).

Citind ceea ce ne e dat să citim

pe scoarţa copacului cu tainică melodie-ncrustată pe ea

de auzim cum prin pădurile lumii

cântă mestecenii

un bocet comun

Entrance

(Căderea în transă; hipnotizare; început de carieră;
apariţia actorului; acces; introducere; uşa; concepere)

Ceva alb. Albul meu nu este ca al tău. Noaptea e mai albă decât
osul bazinului al djinnului aborigen aţipit.
Cămaşa ta e mai albă decât visul.
Pustiul luminează. Pustiul luminează lacul.
Aborigenii unduiesc apa albă cu visele şi vâslele lor albe.
Noi pe-aici suntem în plus. Ni se spune:
albul nostru nu seamănă cu albul vostru.
Noi nu avem unde pleca. Noapte albă. Vorbim.
Nu ştim cum să ne descurcăm pe acest nisip de sub apă.
Vorbim.
Căutăm intrare în coşmaruri normale.
Asta e lume: făcută pentru coşmaruri!
Cămaşa voastră o învolbură vântul dalb, clătinându-o pe apă.
Unde-ar fi în ea trupul tău?
Djinnul îşi visează propriul trecut. Astfel tu vei supravieţui ca un os
pe care-l atingi din curiozitate.
Ceea ce se află în vis – alba atingere a unui străin.
Atingerea albă a apei albe într-un vis alb.
Nisipul se răsfiră curgător şi fiece fir al său
cade odată cu stropul alb.
Şi fiece vis re resfiră împrăştiat prin eşecuri.
Sensul este iubirea, însă în binefacere el nu există.
Binele-i în judecata de apoi, care însă nu există-n timpul alb.
Timpul alb înseamnă sfârşitul. Inclusiv sfârşitul amintirilor.
Pe plaja pustie din Victoria, pe Lună,
pe acoperişurile plate ale oraşului Nis
găsesc sprijin punctele sensului albe.
Albul meu nu este ca al tău. Djinnul alb e artist al paletei,
el ne visează neliniştile şi râde
o mie de ani.

Mâine va înceta să mai râdă.

Ziua în care manechinul căzu

(Un dumnezeu ineficace)
Priviţi cum trece manechinul pe podium
absolut altfel decât pe stradă
o femeie se opreşte în faţa vitrinei
cu gânduri încâlcite printre preţuri
un fel de combinaţii vesele
însă nu mai e de muncă
pentru acest dumnezeu zadarnic ineficace
care calculase totul
încrucişând zâmbetul femeii cu zâmbetul străzii
şi tristeţea manechinului cu tristeţea podiumului
în automatismul reprezentaţiei
când e calculat din timp fiece pas

manechinul s-a împiedicat
această regină a nobilei aluri
căzu
apa se prelinse
în acea zi eu văzusem pe stradă femeia care
din greşeală se izbi de vitrină
şi se desfăcu sticla r a l a n t i
precum într-un film în care regizorul
ar dori să accentueze tocmai
risipirea sticlei făcute cioburi
tu ai putea crede că aceasta ar fi o născocire
însă eu o ştiu din realitate
fiindcă eliberarea scoasă în evidenţă
şi păpuşile îmbrăcate multicolor
suporturile şi umeraşele
şi costumele de haine – pe bărbaţi din carton presat
vânzătoarele uluite stridentele lor ţipete
iar regizorul realizează că în fine a prins momentul
evenimentul adevărată aventură involuntară
şi că fiecare trebuie să participe activ efectiv
pe ambele părţi ale sticlei risipite
inclusiv cei care măsoară lucruri noi
în cabinele de probă

zi blestemată în care
manechinul căzu

acum mai mulţi ani
fusesem vrăjit de cartea
apei

când arunci o piatră în lac
undele se răspândesc
de parcă ar fi acţiunea ta asupra celor din jur
şi vezi undele-urmele a ceea ce
ai putea însemna pentru ei

când arunci o piatră în mare
pe ţărmuri depărtate nu se află nimic
nici barem o privire care
ar fixa o băltoacă pe asfalt
în care se oglindeşte postmodernitatea clădirilor
şi a sticlei în sticlă oglindire
şi a betonului în palmă
înfigându-şi toate colţurile ascuţite
în pielea neprotejată
aceste cercuri concentrice
care se răspândesc imperceptibile
dincolo de linia de demarcaţie a morţii
a pustiului
secetei şi întunericului

La pescuit

Când se lăsă noaptea peste ape
străbătându-le până-n afund
şi cel ce pescuieşte
încremenit sub forţele stelare
ghemuit de neîncredere
va da glas
din mila şi nemila liniştii
când şi greierii îşi ţes
visul de mătase

„e târziu" bălmăjeşte pescarul
iar stelele sunt ca măruntele fire de zahăr deja împletite
în străvezimea bolţilor verii
deranjând eternele poteci
prin salt imprevizibil
peste abis
în intenţia de a provoca apariţia minunii
însă deja minunea nu mai apare
lacul se-nvolbură
greierii îşi torc ţârâitul
eu îmi strâng undiţa
şi plec la culcare
până va reveni ziua
mi se vor prinde
intenţii sensuri

pescarul priveşte în
prăpăstiile întunericului în modificare
dar noi nu putem să-l privim la nesfârşit
chiar şi pescarul înţelege că timpul e limitat
pentru prinsul râmelor în cârlige
aruncare lor în mijlocul viitoarelor cercuri concentrice
nu mai e timp şi pentru vânt
pentru a umplea catedralele stufărişului
cu spaima

totul e fluid precum apa
şi întunericul şi scurtele străluciri
şi luntrea ce se clatină priponită
împarte călătoria cu prietenii
departe se-aude lătrat de câine
împarte lupta cu lupii
scânteieri în noapte pe fundal stelar
împarte singurătatea ta
şi săritura peştelui în alte răsfirări concentrice
împarte speranţa
cu sărmanii greieraşi

tu ai răsfirat tandreţea-n cercuri
şi asta te ocroteşte de rele năluciri
şi de duşmani cărora nu le cunoşti numele
ca cercurile unui tărâm al ştimelor
e aura verdea-a ciupercilor inofensive
cercurile îndoielilor că tu mai eşti viu cu-adevărat

e prea târziu ca să te întorci acasă
iar la pescuit nu ţi-ai luat merinde
senzaţie de gol leşie la suflet
care se clatină în plescăitul luntrii
ce parcă-ar fragmenta tăcutul ţărm
iar energii stelare se clatină ca penetul

şi mirosul

că cineva trebuie să fie adus jertfă
deci nu e grav că plescăie şi cizmele tale
pentru această iluzie udă
că totul s-ar ala la locul cuvenit
că totul s-ar afla la locul cuvenit

Înot îndărăt

Acolo unde
suntem încercuiţi de ape fumurii
buşteni abandonaţi la întâmplare
ca nişte morminte uitate peste noapte

când îţi va veni să urli
nu aştepta condiţii mai prielnice
din partea publicului împăciuitor

în ochi în urechi în gură-ţi intră apa
respiri
se iscă bulbuci
se împrăştie
presiunea e suportabilă
dat fiind că un braţ mai e încă afară
în timp ce altul ţi-e sub trup

înoţi cu gravitate
aduni ce nu ai reuşit să făptuieşti
şi deja simţi necesitatea celuilalt mal
înoţi cu gravitate
încă puţin şi ajungi mic paradis al crabilor

Rune

Citind ceea ce ne e dat să citim
pe scoarţa copacului cu tainică melodie-ncrustată pe ea
de auzim cum prin pădurile lumii
cântă mestecenii
un bocet comun

traduceri

proză de **Marian Ilea**

Nordul lui Ilea

Era negru ca dracul şi avea ochii roşii

În Chiuzbaia, la cinci kilometri de Baia-Sprie, s-au născut Iosif Vissarionovici Bele şi Vladimir Ilici Paşca. Era anul una mie nouă sute treizeci şi unu. Cei doi au apărut în aceeaşi zi în locul numit Groape. Părinţii lor erau mineri. Bele lucra la Mina Herja. Paşca la mina Baia-Sprie. La scurt timp de la naşterea celor doi, cunoscutul Marmorosch Blank a dat faliment la Bucureşti. Şi cum începuse prima curbă de sacrificiu în România, nici în Chiuzbaia lucrurile nu mergeau prea bine. Minerii Bele şi Paşca au ajuns şomeri. Ca să se răzbune pe capitalism, Bele l-a poreclit pe Iosif Vissarionovici, fiul lui de nici un an, Lenin, Paşca i-a spus lui Vladimir Ilici, Stalin. În Chiuzbaia aşa le-au rămas numele. Aşa-i strigau mamele lor când îi chemau în case. Aşa le spuneau, mai târziu, minerii şi aşa le-a spus şi preotul la biserică atunci când le-a sosit vremea însurătorii.

Iosif Vissarionovici Bele zis Lenin şi Vladimir Ilici Paşca zis Stalin, s-au angajat la mină. În anii '60 cei doi erau membri de partid. În scurtă vreme au ajuns secretari ai organizaţiilor de bază: Stalin la mina Herja şi Lenin la mina Baia-Sprie.

Au condus destinele partidului comunist până au ieşit la pensie.

Mina Herja şi mina Baia-Sprie aparţineau Centralei Minelor din Baia Mare. Stalin îi repartiza butelie pentru aragaz lui Lenin şi Lenin făcea la fel pentru Stalin. Când s-au dat pentru organizaţia de bază două televizoare color, Stalin a primit unul de la Lenin şi Lenin l-a primit pe al doilea de la Stalin.

În pensie au intrat amândoi în aceeaşi zi. După evenimentele din anul o mie nouă sute optzeci şi nouă, Vladimir Ilici Paşca nu s-a putut obişnui cu căderea comunismului din România şi a murit.

În Chiuzbaia s-au organizat funeralii comunale. S-a ocupat Iosif Vissarionovici Bele zis Lenin.

"Tânjesc după Stalin, avea să spună tot mai des Lenin celor cu care se întâlnea pe drumul Chiuzbăii".

"Să nu te sfârşeşti Iosif Vissarionovici şi nu uita, mai ales, să ne laşi pe vreunul ca tine", aveau să-i răspundă chiuzbăienii dezamăgiţi de capitalismul revenit în comuna lor în anii nouăzeci.

"Cum să nu ascult vocea poporului", îşi spunea Iosif Vissarionovici Bele zis Lenin.

Pentru cei doi comunişti anul o mie nouă sute şaizeci şi cinci a rămas o bornă greu de descifrat aşa că au dezbătut-o într-o memorabilă şedinţă de partid.

S-a întâmplat în douăzeci şi trei ianuarie la ieşirea minerilor din schimbul unu. Şedinţa a fost comună, au venit la Mina Baia Sprie şi cei de la mina Herja.

Iosif Vissarionovici Bele zis Lenin găsise printre textele de partid care urmau a fi discutate, o notiţă a unui călugăr budist care, aflându-se în vizită la Leningrad, i-a spus unui recepţioner de la hotelul unde se cazase: "E greu să dormi în oraşul vostru, în copaci sunt prea multe suflete pe care Dumnezeu nu le-a luat încă...".

Toţi minerii comunişti aflaţi în sala de şedinţe şi-au dat cu părerea. Nimeni n-a înţeles mare lucru. Şedinţa aceea s-a terminat cu chemarea la organul de securitate a celor doi secretari ai organizaţiilor de bază. După lungi cercetări s-a aflat că textul despre care s-a povestit la mina Baia-Sprie era dinaintea orânduirii comuniste şi se referea la capitalismul putred.

Iosif Vissarionovici Bele zis Lenin şi Vladimir Ilici Paşca zis Stalin au primit sarcină să organizeze o altă şedinţă pentru a lămuri lucrurile. Aşa au şi făcut. Minţile minerilor de la Herja şi Baia-Sprie nu trebuiau lăsate în întuneric.

Alte probleme cu organele Statului n-au mai fost.

Iosif Vissarionovici Bele zis Lenin a avut o discuţie cu Vladimir Ilici Paşca zis Stalin în noaptea de patrusprezece septembrie a anului două mii doi. Parcă era realitate, parcă era un vis.

Viul Iosif Vissarionovici din Chiuzbaia, zis Lenin, n-a înţeles de ce l-a vizitat mortul Vladimir Ilici din Chiuzbaia, zis Stalin.

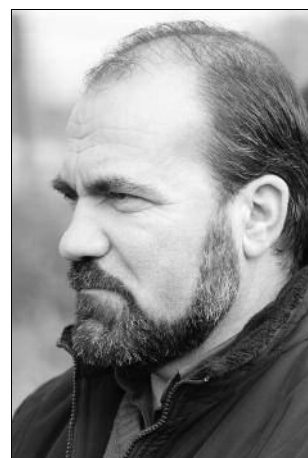
(*Visul, în numărul următor*)

ILEA de Bârgău şi Ieud

eseu de **Ioan Romeo Roşiianu**

Nevoia de Divinitate şi refugiul în tine însuţi

Valorile s-au răsturnat inexplicabil, de parcă am asista la o nouă facere a lumii.

Într-unul din numerele cotidianului francez „Le Nouvel Observateur" publicista Marie Giselle Landes - făcând un paralelism între incertitudinile pe care ni le ridică existenţa cea de toate zilele şi regresul trăirilor psihologice generate de-această stare de fapt – punea un accent deosebit pe refugiul şi închistarea cetăţeanului în sine însuşi, pe imperioasa necesitate de Divinitate.

„Tinerilor li se spune că lumea în care trăiesc nu este bună de nimic, că (ea) a pierdut raţiunea de-a fi, că este o lume de oameni singuri, de oameni trişti, de oameni urâţi... Se spune asta de o sută, de două sute, de trei sute de ori pe zi. Şi, deodată, soluţia: trebuie să găsim pe cineva care, investit cu o putere divină, este menit a fi urmat, menit să conducă omenirea întreagă spre noul său destin. Şi, fireşte, acela este Profetul" - nota ea.

Trebuie să mărturisesc faptul că respectivul articol m-a pus serios pe gânduri. Apoi, ieşind în stradă, cu groază am constatat că avea deplină dreptate, că încă are deplină dreptate!

Constatând continua devalorizare a societăţii, a moralei acesteia între altele, constatând că această Societate nu prea mai are nimic de preţ, nici măcar onoarea, omenia în sine, solidaritatea sau munca, nevoia de închistare în mine însumi a venit ca o salvare, nu ca o soluţie simplă de compromis.

Într-o lume improprie visului şi poeziei, în care cei îmbuibaţi dar goi pe dinăuntru sunt preferaţi numai datorită conturilor ciudat îngroşate, a maşinilor de lux şi a vilelor crescute ca ciupercile după ploaie nu prea mai pare a fi loc de suflet şi omenie.

Valorile s-au răsturnat inexplicabil, de parcă am asista la o nouă facere a lumii.

De altfel sau într-o altă ordine de idei, cu mentalitatea de „grup ales", stare care-i caracterizează pe cei din aşa – zisa Înaltă Societate, nu se poate lupta făţiş.

M-a mirat şi mă miră continua dorinţă de parvenire, pe orice cale şi orice mijloace, fie ele chiar şi mai puţin ortodoxe, a celor aflaţi – vremelnic! – la putere.

De fapt, ţinând cont de faptul că VICIUL cel mai puternic care a dominat, care domină încă şi care va mai domina omenirea până la sfârşitul ei este VICIUL PUTERII, nu-mi rămâne decât să conchid că această atitudine de dezinteres faţă de nevoile şi necesităţile Celuilalt, tinde să fie deja o caracteristică a tuturor. Deci, chiar şi a mea!

De aici şi până la o refulare interioară nu mai este decât un singur pas. Dar şi acela mic, micuţ chiar!

Ce ne rămâne atunci de făcut?

Încotro să ne îndreptăm atenţia din nou şi paşii?

Singura salvare vine atunci chiar din partea Divinităţii, singura care te mai face să te simţi tu însuţi, nestigmatizat şi nedepersonalizat de o continuă regresie a societăţii.

Cum se poate ajunge la o astfel de împăcare cu tine însuţi?

Nu e greu de aflat!

La tot pasul îţi ies în întâmpinare tot felul de Aleşi care-ţi oferă formula „magică", anume apartenenţa la Sfânta lor Grupare.

Şi cum accentul cade, bineînţeles, pe faptul că EI sunt Singurii pe Calea Cea Bună, că ei sunt Cei Mai Aproape de Cer, adică de Dumnezeu, îţi şi prezintă un soi de Cod Valoric la... purtător.

Unul pe care, cică, dacă îl respecţi cu stricteţe e ca şi semnat biletul de călătorie spre Mântuirea dorită, odată cu depărtarea de impurităţile trăirilor cotidiene.

Adică spre-o eliberare deplină din strânsul şi, totodată largul corset existenţial, din demagogia care-a devenit o adevărată trăsătură de bază a actualei societăţi.

Urmarea? Nimic nu te mai deranjează, nimic nu te mai interesează – în afară de trâmbiţata mântuire, logic! – nimic nu-ţi mai stârneşte senzaţia de victimă, nimic din tot ce te-ar mai putea nemulţumi.

Devii imun cumva la devalorizarea leului nostru deja văduvit de coamă, la constatarea lărgirii şi adâncirii gropilor din asfalt, la creşterea galopantă a preţurilor, la spectrul obsedant al şomajului şi al asigurării traiului zilnic.

Totul capătă brusc o culoare roz, reconfortantă, lăsând loc numai mulţumirii depline.

Asta aduce cu sine statul în casă, când alţii îşi strigă cu voce tare nevoile în stradă, neapartenenţa la clasa politică, când alţii continuă să spere-ntr-o schimbare la faţă a lumii, la fel faţă şi de multe altele, toate reunite sub un singur cuvânt: Dezinteres, Apatie sau Neputinţă.

O neputinţă care, dacă ar fi bine înţeleasă, ne-ar sări în proprii noştri ochi, nemulţumindune şi mai mult. Dar nu e aşa!

Nu e aşa pentru că acest Joc place, place făcând, la rândul lui, un altfel de joc, al celor aflaţi la Putere, al celor ce nu sunt interesaţi decât de ei înşişi.

Conştientizând că nu e nimic de făcut, singura întrebare pe care mai îndrăznesc să mi-o pun e aceea: CE SĂ FAC?

O întrebare pe care şi-o pune fiecare Om, o întrebare care ne frământă pe fiecare dintre noi.

Chiar dacă nu vrem să recunoaştem că e aşa.

Mircea Bârsilă

Poezia Elenei Ştefoi

În conformitate cu programul său liric, poeta consemnează conflictul cu propria existenţă, sub tutela demonică a figurilor înfricoşetoare ce populau imaginarul infantil. Echilibrul din prima carte a fost părăsit în favoarea apelului la un imaginar înnegurat şi la un discurs în care felurite realităţi psihice larvare, de altădată, sunt ridicate la rang de focare lirice. Amintirile şi frustrările mocnite de atunci, devenite ,,un soi de excitant liric" şi, totodată, şi hrană amară a imaginaţiei, afirmă o mentalitate auctorială regresivă – aspect esenţial în ceea ce priveşte direrenţa specifică dintre poezia antisentimentală a Elenei Ştefoi şi cea a Angelei Marinescu.

Volumul **Linia de plutire** (Cartea Românească, 1983) se numără printre cele mai bune debuturi în poezie din anii 80. Fluidul poetic are, în fiecare poezie, de la o secvenţă la alta, un debit constant. Gândirea poetică avansează în lungul unui traseu ale cărui imprevizibile volute sunt line, elegante, sigure. Supravegheat cu grijă, discursul nu are scăderi şi elemente de umplutură: ,,Pot strânge în braţe rădăcina acestei duminici. am văzut-o/chircindu-se lângă mine, sufocată de paraziţi, exact/când aşezam receptorul în furcă. Se-ntâmplă, se-ntâmplă./Prăpastia pe care o apăr nu iubeşte programul obligatoriu/nici tăbliţele indicatoare pentru cei ce vor să greşească/foarte puţin. Ea va încărunţi aşteptând unghiul perfect/al revoltei cu moartea./(...)/De dragul ei pot strânge în braţe chiar şi rădăcinile putrede/ale unei minuni pe care nimeni, de-atâta vreme, n-o mai aşteaptă../ „(*Fără să întreacă măsura*). Un uşor curent epic leagă una de alta imaginile menite să susţină în mod direct sau simbolic transfiguarea în negativ a lumii, a vieţii: ,,Cu mândria unui creion perfect ascuţit, ultima insomnie/pândeşte să-mi aduc aminte cât sufăr./(...)/Singur de tot sângele apără/o privighetoare murdară va primi pedeapsa celor ce pun/prea frumos realitatea cu botul pe labe./eşti tânăr îţi spun şi deşertul, deşertul/trece prin calendar mai victorios decât orice legendă"(*Chiar bătăile inimii*).

Multe dintre motivele şi temele majore ale acestei cărţi (memoria care ,,se lasă scuipată în faţă", suferinţa, zilnicul eroism de a trăi, conflictul cu o realitate ostilă, scindarea eului poetic sau multiplicarea lui, revolta asumată în linia unei eroicităţi şarjate, clarviziunea maliţioasă, angoasa metafizică etc.) au devenit nişte constante ale întregii sale poezii: o poezie axată pe valorificarea unor zone de interferenţă a imaginarului diurn cu cel crepuscular sau chiar cel nocturn, într-o ,,confesiune arţăgoasă", cu valenţe de ,,urlet existenţial"» şi în care ,,viziunea din interior este apropiată de aceea a expresioniştilor din ramura dură, negatoare, apocaliptică. (,,,) Este în versuri un clar refuz al sublimului, diafanului, tandreţei, surprinzător la o poetă tânără. (Eugen Simion, **Scriitori români de azi**, IV, 1989, p. 575).

Începând cu volumul **Repetiţie zilnică** (Editura Eminescu, 1986), poeta uzează de imagini grele, dure, anxioase, în spiritul poeziei antisentimentale şi, în genere, al poeziei ce se împlineşte sub zodia esteticii urâtului. Imaginile şi versurile de mai jos decupate din volumul **Schiţe şi povestiri** (Editura Cartea Românească, 1989) sunt elocvente în ceea ce priveşte capacitate de a amorsa, prin substanţa lor, discursul şi de a oglindi o stare poetică a cărei marcă este criza existenţială. Multe dintre respectivele imagini sunt, în opinia lui Gheorghe Grigurcu (**Poezie română contemporană**, II, Editura Revistei Convorbiri literare, Iaşi, 2000, p. 471), ,,iscusit-infernale manierisme" şi care ,,scrise cu negrul de catran şi răspândind dogoarea tărâmului damnării/(...)/ probează un rafinament estet": Ceasul ce vine ,,seamănă/cu alcoolicii din unele cărţi./(Îngheţ de frica buzelor lui/zdrenţuite: ele mă ameninţă/c-o dragoste absolută;/ele mi-au arătat/cum pot năvăli într-o simfonie/gândacii)" [*Foarte aproape de orizont]*; ,,rest de scufiţă/în gura lupului-/înfăţişarea fantomei/imediat după cântatul cocoşilor", (*Sincer,uşor*); ,,undeva, în alt plan/o biografie/ pe care-aş fi putut/ s-o trăiesc,/apucă diavolul de coarnele lui principale" (*Undeva, în alt plan*); ,,În plus/iadul ca pe copilul lui/te iubeşte" (*Vorbele şi miresnma lor categorică*); ,,Pe o masă de bucătărie,/în zăpuşeală/o sabie rău ascuţită/a tocat îndelung/ marile minuni ale lumii" (*Atotputernica amintire*); ,,biografia mea/ca la circ îmbrăcată /(...)/ciori şi maimuţe putrezesc/pe masa de scris" (*Maşinării cu faruri*); ,,în oceanul cu smoală/ aripioarele/cu nimic nu ajută/(...)/împacă-te/cu parodia ce-nlănţuie convulsiv/miezul hieratic" (*Măcar în ceasul din urmă*); ,,Pe vremuri, printre bozi/şi tufe de alun, pe-o cărare,/pe dracul îl desluşeai/cu interzisele lui trăsături", (*Un grăunte pe limbă*); ,,Mai am încă cinci simţuri/şi toate cinci parc-abia/s-au întors de la Auschiwitz" (*Auschwitz*), iar anul se termină ,, cum se sfârşeşte/un peşte uscat în gura pisicii". Vocabularul şi situaţiile din aceste ,,exemple" ilustrează o receptare de tip coşmaresc a realităţii exterioare în care sunt înglobate datele ce ţin de realităţile intime – obiective sau fictive - pe care Elena Ştefoi le transformă în material poetic, având conştiinţa că emoţia poetică trebuie să fie generată de textul propriu-zis şi nu de viaţa istorică a autorului. Infrastructura imaginarului din poezia Elenei Ştefoi o constituie imaginarul din copilărie populat, în latura sa nocturnă, de figuri înfricoşetoare: zmeul (,,poate că zmeul adoarme/şi azi/chiar pe corzile tale/vocale" - *Măcar în ceasul din urmă*, în **Schiţe**...), diavoli, balauri (,,în gura acestui balaur/care astăzi arde mocnit/pe îndelete am aruncat/făcută bucăţi/ memoria speciei" - *Din miezul pârjolului*, idem.) monştri (,,îi promiţi/că o să taci pe vecie/şi face mai urât/ decât o herghelie de monştri" – *Promisiune, capitol-cheie, minuni schiţe*) stafii/ fantome... La fel ca în poezia lui Al. Philippide, urâtul, monstruosul, grotescul, fantasticul alcătuiesc o constelaţie a cărei simbolică sarcină constă în contestarea iraţionalului din inima lumii, ca principiu de care depinde dualitatea ei. Ieşite din spasmele unei imaginaţii torturate [,,Cu sughiţuri plânge/pe umărul tău ultima dimin*eaţă: plânge/şi-ţi arată (descriind/ într-o sută de feluri)/ camera de tortură" - Într-o sută de feluri,* în **Schiţe...**], proiecţiile stranii participă la revelarea lirică a ascunsei esenţe demonice a lumii, la divulgarea secretelor negative pe care le ascunde în sine realul. Imaginarul diurn este denaturat de opţiunea – programatică - pentru o poezie în care se mizează pe o atmosferă apăsătoare de factură infernală. O poezie dependentă de refuzul *de a lăuda*, în manieră idilică, natura (,,Între vocea şi cuvintele tale/există cimitirul din satul natal./Şi-această maimuţă/n-o vezi decât tu:/scuipă şi zgâraie/ dacă-ţi trece prin cap/să lauzi pur şi simplu natura" - în ***Schiţe şi povestiri)*** şi de o ostentativă *artă a distrugerii* pe care ,,trebuie s-o porţi cocoţată/pe umeri ori de câte ori/îţi vine să cânţi./Îi promiţi/că o să taci pe vecie/şi face mai urât/decât o herghelie de monştri" (*Promisiune, capitol-cheie, minuni*).

O stare de conflict mai ales cu propria copilărie se revarsă asupra întregului imaginar. Amintirile grele alcătuiesc ,,O biografie care/atârnă de cuvintele mele/ ca o tonă de explozibil" (*Scrisoare de dragoste,* în **Schiţe şi povestir**i), iar feluritele detalii biografice sunt mai înfiorătoare decât invenţiile tehnice: ,,amănuntele/ biografice mai fioroase/ decât orice invenţie tehnică" (*– Într-o sută de feluri* , idem). În conformitate cu programul său liric, poeta consemnează conflictul cu propria existenţă, sub tutela demonică a figurilor înfricoşetoare ce populau imaginarul infantil. Echilibrul din prima carte a fost părăsit în favoarea apelului la un imaginar înnegurat şi la un discurs în care felurite realităţi psihice larvare, de altădată, sunt ridicate la rang de focare lirice. Amintirile şi frustrările mocnite de atunci, devenite ,,un soi de excitant liric" şi, totodată, şi hrană amară a imaginaţiei, afirmă o mentalitate auctorială *regresivă* – aspect esenţial în ceea ce priveşte direrenţa specifică dintre poezia antisentimentală a Elenei Ştefoi şi cea a Angelei Marinescu.

În **Câteva amănunte** (Editura Albatros, 1990), lumea este populată, în continuare, de *imaginalele* figuri înspăimântătoare din basmele copilăriei şi, respectiv, de şerpi, buruieni, ciulini, bozii, cimitire, gândaci, maimuţe, ciori ...umbre cu coarne , smoală în cantităţi oceanice ...şi nu lipsesc nici rechinii: ,,scutecele care de viitor mă legau;/le-am ciuruit cu alice/ca pe-o jertfă posibilă/şi-abia după aceea văzusem:/şerpi şi ciulini se adăposteau/printre ele. Nici o stafie,/nici o pasăre cântătoare./.../Zbucium din copilărie – o mare/ce se naşte în centrul pământului:/ cu chipuri de hârtie şi clei,/departe de maluri, o parte din mine/- dar care ? cea bună ? cea rea ? -/momeşte rechinii (*Materie prima* – poezie reluată şi *în* ***Alinierea la start,*** Editura Cartea Românească, 1996**).** Motivul *scindării eului* – din finalul poeziei - este corporalizat liric şi într-o (altă) frumoasă poezie din **Aliniere la start***:* ,,o, Doamne, împarte psihologia mea feminină/în două hălci la fel de gustoase/una de care să râd doar eu însămi/ştiind că va prinde în sfârşit mucegai/într-o raniţă viu colorată/lângă un stâlp pe drumul Damascului/cealaltă pe care s-o ridice în slăvi/la parastase cocktail-uri mese rotunde/unchi şi nepoţi/şefi misogini/ europenii mei prieteni/marcaţi de eşecuri familiale/de înclinaţii contra naturii" (*Femininul între masculin şi neutru).* În pofida aspectelor ce ţin de nocturnitatea imaginarului, în acest volum (***Câteva amănunte)*** înverşunarea ,,s-a degradat".. în *resemnare* (,,Un ochi pământiu pârjolea întregul hăţiş/viaţa atât cât fusese şi cât avea să urmeze/o vedeam prelingându-se, strat subţire de ceară/pe piciorul unui sfeşnic de argint/strat peste strat, resturi de încleştare/ nimeni nu le cere să-şi aducă aminte/de flacăra pe care-au hrănit-o//în văzul lumii numărasem ungherele *resemnării*/ împăunate sensibilităţi prindeau mucegai în sertare/proporţia de aur a acelui *eşec* fără seamăn/se-ncovoiase şi piatra a trecut pe deasupra /(...)/în straturi pestriţe încremenit-au clipe şi ani/pe piciorul unui sfeşnic de argint,, - *Straturi pestriţe*), iar vehementa proiectare în negru a realităţii s-a mai domolit lăsând locul unor amare împăcări cu *eşecul*.

Volumul **Alinierea la start** aduce în prim-plan atracţia pentru stările melancolice, într-un discurs animat de efectele ironiei şi care a câştigat în ceea ce priveşte înseninarea, fie şi fulgurantă, a stărilor auctoriale de fond: ,,stai drept zâmbeşte frumos/descrie cuminte convins şi corect/platoul tradiţional la care nu te întrece nici dracul/în loc de sosuri uşoare de ierburi exotice/un ieftin concentrat de schizofrenie sarcasm somnolenţă/ură nemăsurată pentru sistem/dragoste nemăsurată pentru căminul/la care sistemul însuşi te obligase /(...)//historia şi-a rupt gâtul un stol îngreţoşat/o pândeşte de pe muntele Ghetsimani"(*Alinierea la start).*

În poeziile din ultima vreme, privirea rece, austeră asupra lumii şi existenţei este justificată de miezul lor în mod preponderent, etic, justiţiar.

Romancierul dăruindu-și un an de vacanță

Șerban Tomșa este un foarte bun romancier, un veritabil constructor de structuri epice solide și de-o frapantă originalitate, opere exemplare ale genului. Cel puțin, *Ghețarul* și *Călugărul Negru* sunt două romane care-l înscriu cu cinste în rândul romancierilor optzeciști și nu numai. Nu se bucură de meritata popularitate a celorlalți pentru că trăiește discret, retras ca profesor de țară, undeva în Teleorman, de unde iese rar. Altfel, cronici cuprinzătoare despre cărțile sale s-au scris suficiente pentru a rotunji un potret de romancier remarcabil.

Dar, Șerban Tomșa scrie din când în când și povestiri, lăsând impresia că le elaborează dintr-o suflare. Le-a strâns recent în volumul *Supraveghetorul și alte povestiri* (*Tracus Arte*, 2017). Activitatea aceasta de povestitor o socotesc un fel de vacanță a romancierului Șerban Tomșa, deși bucățile nu sunt deloc ușurele, ca să zic așa, ba unele sunt antologice. Avem de-a face cu trei tipuri de povestiri, grupate astfel în volum chiar de autor.

Volumul este deschis de *Supraveghetorul*, o nuvelă hieroglifică având acțiunea în Dacia ocupată de romani, scrisă parodic, cu un umor bine dozat. E alcătuită din 24 de scurte capitole, având structură bine articulată, aici spunându-și cuvântul romancierul de care aminteam mai sus. Narațiunea este construită pe o falsă intrigă conspiraționistă, cu iscoade, trădători, soli, scribi, pelerini etc. Autorul dă frâu liber imaginației, nuvela putând fi luată și ca scenariul unui film buf. Nuvela este exemplară și din alt punct de vedere, acela al bogatei varietăți de tehnici narative.

Partea a doua a cărții cuprinde povestiri fictive, scurte, parcă scrise dintr-o suflare, cum spuneam, fiecare dintre ele consemnând în registru când realist, când absurd, un fapt sau un personaj insolit, ca acest *Jim cel îndrăgostit de albastru*: „Jim se îndrăgosti fulgerător de albastru într-o primăvară, când i se umflară amigdalele și trebui să-și dea în gât cu albastru de metil. Văzând rezultatul tratamentului, își vopsi părul și mustața în albastru, își trase un costum albastru și își cumpără melon albastru. Găsi într-un magazin chiloți și pantofi albaștri, care se asortară la gardul nou construit, vopsit în albastru. În curte avea un vișin pipernicit, pe care Jim îl făcu repede albastru, cu un spray cumpărat la colț de stradă. În doi ani își albăstri soția cu argint coloidal și începu să aibă impresia că este urmărit pe stradă de doi bărbați în uniforme și cu șepci albastre. Într-o seară, când traversa pe la semafor, Jim fu lovit de o mașină albastră. În ultimele clipe de viață își îndreptă privirea în sus și văzu o lună verde, răsărind pe un cer roz." În câte o schiță, Tomșa decupează o felie de realitate, o felie de două-trei minute, lăsând cititorul perplex pentru mult mai mult timp, ca-n bucata intitulată *Viața după Ilie Moromete*. Precum Charles Bukowski, de pildă, Șerban Tomșa nu pare mai deloc preocupat de a alege realitatea de ficțiune sau realitatea cotidiană de livresc, multe dintre povestiri având titluri mai curând de eseuri*: Neologismele țăranilor, Ce se poate discuta cu Johnny Depp, Omul-perete, Un oraș borgesian*... Și nu doar titluri, dar în multe personajele nu sunt oameni, ci mai curând idei, deci nu-și face probleme în a separa acțiunea propriu-zisă a prozei de emiterea unor idei filozofice sau filologice. Poate că dacă n-ar fi ajuns profesor, Tomșa ar fi putut fi un bun reporter, unul superior, în genul lui Bogza sau Nistorescu de la tinerețe. O dovedesc unele texte precum *Un oraș borgesian*, povestire antologică croită pe observațiile naratorului într-o scurtă trecere prin centrul Bucureștilor. Autorul face dese referiri la Marin Preda, cu care chiar are puncte comune, dincolo de faptul că cei doi provin cam din același spațiu geografic și cultural. Iată o secvență: „Memorabilă era formula cu care Gondolieru își încheia, invariabil, discursurile ținute în ședințele Consiliului Local: - E cazul, e locul, e rolul să ne calmăm, să ne compromitem, să ne suspendăm și să mergem!/ I-am spus într-o zi admirativ: - Domnule, folosești niște expresii demențiale!/ - Ce vrei, măi, domle, mi-a răspuns bătrânul, mângâindu-și burta. Avem și noi cuvintele noastre. Astea e...*neologismili* țăranilor". Unele povestiri sunt în fond niște parabole, adică niște povești frumoase și poematice: *Când Dumnezeu a cerut puțină apă* sau *Un înger lovit pe trecerea de pietoni*.

Portrete în mișcare, cea de-a treia parte a cărții, cuprind povestiri reale cu personaje reale, în majoritatea lor amintiri din timpul studenției. Personajele sunt Ion Stratan, Alexandru Mușina, Romulus Bucur, Daniel Pișcu, Traian T. Coșovei, așadar, toată floarea poeților optzeciști, dar și a profesorilor lor: Nicolae Manolescu, Eugen Simion, Ioan Alexandru, Ștefan Cazimir... Din prima categorie se detașează Stratan, creionat cu căldură și cu simpatie: „Exemplar uman splendid și foarte bine educat, Ion Stratan avea o fire de rus, generoasă, protocolară, tolerantă, îndatoritoare și dureros-iubitoare, ca să zic așa. Un copil frumos și genial care nu s-a maturizat niciodată. Îi spuneam Motanul. Avea ceva felin în înfățișarea-i falnică și mustăcioasă, care îmi amintea de Gorki și de Nikita Mihalkov..." Portret memorabil al poetului sfârșit atât de tânăr și atât de tragic. Din cea de-a doua categorie, un portret mai vioi: „Printre profesori, era unul tăcut, zâmbitor, cu un ten cărămiziu, de om bine hrănit. Purta o uniformă de *premilitară* și se scula în fiecare zi la cinci dimineața, intra la dușuri, unde nu era decât apă rece, și cânta, cât îl țineau puterile, în timp ce se spăla, *Rodica*. S-a întâmplat să ne trezească în felul ăsta de câteva ori. Era Ștefan Cazimir..." Frumos finalul portretului pe care Șerban Tomșa i-l face poetului și profesorului Ioan Alexandru: „Într-o dimineață am vrut să aflu ce părere are despre Marin Preda. Așteptam opinia unui mare poet despre un mare prozator. Și l-am întrebat cam abrupt: - Ce părere aveți despre Marin Preda?/ Alexandru m-a privit ciudat, și-a întors ochii către dealurile care acopereau orizontul, s-a scărpinat în cap și mi-a spus, jenat parcă el însuși de ceea ce-mi comunica: - Frate Ioane, ăsta e un om fără niciun Dumnezeu!" Mai sunt și alte câteva *portrete în mișcare*, unul al unui cunoscut naist căruia nu-i dă numele, altul al regizorului Tompa Gabor, camarad de armată la Câmpulung Muscel.

Ziceam că există în volumul acesta trei tipuri de povestiri? Ba, chiar mai e un al patrulea tip. Într-o addenda, Șerban Tomșa publică și două povestiri vechi din 1978, deci din studenție, două povestiri stranii și mai elaborate stilistic, mai țesute chinezește. Cred că nu puteau fi publicate în acea vreme, tocmai datorită stranietății lor, cenzura nu le-ar fi dat drumul spre tipar.

Povestirile din volumul lui Șerban Tomșa sunt insolite, savuroase intrinsec, de citit câte una în fiecare dimineață pentru a-ți începe bine ziua.Probabil că va mai publica romane la fel de bune precum cele amintite în primele rânduri ale acestui articol, dar și câte o „vacanță" precum cea reprezentată de cartea de față e de așteptat de cititorii săi fideli.

Dumitru Augustin Doman

În dulcele stil clasic

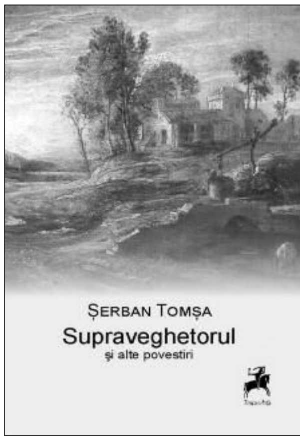
Da, nu doar poezia poate fi scrisă în dulcele stil clasic, ca să folosim sintagma lui Nichita Stănescu, dar și proza. Florentin Popescu este poet, eseist, cronicar literar, reporter, epigramist, editor, redactor-șef de gazetă literară. Dar, el este și un bun povestitor. Cea mai recentă carte de povestiri (mă rog, nu e cea mai recentă, că între timp i-a mai apărut una) este *Furca și alte povestiri* (Rawex Coms, București, 2016). Treisprezece narațiuni așternute cu vădită plăcere de a povesti cuprinde cartea. Proza e cursivă, în pofida bogăției de detalii, cu personaje dintre lumi, dintre sat și oraș, pe de o parte, și dintre timpuri istorice, pe de alta, dintre perioada imediat postbelică și zilele noastre.

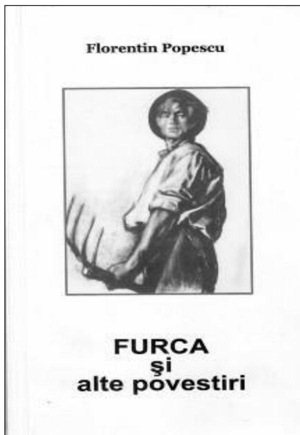
Farmecul textelor e dat în primul rând de nararea la persoana întâi și de dialogurile așezate, la un pahar sau pe marginea drumului, dar și de observații de genul: „Fiecare din noi, adăugă profesorul universitar, în timp ce privi ceștile în care cafeaua se răcise demult, ducem cu noi toată viața, amintirile copilăriei. Printre ele există întotdeauna una care le umbrește pe toate celelalte, pentru că ni se afundă în suflet și ne vorbește despre un timp, despre o vreme în care ne-am maturizat. Ne-am maturizat noi ori ne-au maturizat anume împrejurări, anume întâmplări, anume evenimente..." Este dimensiunea reflexivă și psihologică a textelor acestei cărți. Dar ea mai are și o dimensiune morală/moralizatoare, ba și una anecdotică, aceasta din urmă sporind farmecul lecturii. De-ar fi să amintim în acest sens doar povestirea care încheie volumul: *Empatie*, cuvântul care-l pune pe jar pe „eroul" Puiu Morcovel, cuvânt care-i e necunoscut, dar nici nu vrea să întrebe pe cineva, pentru a nu trece drept ignorant.

Dar unele dintre povestiri sunt cu totul emoționante, cum e cea intitulată *Doi prieteni*, cei doi prieteni fiind un cal și un câine. Calul a fost mușcat de un șarpe și a murit undeva pe câmp, iar câinele nu s-a dat dus de lângă el, cu toate insistențele stăpânului, rămânând să-și privegheze tovarășul de curte până el însuși a fost devorat de animalele sălbatice ale pădurii. Florentin Popescu are vocația de a face personaje exemplare din oameni din cei mai obișnuiți, din țărani anonimi sau din funcționari obscuri ca la Cehov, de pildă (v. *Jucătorul*, un funcționar din anii 80 ai veacului trecut, găsit mort în apartamentul său, aplecat peste biletele de pronosport cărora le acorda aproape tot timpul liber).

Florentin Popescu este povestitor prin excelență, stăpânind oralitatea, știința suspansului, creionând personaje memorabile prin înțelepciunea sau umorul lor.

Spectacolul literaturii

Echivalențe

DINU FLĂMÂND (n. 24 iunie 1947)

Poem

cu o risipă de gesturi tragice
toată noaptea copacii și-au smuls crengile

forțele vorbeau în întuneric un dialect de
sibile bete
fumurile de coastă
schimbau macazul vânturilor
mierea se otrăvea în faguri

se simțea că lui Dumnezeu nu îi mai era
destul că există

oamenii începeau să înnebunească prin case
iar vulpile să șuiere-n sobe stinse

totdeauna se întâmplă ceva când întrebarea este
prea mare pentru răspuns

vântul

A Poem

Translated by PROCOPIE CLONȚEA

with a waste of tragic gestures
trees pulled off their branches all night long

the forces spoke in the darkness a dialect
of intoxicated sibyls
smoky vapours off the hillsides
changed the winds' switch
honey turned poisonous in honeycombs

one felt that it was not enough for
God to exist

people went mad in their houses
and foxes roared in extinguished hearths

something always happens when there is
too big a question for an answer

cronici

Elisaveta Novac

Şi iarăşi soarele răsare

Şi ce strălucitoare durerea

Aur al toamnei

Valuri de aur vălurite

Din creştet până-n picioare.

Dar iată

Cumpăna răbdării

Se sprijină de inima stelei bolnave;

Iarna aceasta poate nu va fi frig

Şi poate nici frică

poesis

La ceasul antologiei

Poezia

Dacă nu mai adăugăm nimic acestei poezii
În afară de funde şi aurării zgomotoase
Dacă nu-i agăţăm de gât peisajul sălbatic
Bolnav şi flămând
Zarea de sânge îngenuncheată pe frunze
Cuptorul rece, curtea pustie
Dacă nu o punem să-şi ia în mână pantofii
Şi să pornească desculţă prin lunci
Prin hârtoape, prin hurducături
Cu traista pe umăr să cerşească prin lume

Ea va muri.

Ea care cu amărăciune zâmbeşte în faţa răsăritului
Ea care ştie totul despre durere
Despre zâmbetul ascuns în buzunarele spaimei
Despre alfabetul insomniei
Despre puterea milei
Despre fluturele ce se-nfioară în guşa şopârlei
Ea care-n căuşul palmei duce limpede cerul
Ea care cu capul pe căpătâi priveşte în ochiul bufniţei
Ea care ştie cum stă în puterea oamenilor răul
Ea care vede gheara ce te-nşfacă
Săgeata care te vindecă de curaj
Muşchii de pe tulpina bătrânului stejar.

Felia de lună a clopotarului

O pasăre înger

Ce nume ţi-aş da eu acum, dacă te-ai naşte, mamă
Dacă ţipătul tău următor
Ar fi prevestitor de lumină?

Ochiul meu vioi ar inventa un imperiu al inocenţei,
Iar noi două am merge pe doi cai albi,
Pe doi cai de piatră
Şi tu ai zâmbi muntelui;
Copacii somnoroşi ar râvni liniştea hipopotamilor regi.
Ce nume ţi-aş da în imperiul acesta de umbre şi cruci?

Ce nume din lumea albastră de ger?

Ce nume ţi-aş da regească făptură în marmura
fascinantă a seminţelor veşnice?
Lina. Tot Lina.
O pasăre purtându-şi în aer transparenţa,
O pasăre zidind o grădină între pământ şi cer,
O pasăre-înger lunecând către Dumnezeu spre ieri
Şi spre mâine de-a valma.

Şi eu, în genunchi, cu numele tău cuibărit între palme.

Povestea tatălui meu

Povestea tatălui meu ascultaţi-o înainte
Ca soarele să coboare pe muchia dealului
Înainte ca turmele să se întoarcă din munţi
Înainte ca ţipătul cocoşului sălbatic
Să se lovească de creasta pleşuvă
Înainte ca ea, povestea să amurgească în nerostire
Înainte de coborârea îngheţului
În adâncul fără de sfârşit al fiinţei
Înainte de cutremur, înainte de moarte.
Povestea tatălui meu ascultaţi-o acum
Când tinereţea se răzvrăteşte împotriva vânturilor
Când tinereţea nu se împacă în orice chip cu soarta
Când contemplă adevărul nedesluşit în ceaţă
Ca pe un tren ce nu duce niciunde
Când urcă pe scări către adăposturile văzduhului
Aidoma unor cuiburi în vid
Când totul este posibil între ''a fi'' şi ''a nu fi''
Între pământ şi lună
Când simţurile îmbrăţişează vremelnic rostirea
Când cinteza cântă în ograda cu meri.

Acum, când clipeşte de ziuă.

Umbra

Cerul umed la hotarele abisurilor
Moşnegi sleiţi de suferinţă
Duioase chipuri brăzdate de lacrimi
''Vin dintru nenoroc'' şi jale mi-e soarele
Care stă ascuns de multe zile
Şi viaţa s-a ascuns în crăpături de vid.

Tu, cu pletele vinete, bătrânul meu tată,
Orb ca un păianjen, pentru ce te-au vândut?
Ce preţ puseră pe capul tău?
Şi luna ce gheare nepotolite răsucise
În miriade de zări?

Somn stins.
Somn umbrit.
Somn în voia valurilor lângă asfinţit.

Că nu e muma umbra de pe treptele haosului.
Nu e chipul ei de copac foşnitor.

De grinzile cerului atârnă îngeri slăviţi
Care coboară odată cu roua.
Nu e acesta drumul de lângă merii-nfloriţi.

Teme-te de Dumnezeu şi de stupiditatea prostimii
zice Ezra Pound într-un discurs omagial.

Aceasta e statuia ce supravieţuieşte pe malul
Celor două râuri
Unde muzica e un tropot de cai
Unde murmurul e un cârâit de ciori
Unde viaţa purcede din oul sticlos al unei şopârle.
Păstor de stele se cheamă cel care a crescut patru copii
În văzul soarelui
În invazia lăcustelor
În înecuri
În incendii
Călare pe un cal
Peste munţi
Peste nori
Şi a fost judecat pentru cinste.

La proces a venit doar ploaia
Cu o poală de fragi
Şi el s-a judecat singur
Luându-şi drept deplin asupra vieţii sale
De-aici înainte.

Unde e victima?

Se auzi o voce stinsă ca o lumânare.

Dar procesul nu se mai ţinu.
În curând începe secerişul
Şi a doua coasă.

Roata timpului nu unelteşte
Cei patru copii respirau sacadat
El făcu apel la forţele Binelui
I-ar fi luat în braţe să fugă cu ei spre alte ţinuturi
Dar unde?
Pe care ţărm ar putea să-şi regăsească pământul?

Numai aici!
Se auzi din nou vocea
Altundeva niciunde!

Umbra se furişă prin curte ca un şuier de şarpe.
Luă puşca din cui
Aerul blând al dimineţii îi răvăşi aripile
Se simţi puternic şi tânăr.

Şi puternic şi tânăr
Pe dealuri se auzea coborând cu strai argintiu dimineaţa.
Şi nu e muma umbra de pe treptele haosului.

Nădejde

Şi iarăşi soarele răsare
Şi ce strălucitoare durerea
Aur al toamnei
Valuri de aur vălurite
Din creştet până-n picioare.

Dar iată
Cumpăna răbdării
Se sprijină de inima stelei bolnave;
Iarna aceasta poate nu va fi frig
Şi poate nici frică

De acel deget
Ce zgârie întruna în zid
Ca o pisică.

Muntele

Ca un titirez se-nvârte din nou umbra

Prin dosul zidurilor
A fost şarpele casei

În aer pluteşte o măciucă.
E vreme de linişte, n-o tulbura!
Zise bătrâna scormonind în tăciuni

Trăim
Oameni şi jivine
În pod sunt lilieci
Aşa ne-am pomenit trăind împreună.

Şi se leagănă copacii de vântul credinţei
O pală de aer aduse dinspre grădini iz de-nflorire.
Tocmai învelise turta-n cenuşă
Se ridică şi se lovi de corlată
Viaţa toată s-a lovit de corlată.

Îşi duse mâna la frunte ca la ivirea unei amintiri
Greierul de pe cuptor se auzi:
Cri-cri-cri!
Bătrâna deschise uşa sufletului
Zâmbi.

O lumină o străbătu ca o rază de noapte.
Nori bogaţi se adunară pe cer
O mângâiere de aer curat ca o aripă moale
Faţa ei înroşită de jar

Gândul ei evlavios.
Oh, nor de ploaie
Te cheamă bătrânii stejari.

Capra mănâncă vrejurile plantelor ţepoase
Strugurii cresc din spuma norului
Muntele nostru e albastru pulbere
Se-aud tropotele cailor
Copiii coboară la cină.
Gândul evlavios se roagă
Şi pentru liliecii orbi
De sub căpriori.

Viorel Nica

Incitanta recuperare a sublimului spartan

În 1998 scriitorul nord-american Stevan Pressfield (născut în 1943) a publicat romanul istoric *Porțile de foc* (Epopeea unui supraviețuitor al bătăliei de la Termopile), tradus în românește, cu scrupulozitate și acuratețe, de Roxana Eichel și publicat de Grupul Editorial ALL, în 2016). În această carte de excepție, pomenitul romancier istoric construiește un ansamblu mundan-ficțional de o consistență apreciabilă, în interiorul căruia logica povestirii funcționează impecabil, personajele masculine și feminine se desfășoară într-o manieră lejeră, scoțându-și la iveală atât calitățile, cât și defectele, descrierile își fac de fiecare dată datoria de a crea o ambianță specifică, aflată în rezonanță cu evenimentele istorice propriu-zise, dialogurile capătă o pregnanță deosebită, comentariile împănate cu cuvinte grecești își probează constant sobrietatea, îngăduinud-i eposului să prindă ființă într-o modalitate mai degrabă atică decât asianică, întru totul adecvată reliefării meticuloase, concret-fenomenale a existenței agonice spartane.

În calitate de cronicar persan al luptei de la Termopile, naratorul ne povestește că în fața vestitului împărat Xerxes a fost adus un prizonier spartan adoptat, al cărui nume era Xeones. Deși ducea „lipsa darurilor de a face poezie și a țese povești” (pe placul distinsului său auditoriu persan), acesta a declarat că nu era decât un umil „servitor al câmpului de luptă”, că trăise tot timpul printre *oamenii de rând*, că se temea „de acel chin cumplit al supraviețuitorului de război”, că se simțise mereu ocrotit de Phoebus Săgetătorul. Nuanțându-și simțitor declarația, supraviețuitorul și-a exprimat regretul față de dispariția vitejilor săi camarazi, a arătat că odată dusese „o viață de câine”, pribegind dintr-un loc într-altul al Eladei sfârtecate, neocrotitoare, alături de Diomaca, verișoara lui nurlie, ce avea să fie violată de niște soldați feroci, indisciplinați. În momentul în care devenise „însoțitor principal” (scutier) al puternicului Dienekes, traiul i se schimbase în bine, pierzându-și asprimea de odinioară și, odată cu ea, profundul caracter traumatic, trecând de pe făgașul dezonorării pe cel al onorării, permițându-i să redescopere bucuria de a ființa alături de ceilalți; avusese ocazia să călătorească la Rhodos și să vadă o parte din supradotata flotă persană. Transferat, temporar, în serviciul tânărului spartiat (nobil) Alexandros, putuse constata că instrucția militară lacedemoniană nu era lipsită de relaxare și umor cazon, împletit uneori cu „maliția înțepătoare”, asistase la nenumărate exerciții de combatere a fricii, efectuate de spartanii dornici să dobândească aphobia (cât mai mult curaj), sesizase că arta cântării era pusă în slujba dobândirii neînfricării, ajunsese „să se scuture de tot ce e superficial în spiritul său”, să se pună de acord cu daimonul individual, intrase într-o fericită „stare de comuniune cu semenii”, fusese educat „să privească dușmanul, orice dușman, ca fiind fără nume și chip”, să demistifice „meșteșugul armelor” „prin intermediul vocabularului, înțesat de referințe atât agrare, cât și obscene”, se deprinsese să cultive „umilința, ospitalitatea, blândețea față de străinul” pașnic, bine intenționat. Pe parcursul formării sale, desfășurate sub pavăza înțelegătorului Dienekes, mentorul cumsecade și îngăduitor, descoperise că „războiul, nu pacea, creează virtute”, „purifică viciul”, înțelesese că „obișnuința e un aliat puternic”, învățase să prețuiască, în orice împrejurare, „forma spartană simplă, lipsită de pretenții”, aflase cât de cruntă este „experiența supunerii”. Ca scutier al destoinicului spartiat Dienekes, îl însoțise pe acesta în câteva misiuni diplomatice, i s-a îngăduit să se însoare cu Tereia, o făptură discretă, ascultătoare, cuminte, se străduise să trăiască în lumina faptei, „nu în întunericul atât de drag Krypteiei”, a cărei apăsare intimidant-ocultă o resimțise, cu spaimă, adesea, o admirase pe iubitoarea de dreptate Arete, distinsa și înțeleapta soție a stăpânului său, pricepuse că „simțul nedreptății ar putea găsi o deschidere opusă intereselor Eladei și ale Lacedemoniei”, asistase la exigenta pregătire a Celor Trei Sute de războinici (de elită) desemnați să li se împotrivească persanilor la Porțile de foc. Mai înainte de a fi pornit spre câmpul de luptă, fusese invitat de stăpânul generos la ferma sa unde luase parte la o petrecere de pomină, aflase de la subtila doamnă Arete că zeii îi „ucid pe aceia care ar trebui să trăiască și îi cruță pe cei care merită să moară”, că totdeauna aceiași zei „cu o mână oferă, iar cu cealaltă iau, și răspund numai în fața legilor lor necunoscute”, se simțise învăluit de moira, soarta implacabilă, rezistase ispitei de a dezerta spre a o revedea pe Diomaca, iubita-i, fragila prietenă din copilărie, își luase rămas bun de la soția loială, avusese onoarea și norocul de a-l asculta cuvântând, cu aleasă putere de convingere, pe marele strateg Leonida, care-și povățuise ostașii să lupte de dragul soțiilor și copiilor ce erau gata să sufere, să îndure multe lipsuri, să ducă o viață austeră, lipsită de bucurii și care știau mai bine decât oricine că „nimic bun în viață nu vine decât cu un preț”, cu un sacrificiu făcut de dragul celorlalți, că, orișicând, „cea mai dulce dintre toate este libertatea; să se înscrie „la academia disciplinei și jertfei”, singura în stare să le aducă gloria râvnită cu pathos și luciditate. Urmându-i, de bună voie, pe Cei Trei Sute de viteji ai Spartei, se aflase permanent „în epicentrul pericolului care amenința Elada”, se bucurase aflând că aleșii primiseră misiunea să lupte cu numeroșii adversari „fără precauții extrordinare, (...) fără cruzime neobișnuită”, să arate „o andreia și mai nobilă”, sesizase că „războiul e muncă, nu mister”, avusese prilejul să se lămurească asupra faptului că „între granițele Greciei muntoase și ostile din punct de vedere topografic, existau acele locuri prielnice războiului”, își amintise că acolo, la Termopile, „armatele dăduseră bătălii încă de pe vremea lui Iason și a lui Hercule”, că „vânturile păcii și ale războiului alternaseră în acest loc de secole, cei veniți la băi și soldații, unii după ape, alții după sânge”, se obișnuise să-i opună fricii de moarte „o frică și mai mare: cea de dezonoare”, „de excludere din haită”, luase act de „nobilitatea gestului de a pune întregul deasupra părții”, se înfiorase dându-și seama că „soartea Eladei se legăna deasupra prăpastiei”, se încredințase că în timpul negocierilor cu dușmanii conducători spartani nu acceptaseră nicio „variantă dezonorantă”, îi admirase atât pe spartanii curajoși și pe aliații lor fideli, cât și pe persanii excelent echipați, de o frumusețe stranie, de o noblețe cuceritoare. Ațintindu-și privirile asupra „teatrului terorii” dezlănțuite și dintr-o parte și din cealaltă, putuse constata că treptat „plictisul fu înlocuit de groază”, că „nervii începură să urle; sângele zvâcnea în adâncul urechilor”, că zdrobitoarea armată persană reușise să proiecteze „către dușman senzația că nu înfruntă făpturi din carne, asemenea lui, ci vreo mașinărie înspăimântătoare, invulnerabilă, nemiloasă și nesătulă”, că, nu după mult timp, „ceea ce fusese cu o clipă în urmă o formație de trupe, în care se puteau distinge rândurile, șirurile, chiar indivizii, se transformase dintr-o dată într-o masă tulbure a carnagiului”, că „războiul acesta cu falanga strâns unită” devenise pentru persanii inadaptați situației geostrategice „un iad”, că „scena era un haos”, că, recăpătându-și privilegiul de a lupta la unison, spartanii aveau succes după succes, că „măcelul depășea puterea de asimilare a minții”, se simțise „închis ca într-un coridor de oțel viu”, își pierduse, apoi își regăsise stăpânul rămas fără ochiul stâng, asistase oripilat la moartea multor viteji, văzuse mulți oameni îmbrățișându-se, „plângând cu venerație în fața zeilor”, nerușinându-se să dea glas rugăciunilor de mulțumire, dar și o mulțime de inși îmbătrâniți subit, de nerecunoscut. De îndată ce începuse „domnia sălbăticiei”, „acte de barbarism care fuseseră până atunci de negândit erau îmbrățișate fără echivoc”, „un spirit pervers” opera cu nemiluita. Pregătindu-se „pentru încă o sforțare, cea din urmă”, spartanii și alții lor compatibili mai făcuseră odată haz de necaz, după care porniseră îndârjiți împotriva puzderiei de dușmani. Ca unul care avusese privilegiul să le fie aproape, Xeones îi compătimise pe dezertorii ce „parcurseseră drumul rușinii printre camarazii lor tăcuți”, îi admirase pe viteji gata să se sacrifice, jubilase atunci când sesizase că „elanul vrăjmașului se clatină”, își urmase stăpânul într-o misiune extrem de dificilă, ce viza să-l captureze pe Xerxes, pricepuse că sublimul spartan se baza pe negarea oricărei forme de egoism și de individualism, descoperise că numai iubirea putea fi „contrariul fricii”. Ca urmare a eșuării misiunii de capturare a marelui conducător persoan, el se pomenise „dezarmat”, rușinat, „epuizat”, se retrăsese cu supraviețuitorii în tabăra spartană, luase parte la ultima luptă, fusese grav rănit. Ajungând prizonierul persanilor, slăbise atât de mult că putea fi „doborât și de o pană”, înțelese că numai datorită sacrificiului spartan Elada își putuse păstra privilegiul de a rămâne unită și puternică în viitor, și-a dat duhul „reîntâlnindu-se cu armata camarzilor săi sub pământ”, stârnind admirația cronicarului persan care i-a înregistrat integral declarația.

Alăturându-ne aprecierii simpatetice făcute de scrupulosul critic Nelson De Mille, considerăm că ficțiunea istorică pressfieldiană Gates of Fire este „o operă de artă incredibil de captivantă, de impresionantă și de bine documentată”, meticulos realizată de un autor căruia îi stă în putere „să recreeze un moment istoric cu (...) talent, competență și înțelegere profundă a psihologiilor” umane de o varietate apreciabilă, de o plauzibilitate incontestabilă.

Viorel Surdoiu

Frig

lumina iar
jarul zorilor aprinde norii
cocori nu am văzut anul acesta
niciodată nu i-am văzut mai mulți sau mai putini
aripile lor n-au vânturat cerul patriei noastre din cer
pe aici nu mai trec decât amintiri uneori
și mai des
umbre doar
patrulând peste hotarele împărțite de vânători de vânzători și
alte nimicuri așa zise esențiale pentru existență
pădurea
câmpul
muntele
reperele stemelor
arse pentru un strop de căldură
dar mai ales
pentru confortul unui kg
la mia de metri pătrați
cam atât cât sa-i ajungă vanității

deșertăciunea deșertăciunilor

Un steag

un steag răsfirat de un vânt rătăcit
s-a adăpostit sub lumină
în noaptea țării se ascund hienele
ziua își schimba părul peste dealuri
și umbrele sunt temătoare
de apus
coama ei se aprinde
sfârâie zările
în palate pornește iar danțul
pe lângă ziduri albastre
și stele false
omul pribeag
și
un steag
vânturat
de întuneric

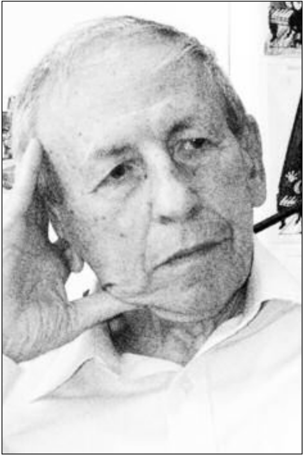
Căutarea

Se întrepătrunde albul
în sferele
negrului dens
Contraste se sparg
în gri galaxii
rătăcite în haos imens
și fierbe intens
căutarea de sens
în largul înalt
și profund
punctul suspină
și șoaptele se ascund
e liniștea în ruină
rătăcită
în vadul genunii

Contraste se sparg
în gri galaxii
rătăcite în haos imens
și fierbe intens
căutarea de sens
în largul înalt
și profund
punctul suspină
și șoaptele se ascund
e liniștea în ruină
rătăcită
în vadul genunii

litere

Marin Ioniţă

Fenomenul Sorin Ilfoveanu

Lup singuratic? Poveste de adormit copiii. Sorin Ilfoveanu şi-a început ascensiunea pe un val. În ciuda constrângerilor ideologice, a cenzurii, a orientărilor, a comenzilor, a interdicţiilor, a devoţilor şi zeloţilor, a aventurierilor şi bufonilor, a existat o adevărată erupţie vulcanică. Chiar şi aici, în oraşul nostru provincial.

Crapă-mă, Doamne, din cap până în pământ, ca să poţi să mă faci la loc! Despică-mă în două, în trei, în câte vrei, ca să pot să fiu în acelaşi timp unde se cuvântă, unde se cântă, unde se descântă, unde se citeşte în stihuri, unde se glăsuieşte din ochi şi din rame te privesc feţe zâmbitoare. Să fiu acolo, în acelaşi timp, cu tot ce este al meu, cu tot ce este firesc şi omenesc, văzul, auzul, porii din epidermă, sângele din vene, gândurile, simţirea. Lansări de carte, vernisaje la Centrul Cultural, la Biblioteca Judeţeană, la Filarmonică. Poeme (Nicolae Branişte), file de roman (Maria Mona Vâlceanu), dangătul clopotelor la toate bisericile, pregătirea canonizării pictorului muscelean Pârvu Mutu, demult intrat în istoria artei murale, corul de la Poarta Eroilor. Ziua Înălţării, ploaie de stele, se scutură salcâmii...

Un gând stăpân îmi mână picioarele spre inaugurarea Fundaţiei Culturale „Sorin Ilfoveanu". În sus, în jos, pe scări, ne călcăm pe călcâie, ne frecăm umerii unii de alţii, nesfârşită mulţime, din Piteşti, din Bucureşti, din Curtea de Argeş, Câmpulung, Topoloveni, Mioveni, mai ştiu eu de pe unde ? Artişti plastici, scriitori, actori, muzicieni, arhitecţi, jurnalişti de nu mai încap, paparazzi, oameni politici din primării, din prefecturi, din Consiliile Judeţene, parlamentari, guvernamentali, demnitari, bancari. Oameni de afaceri cu duiumul, comercianţi, industriaşi, patroni, dezvoltatori, membri ai uniunilor de creaţie, ba chiar şi un academician, poate mai mulţi, editori, cetăţeni de toate vârstele şi de toate categoriile. Ziua Înălţării, ploaie de stele şi luna nu este sfâşiată de vârcolaci şi se scutură salcâmii...

Iată-l! Căutatul. Sacerdotul. În templu. Nu are statură uriaşă. Barbă de preot de ţară. Nici redingotă, nici eşarfă, nici bascul lui Gauguin, nici urechea ciuntită a lui Van Gogh, nici mustaţa amprentată şi răsucită. Un bătrânel şi el. De-l întâlneşti pe stradă, nu te dai la o parte. Dar faima îi croieşte cale pe toate meridianele, pe toate continentele.

Ilfoveanu trece pragul. Încă un prag al celebrităţii. Fără surle. Fără trompeţi. Nu îşi face singur statuie. Sunt destui idoli pe lume în chip de viţei de aur...

Lupul singuratic?

Sorin Ilfoveanu nu este lupul singuratic. Nu trăieşte într-un bârlog, pe culcuşul moale al succeselor. Da, locuia într-o casă, pe strada Trivale, din gură de pădure, aproape monumentală, dar rece şi întunecată, ca cioplită în piatră, precum bisericile rupestre. Singurătatea nu-i pria. Dar nici nu se prindea în haitele sălbaticite. Ocolea grupurile de cafenea. Clanurile care îşi promovau elitele prin adaosuri strecurate sau zgomotoase. Sorin avea prieteni pe măsură.

Nu avem amintiri din copilărie. Nu am bătut mingea pe Trivale. Nu ne-am căţărat împreună în copaci. Ne-am întîlnit la o vârstă fără presiunea intereselor, fără efuziunea amintirilor puerile. Nu ştiu care pe care am descoperit. N-am fost cel mai bun prieten al lui. N-a fost cel mai bun prieten din câţi am avut. Nu ne-am bătut pe umăr, nu ne-am făcut confidenţe, nici planuri de viitor. Dar ceea ce ne-a legat şi s-a cimentat au fost preţuirea şi respectul reciproc. Însă timpul ne-a despărţit. Departe în spaţiu. Dar aproape de inimă.

Primii paşi

Factor activ în colectivitate. A pictat frescele teatrului Alexandru Davila. Este iniţiator şi fondator al Muzeului de Artă din Piteşti şi al Filialei Uniunii Artiştilor Plastici din acest oraş.

Din tabăra pictorilor începători de la Vila Florica, domeniul Brătienilor, a fost înfiinţată tot de el şi condusă an de an. Expoziţii de grup şi personale, simpozioane internaţionale, profesor universitar, decan şi rector la Academia de Arte Plastice din Bucureşti.

Lup singuratic? Poveste de adormit copiii. Sorin Ilfoveanu şi-a început ascensiunea pe un val. În ciuda constrângerilor ideologice, a cenzurii, a orientărilor, a comenzilor, a interdicţiilor, a devoţilor şi zeloţilor, a aventurierilor şi bufonilor, a existat o adevărată erupţie vulcanică. Chiar şi aici, în oraşul nostru provincial. În arta plastică, Ion Gheorghe Vrăneanţu, fraţii Pantilie, Mircea Bârloiu, Mariana Şenilă Vasiliu, Mara Diaconu, Gheorghe Mosoia, Lucian Cioată, Augustin Lucici...

Ţâşneau şi se asociau scriitori ca Tudor Diaconu, Ludmila Ghiţescu, Otilia Nicolescu, Elisaveta Novac, Ileana Mălăncioiu, Octav Pârvulescu, Miron Cordun, Doru Moţoc, Toma Biolan, Cornel Marcu, Dan Rotaru...

Călcarea legii

Există undeva, în codul genetic al umanităţii, legea sau cutuma care interzice oamenilor de excepţie, creatorilor, geniilor să nu aibă moştenitori în celebritate. Ca orice lege, are şi excepţii : Pliniu cel Tânăr şi cel Bătrân, cei doi Bruegel, Alexandre Dumas Tatăl şi Fiul, constelaţia Strauss, poate Tolstoi, alţi câţiva...Dar Phidias, Sofocle, Aristofan, Virgiliu, Horaţiu, Ovidiu, Dante, Leonardo da Vinci, Rafael, Michelangelo, Shakespeare, Goethe, Moliere, Baudelaire, Edgar Poe, Verdi, Paganini, Wagner, Gogol, Cehov, Ceaikovski, Eminescu, Brâncuşi, Blaga, George Enescu, Iorga, Bacovia, Arghezi, Sadoveanu şi mai toţi aleşii? Marele legist, supremul, şi-o fi zis că e destul să străbată veacurile cu operele lor, populaţia comună are cine s-o înmulţească...

Sorin Ilfoveanu este unul dintre cei îngăduiţi. Fiii săi, amândoi, Adrian şi Nicu, de pe acum şi-au rezervat locuri în paginile istoriei artelor. Cu recunoaştere internaţională. Ca şi mama lor, Ana Ruxandra Ilfoveanu. O familie de creatori care cucereşte lumea.

Clanul lui Badea se dezlănţuie

A imagina, a proiecta şi a înfăptui ceva care nu a mai existat, este şi acesta un act de creaţie, ca şi pictarea unui tablou, scrierea unui roman, compunerea unei simfonii, proiectarea unui edificiu .

Tânărul inginer Gheorghe Badea şi-a început ascensiunea pe vremea când puterea comunistă s-a convins să se folosească de specialiştii de valoare, făcând chiar unele concesii faţă de starea lor politică...Tranziţia l-a prins director al Grupului de Componente Industriale din Piteşti, orientat spre producţia de automobile. După DACIA a fost cea mai reuşită privatizare. GIP a clocit şi a scos pui care au zburat pe tot întinsul zonei. Între timp, fiii săi Cătălin Marius şi Silviu Alexandru au ajuns şi ei ingineri şi directori, patroni şi dezvoltatori.

Şi nu numai componente. Microhidrocentrale electrice, în locuri inaccesibile pe crestele munţilor, sedii de instituţii în oraşe, mai mari sau mai mici, magazine, hoteluri, restaurante...

Se câştigă bine. Inteligenţa creatoare este marfa cea mai bună, dacă este bine pusă în valoare.

Dar clanul Bădeştilor nu se mulţumeşte să investească, să dezvolte şi să câştige. Ca nicio altă activitate de producţie, de pe aici, este interesată şi de creaţia artistică. Dar nu ca să-şi căptuşească pereţii cu tablouri, nici ca să obţină câştiguri din comercializarea lor. Cu gândul la comunitate, iată cum investeşte o sumă fabuloasă într-un adevărat muzeu de artă de care să poată să se bucure orice cetăţean al oraşului, orice trecător, orice turist.

Aripile lui Manole

Legenda spune precum că voievodul ctitor al Mănăstirii Curtea de Argeş a poruncit să i se ridice scările meşterului, silindu-l să-şi construiască aripi de şindrilă, cu care avea să se prăbuşească. Ambiţia domnitorului era ca nu cumva meşterul să înalţe altă sfântă mănăstire care s-o egaleze sau s-o întreacă în frumuseţe pe cea ctitorită de el. Dimpotrivă, inginerul Gheorghe Badea a fost să-i pună scări ca să se urce cât mai sus, spre celebritate, zugravul modern, Sorin Ilfoveanu. Se cunosc de mulţi ani. Au fost colegi de liceu. Băiatul dintr-un frumos sat dâmboviţean s-a lăsat cucerit, ba chiar fascinat de creaţia muscelenaului. Şi când a prins cheag, nu a lăsat să i se împrăştie opera în vânt. Tablourile lui stau bine în muzee, în galerii particulare, în săli de expoziţie, în saloane de licitaţie, scoase la vânzare, dar din prinos şi-ntr-o galerie a unei fundaţii la dispoziţia publicului larg.

Legendă răsturnată. Când s-au îngăduit şi s-au înţeles cei doi, fără tocmeală, nu a fost luat totul de la început. Fundaţia era turnată, zidurile înălţate, acoperişul terminat. Meşterul făurar nu a trebuit să-şi zidească muma copiilor în temelie. Ce a făcut, a fost să umple cu opere tot spaţiul din interior. Pe trei niveluri de clădire, cu zeci de camere, ocoluri şi coridoare. Pogoane de tablouri pictate, de grafică, de fotografii artistice, de sculpturi ale celor patru artişti : Ana lui Ilfoveanu, Adrian, Nicu şi Sorin. Până şi în golul dintre scări, plutesc păsări înaripate, de lemn aurit. O nouă constelaţie pe cerul artei plastice româneşti.

Academia din Rădeşti

Vilă, pajişte, livadă, eleşteu, între muscele împădurite. Prieteni, mai ales în vacanţele de vară. Colocvii amicale, lucrări artistice în rame, pe pereţi, în proiecte, în imaginaţie.

Ceva în tradiţia de la Vălenii lui Nicolae Iorga, de la Dâmbovicioara, pe vremea regretatului Paul Everac. De la Palatul Mogoşoaia. De la Peleşorul din Sinaia. Ana Ruxandra, Adrian, Nicu , toţi cadre didactice universitare la catedre bucureştene. Sorin, decan şi rector, un focar de cultură, Badea şi fiii săi îl aţâţă în permanenţă şi nu-l lasă să se stingă.

Fundaţia

Fără egal pe la noi. Muzeu de artă. Expoziţii. Depozite. Ateliere. Pentru profesionişti. De iniţiere pentru tineri şi copii. Audiţii muzicale. Colocvii. Lansări de cărţi. Simpozioane. Întâlniri cu oameni din domeniul creaţiei artistice şi creaţiei tehnico-ştiinţifice. În relaţii de colaborare cu instituţiile de profil. Să nu se aştepte nimeni la rivalităţi. Inginerul Gheorghe Badea propune o colaborare de lungă durată în folosul cetăţenilor. Iar intrarea în circuitul de valori naţional şi internaţional va spori prestigiul oraşului.

A fost aici baia comunală a urbei. Părăsită, devenea o adevărată ruină. Ca să fie transformată într-un focar de cultură, într-un muzeu elegant şi modern, a fost nevoie de multă pricepere şi cheltuială. Dar mai ales de o înţelegere superioară. Nu în zadar inginerul Gheorghe Badea, eficient om de afaceri, declara că marile civilizaţii ale lumii din Mesopotamia, din Egipt, din vechea Grecie, din Imperiul Roman, din întreaga Europă, din Americi, din China, din Japonia s-au întemeiat, în primul rând, pe cultură.

Când mai mulţi oameni de afaceri vor pricepe aşa ceva, îi va fi mai bine întregii lumi.

Dar azi e ziua Înălţării. Plouă cu stele. Vârcolacii nu sfâşie luna. Se canonizează pictorul Pârvu Mutu. Şi bat toate clopotele bisericilor, a Înviere. Şi înfloreşte iasomia...

Leonid Dragomir

Biblioteca de filosofie

Un înger rătăcit printre noi

"Copiii cu autism sunt poate singurii muritori care ne pot sugera – sugestie atât de deconcertantă pentru noi – natura transparentă a îngerilor". Fraza aceasta, născută din străfundurile unei experienţe cumplit de dureroase, poate oferi o cheie de înţelegere a tulburătoarei cărţi a lui Matei Călinescu, *Portretul lui M* (Ed. Humanitas, Bucureşti, 2016). Este o carte de memorii realizată în perioada doliului de patruzeci de zile după moartea, în urma unei crize de epilepsie, a fiului său Mattew, pe 1 martie 2003, la vârsta de 25 de ani şi jumătate.

Ea cuprinde pe lângă amintiri sau reflecţii retrospective despre personalitatea acestuia şi notaţii din jurnale ţinute de autor în timpul când Mattew trăia, toate marcate de voinţa tatălui de a-şi înţelege fiul diagnosticat cu autism la vârsta de trei ani în scopul de a-l ajuta. Dincolo de drama umană la care niciun cititor nu poate rămâne insensibil, cartea este şi o meditaţie despre miracolul comunicării dintre oameni realizat tocmai prin experienţa cvasiimposibilităţii ei. Observaţiile de zi cu zi, dar şi lecturile diverselor studii de specialitate sau discuţiile cu specialişti în autism sau sindromul Aspenger (o formă mai uşoară de autism) îi revelează lui Matei Călinescu, autorul unor importante lucrări despre lectură şi recitire, importanţa nivelului preverbal (gesturi, mimică, ton, aluzii tacite) în comunicare. Tocmai aceste condiţii neverbalizate, încărcate de ambiguitate, nu sunt decodate de persoanele ce suferă de autism, ceea ce nu face decât să le izoleze într-o lume a lor. În majoritatea cazurilor, este şi cel al lui M, nici nu-şi dau seama de aceasta, considerând că şi ceilalţi sunt la fel. *Portretul lui M* constituie o sondare mereu mai adâncă pe măsură ce simptomele autismului se agravează, a misterului acestei lumi închise. Teoriile propuse pentru a-l elucida sunt cercetate critic, prin compararea cu situaţia reală, şi toate se dovedesc parţiale, dacă nu de-a dreptul false, unele chiar nocive. Rămân totuşi câteva certitudini, confirmate de experienţă, cu privire la triada disfuncţiilor autismului: socializare, comunicare, imaginaţie.

Incapacitatea integrării sociale a autiştilor – deşi unii dintre ei, mai puţin afectaţi, reuşesc să o mimeze onorabil – s-ar datora neputinţei lor de a „ghici" gândurile celorlalţi, de a intui cadrul stărilor mentale ale acestora. De aici concluzia, formulată de M că: „Toţi oamenii sunt diferiţi", problema punţilor de comunicare între oameni dispărând de la sine. În planul comunicării, neputinţa interpretării semnelor preverbale, ce ţin de aşa-numita „metacomunicare" are ca rezultat un literalism absolut, cu excluderea înţelesurilor metaforice, simbolice, metonimice etc al cuvintelor. În sfârşit imaginaţia autiştilor se dovedeşte incapabilă de a concepe atât viitorul cât şi trecutul. Ei trăiesc un perpetuu prezent, trebuind în fiecare zi să-şi reconstruiască o identitate, efort în general sortit eşecului. Toate aceste disfuncţii pregătesc terenul pentru tragedie, definită de Matei Călinescu drept: „conştiinţa că nenorocirea este inevitabilă,că face parte dintr-un scenariu necesar mai larg, că trebuie acceptată". Ea se va produce, dar tocmai deficienţele amintite creează, paradoxal, premisele fericirii lui M.

Pe 27 august 1977, la trei zile după naşterea fiului (al cărui naşi vor fi soţii Cristinel şi Mircea Eliade), autorul notează în jurnalul său: "M e un copil dorit, iubit şi aproape divinizat de maică-sa, încă din prima clipă. Va fi fericit". Iar după moartea sa va scrie că a avut într-adevăr perioade fericite, dar într-un sens neaşteptat; e vorba de fericirea celor săraci cu duhul. Acestei expresii evanghelice, banalizată în vorbirea obişnuită, Matei Călinescu îi descoperă bogăţia extraordinară de sens. "Săracii cu duhul sunt, scrie el, chiar în lumea asta monstruoasă, fericiţi, purtători ai <<împărăţiei cerurilor>>, măcar ai unui petec (albastru, făcut din numere şi muzici neauzite) din împărăţia cerului. Sunt fiinţe în înţeles literal – inimaginabil pentru noi cei loviţi de blestemul chinuitor şi voluptos al imaginaţiei – *paradisiace* (s.a), rupte din rai, absorbite de propria lor identitate fără identitate, care e parte din identitatea divină". Continuarea acestui pasaj e citatul de la începutul acestui articol. Cuvântul transparenţă de acolo se referea atât la neputinţa autiştilor de a atribui celorlalţi gânduri ascunse, cât şi la incapacitatea de a minţi în legătură cu sine sau cu altceva. M cel puţin, deşi probabil nu e un caz singular, e ocolit de invidie, ipocrizie, complexe de inferioritate sau superioritate, sentimente de vinovăţie... Cu excepţia perioadelor de criză, când, spune altundeva Matei Călinescu, se lupta dimensiunea angelică cu cea demonică din el, M a trăit împăcat cu sine şi cu ceilalţi, cu o seninătate şi o bunătate ce au atras iubirea multora şi prietenia câtorva autişti. De altfel, autiştii se recunosc şi comunică între ei, intuindu-şi imediat vârsta emoţională (în cazul lui M rămasă la 3-4 ani). Oricum, problema cum pot autiştii să-i înţeleagă pe alţi autişti rămâne un mister nedezlegat de psihologie. Comuniunea care se poate realiza între ei, nefiind legată de interese, aşteptări, servicii reciproce, este într-adevăr pură, dezinteresată, plasându-se ontologic la nivelul lui *a fi*, fără amestecul impur al lui *a avea*. Împotriva unor interpretări mecaniciste, dezumanizante, Matei Călinescu dovedeşte că autiştii au sentimente, că din noaptea singurătăţii lor pot iubi, fără a cere în schimb reciprocitate.

Departe de a trăi boala lui M ca pe un blestem, Matei Călinescu percepe prezenţa lui de fiinţă angelică, necăzută în lumea robită păcatului, ca pe un dar. Că este vorba de unul divin nu o spune explicit, dar cred că aceasta e ideea sugerată de întreaga carte. Latura angelică a lui M, împăcarea cu sine pe care o simte în cea de-a patruzecea zi după moartea sa, fără să o fi urmărit în mod special, dar mai ales primordialitatea ontologică a iubirii sunt în deplin acord cu spiritul Evangheliilor. (Una dintre mariile revelaţii ale relaţiei cu M este formulată astfel: "inteligenţa şi conştiinţa, inclusiv conştiinţa de sine, sunt, analogic vorbind, globul pământesc care se învârteşte în jurul soarelui emotiv, al soarelui iubirii"). Spre deosebire de mulţi autori de azi care scriu mai mult pentru a-şi construi o imagine, scrisul lui Matei Călinescu este legat direct de nevoia de mântuire. Deşi sunt diferiţi în multe privinţe, nu ezit să-l situez în aceeaşi familie spirituală cu Nicolae Steinhardt. Acel "Cred Doamne. Ajută necredinţei mele!", pe care autorul *Jurnalului fericirii* îl socotea definitoriu pentru el, este reluat, analizat, interpretat insistent de Matei Călinescu în *Un altfel de jurnal*, scris după *Portretul lui M*.

Petru Pistol

Diortosiri

Acomodarea cuvântului biblic la palierul profanului

Cine nu e cu mine, e împotriva mea, *Luca*, 11,23; *Matei*, 12, 30;

Cine nu e împotriva noastră, e alături de noi, *Marcu*, 9,40.

Cum de ajunge cineva să citească aceste versete biblice în intensiune schizoidă leninist – stalinistă? Ceea ce a iniţiat dictatorul cu ştiinţă ticăloşită (I.V. Stalin, fostul seminarist), împlinim noi „graţie" impotenţei de a onora logica acordului hristic.

„Starea conflictuală" pe care o generează Evanghelia este aceea dintre virtutea iubirii şi viaţa în ură şi duşmănie. Expresia ghilimetată *supra* contravine tablei de valori întronate de învăţătura creştină, conflict în iubire fiind un nonsens, un fel de *lemn de fier*, ar spune Hans-Georg Gadamer.

Dacă vom citi cuvintele Învăţătorului: *Nu aduc pacea, ci sabia*, atunci creştinul, soldatul lui Hristos, înarmat cu *iubire* (sinonimul hristic aici al *sabiei*), în lectură profană nu se va a deosebi cu nimic de acel legionar roman persecutor al creştinilor, iar Învăţătorul îl va dojeni pe Petru nu pentru că a rănit la ureche un soldat, ci pentru că răul pe care i l-a provocat este o blajină mângâiere pe lângă corecţia ce trebuia să i-o aplice.

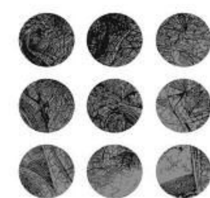
Cum putem aşeza alături de Iisus Hristos pe Lenin şi Stalin? Dar au spus aceleaşi cuvinte, se va replica. Da, aceleaşi cuvinte şi totuşi fundamental altceva. Nu e acelaşi lucru când doi spun acelaşi lucru. Dacă am proceda astfel şi Evanghelia am primi-o în lectură meschină, am legifera cu argument hristic o nelegiuire planetară.

Cum putem aşeza alături de Iisus Hristos pe Lenin şi Stalin? Dar au spus aceleaşi cuvinte, se va replica. Da, aceleaşi cuvinte şi totuşi fundamental altceva. *Nu e acelaşi lucru când doi spun acelaşi lucru*. Dacă am proceda astfel şi Evanghelia am primi-o în lectură meschină, am legifera cu argument hristic o nelegiuire planetară.

Luăm contextul biblic cu înlănţuirea lui de cuvinte, cu împletirea lor în ochiuri ca într-o plasă. Şi peste plasa aceasta aşternem o altă plasă şi vom vedea că ochiurile lor nu corespund. Pentru că în *Carte* ne întâmpină învăţătura rugăciunii domneşti, precepte precum: *Nimeni, aprinzând făclia, nu o pune în loc ascuns, nici sub obroc, ci în sfeşnic*; *Ia seama deci ca lumina din tine să nu fie întuneric* (Luca, 11), sau: *Milă voiesc, iar nu jertfă*; *Cine scoate sabia, de sabie va pieri* (*Matei*, 12,7; 26,52), ori îndemnul: *Trăiţi în pace unii cu alţii* (*Marcu*, 9,40). Unde este aici imboldul la învrăjbire, unde spiritul conflictual, când totul pretinde angajamentul mântuirii?

Vine însă o vreme când valorile creştine sunt pervertite, iar purtătorii de cuvânt ai înţelepciunii hristice sunt „condamnaţi" să devină crainici ai învăţăturii cultivate împotriva spiritului. De-acum lexicoanele fac trimitere la noii „apostoli", profanatori ai cuvântului neotestamentar.

Iar noi, cititorii, grăbiţi într-o cursă mutilantă, ori căldicei şi relativizanţi, nu găsim răgazul să semnalizăm rătăcirea şi să clamăm: *Non idem est si duo dicunt idem!*

Ioan Florin Stanciu

TRENUL PERSONAL DE VIENA

Şi tot aşa, îmbrăcat şi nedormit, aflu, din sursa menţionată şi foarte rujată, că-n douăşpe ore fix, trebuie să fiu la Bucureşti, pentru jurământ şi învestitură. Ia uite, dom-le cum se leagă treaba cu trenul particular şi cu limuzina protocolară de la Gara de Nord, până ne-o da şi nouă vreun elicopter d-ăla cu două helice, care merge pe sus, peste munţii şi câmpiile patriei.

Totul tremură, durduie, şuieră, freamătă, clănţăne, râşcâie şi pare gata-gata să se risipească-n tumult peste tronsoanele înţelenite-n mărăcini şi plastice multicolore, dar locomotiva noastră continuă să-alerge fluierând a pagubă, într-o direcţie mereu necunoscută; nici acum, adică, şi nici înainte de-acum. Miroase a crematoriu şi-a closet militar, dar mie-mi convine, întrucât ăsta-i chiar trenul meu. Trenul meu personal! Personal, nu de persoane, bre, pentru că nu-adie nicio altă persoană cât de cât vie, pe-aici, iar eu am trecut deja prin toate vagoanele. De când a plecat bossul cu manta de aviator – adică, aviator, cred – n-am mai văzut pe nimeni. Iar Marele Manitu ăsta, gulerat, butonat, înfăşat şi învăluit pe jumătate-n ditamai ochelarii pentru orbi, chiar mi-a confirmat treaba asta:

– Cam ce făceai mata, az'noapte, să zicem, pe la unşpeş'jumate, aşa?... Păi, vezi, noi nu dormeam, ci tocmai aprobam OUG 13/14, prin care toate trenurile din ţara asta să fie urgent privatizate, până duminică, întrucât vezi şi mata cam cum merge ele, cât or mai merge. Iar cum în tot trenu-ăsta, n-am mai găsit pe nimeni-nimic, ne-am gândit să-l privatizezi dumneatale. Hai, că mata te pricepi bine la trenuri, de când cu ortacii lui nea Ion, căz doară n-aţi venit, la Bucureşti, cu funicularu', ca să bateţi lumea la cap şi să instauraţi democraţia adevărată!

– He, he, cum să nu mă pricep, măi tovarăşe maior, dacă, douăj de ani m-am plimbat ca suveica, păn toată Valea! De la Orlea, la Uricani, dimineaţa şi-înapoi, înspre seară. Negru ca dracii şi cu praf de cărbune până pe şi sub limbă... Douj dă ani, inclusiv sâmbăta şi duminica, măi oameni buni! Şi numai cu personalu-ăla muncitoresc care semăna mai mult cu dricu' mortului dăpă lumea-ailaltă: Hor, hor, hor şi vreau să mor... huia, huia, aliluia!!!

– Ezagt de-aia ne-am gândit şi noi să-ţi oferim un tren personal! Uite-aici, completează-ţi numele, semnează-acolo, jos, în dreapta şi să-l stăpâneşti sănătos!

– Chiar aşa!?

– Chiar aşa!

Numai că îndată ce încep să mă simt ca acasă, cu basca pe ochi şi cu picioarele alandala, se deschide năvalnic uşa cea mai aproape de mustăţile mele şi mă şi pomenesc cu un ceferist dulce otrăvit, care mă salută voios, clămpănind dintr-o legătură de chei profesionist zbuciumată-înspre timpanele mele, tot mai atente. Negru şi-ăsta, ca Michiduţă alu' Scaraoţchi!

– Alo, patronu', cică iar s-a furat o bucată de şină, de pe următorul tronson, aşa că, în calitate de mecanic-şef, mereu la dispoziţia cui plăteşte, aş vrea să ştiu dacă se poate să schimbăm ruta, pe la Căutiş, că, oricum, e de-o mie de ori mai sigur pe-acolo, de când toar'şu Gradu s-a întors pe la vila sa de vacanţă permanentă.

Mai târziu, coborând din trenul meu personal, bag de seamă că harughia cocoşată a gării, iute văruită-n roz-bonbon, fusese privatizată şi ea tot de cine trebuia şi-avea timp, fiind, tra-la-la-la, la-la-la-la, transformată-n Cabaret-Fest-Cazino (CFR, va să zică!). De-aceea, ca să-ajung pe Strada Gării, actualmente Maniu, trebuie să ocolesc fluierând, printre tufele din dreapta noului locaş de cultură social-democrată, de unde se cântă pe sine, un pian leşinat: *Hello Dolly , ţi-am luat polii* şi altele aşijderea. Iar primul chip pe care-l recunosc în oraşul din văgăună, este chiar chipul meu proaspăt lipit cu zoaie de instant-glu, chiar între urechile veşnic la pândă ale câinelui emblematic, migălos încondeiat pe vitrina filialei Dinamo, din localitatea-mi de baştină: VOTAŢI DEPUTAT PSR: MĂRIN DESPINOIU! Opaaa, am făcut un ocol atât de mare, încât ne-am întors tot de unde-am plecat, întrucât tot aşa, cefereu-ăla ar putea să însemne foarte bine Cântarea fericitei Românii, chiar dacă nu se văd încă îmbulzitele cozi la bere şi mici, de la intrarea Grădinii de Vară. Ia uite-aici, mărită de-o sută de ori, poza mea, în culori, de la fe fe, când cu-absolvirea festivă a Şcolii Superioare de Miliţie. Au găsit-o tovarăşii, când a fost nevoie de ea, că atunci când au căutat-o ăia de la Realitatea Tv , n-a mai găsit-o nimeni, fiind temeinic şterse toate urmele şi toate dosarele – ale mele şi-ale învăţătorilor mei, vreau să zic Hai că nici deputat nu e rău! Mai ales că acuma, pot să mă duc la Bucureşti cu trenul meu personal,pe când megafoanele gării urlă din toate figoarnele: Eliberaţi linia! Eliberaţi linia!

Care tren, bre, că trenu' s-a dus, iar eu am rămas cu hârţoagele! S-o fi sesizat nea Văcăreanu, hotărând, ţac-pac, să-şi adune iar toate trenurile, ca să le dea înapoi, poporului muncitor, la televizor şi la oră de maximă audienţă!?

Dar tot aşa scrie şi pe uşa biroului meu din marmură şi stejar sculptat, de la parterul fostei harughii a partidului unic, din centrul frumos dichisit al localităţii: Deputat PSR MĂRIN DESPINOIU, adică. Unde nici nu mă scufund bine între cele nouă perne purpurii ale fotoliului meu partinic, că iată şi Peserica:

– Munca înainte de toate, zice ea decoltat. Mai întâi trebuie să semnaţi aici, ca să vi se-aducă drept acasă sacii-ăia cu bani ce s-au adunat pe la casele de bilete, încă din ziua în care trenul dumneavoastră personal a intrat pe linia asta şi care, prin lege organică, vi se cuvin !

Şi fâţ-fâţ-fâţ, fâţ-fâţ-fâţ, fleoşc cu chestia respectivă, pe masă.

– Apropo, pentru mine, pe unde mai este acasă, în ultima vreme?

– La vila Trandafiru, normal! Dar, mai întâi,... două-trei autografe. Aici şi-aici... şi-aicea. Hai că nu doare!

– Mă gândeam într-o zi, fata mea, că niciun ofiţer nazist n-ar fi fost condamnat după război, dacă n-ar fi iscălit ei, zi şi noapte, munţi întregi de hârţoage.

– Vai, ce amuzant! M-am umplut cu furnici, din cap, până-n tălpi!

– Şi, ce le dai spre mine!?

Vila Liru-liru-Trandafiru, carevasăzică, o cunoşteam eu bine, căci vreo zece ani, pe puţin, mă ocupasem personal de paza şi liniştea împrejurimilor. Dar tot n-aveam cum să bănuiesc că o să mă-întâmpine şi-aici, tot Peserica de serviciu pe instituţie, care, frumos despuiată într-o rochie cu mii şi mii de sclipiciuri, volane şi panglici, mi-a şi întins ordinul guvernamental 123, abia sosit, via fax, la biroul din centru:

– Bine-aţi venit, domnule ministru, şi să trăiţi cu cine doriţi dumneavoastră!

Aflând eu astfel, oarecum năucit, că sunt de vreo oră deja, noul ministru MEC, al proaspătului guvern Ciurdaru, care, dacă n-ar fi, nici nu s-ar povesti.

– Numai că dacă MEC înseamnă Miliţia economică, în zadar gâlceava, că aia s-a cam desfiinţat, de când cu bazarul pentru cuţite de strung din Anatolia, cu embargoul la motorină şi cu celalţi măgari în ceaţă!

– Ce miliţie, bre, că ăsta de-aci e ditamai Ministerul Educaţiei şi Cercetării.

– Păi, vezi? Singur printre duşmani, cum s-ar zice – întrucât, dacă nu-i vorba despre cultura orezului în mlaştină, iar au încurcat rău de tot borcanele!

– Hai, că la câte ţeste de studenţi şi de profi aţi spart dumneavoastră, atunci, s-o fi lipit totuşi câte ceva. Eu chiar zic că v-au ales chiar la fix, pentru că nimeni nu ştie precis, ce-o mai fi lăstărit prin ţestele ălora care are fiecare câte opt clase, la cursuri de zi! Că, cică, se poate şi-aşa, adică, fără diplome primite prin poştă şi fără recomandări de la Cine trebuie.

Şi tot aşa, îmbrăcat şi nedormit, aflu, din sursa menţionată şi foarte rujată, că-n douăşpe ore fix, trebuie să fiu la Bucureşti, pentru jurământ şi învestitură. Ia uite, dom-le cum se leagă treaba cu trenul particular şi cu limuzina protocolară de la Gara de Nord, până ne-o da şi nouă vreun elicopter d-ăla cu două helice, care merge pe sus, peste munţii şi câmpiile patriei.

Chiar dacă vestea cea mai naşparlie din toate-mi soseşte, prin miliţia noastră, a poporului, abia în dimineaţa călătoriei: Cum că vreo trei sute de pepenari de la Olt şi cu tot cam pe-atâţia ortaci-şomeri de prin Vale au năvălit în trenul meu personal şi l-au deturnat puf-puf-puf, înspre Viena, ca să-şi caute, cică, de lucru la punga şi măturica pentru căţei, la pamperşii pentru babe şi la alte chestii pidosnice, pentru care n-am nici timpul, nici dispoziţia necesare, ca să le-înşir acum. Plus că, peste noapte, studenţii şi profesorii pe care urma să-i păstoresc eu, ca ministru deplin, au gonit cu huiduieli şi ocară bietul guvern Ciurdaru, care nici n-a apucat să se fie măcar.

De-aia, uite, nici n-am vrut eu, de mic copil, să mă fac intelectual!

Viorel Dianu

Primăvara în Cişmigiu

proză

Văzând frumuseţea de vreme pe care primăvara o revărsa de câteva zile pe pământ, oamenii nu au mai rezistat să stea în case şi au năvălit afară, la soare. În după-amiaza din prima sâmbătă a lui martie, Caterina, renunţând şi la seriale şi la tot, l-a îmboldit pe bărbat:

- Astăzi mergem la plimbare!

Ei îşi aveau „plimbările" curente: fie la piaţă, la cumpărături, fie la nepot, să-l ajute la lecţii şi să-l ducă la şcoală, fie la biserică, la slujbele religioase, care pentru credincioşii practicanţi se extind şi în afara duminicilor; mâine, bunăoară, vor cinsti liturghia Duminicii întâi din Post, a Ortodoxiei. Dar astăzi, ce plimbare?

- Unde ţi-ar plăcea să ieşim?

- În Cişmigiu.

Bineînţeles: e parcul lor favorit. Îl vizitează ori de câte ori pot şi nu va fi niciodată destul. Iar acum, primăvara asta superbă merita să primească primul salut de bun venit de pe aleile lui.

Coborâră din autobuz pe Splai, la Teatrul Bulandra, o luară spre Liceul Gh. Lazăr, unde traversară Bulevardul Regina Elisabeta şi mai merseră vreo cincizeci de metri până la intrarea în parc. Poarta cea mare era împodobită sărbătoreşte, cu scoarţe decorative. Mirosiră că se întâmplă ceva acolo: era lumea de pe lume. De fapt, „întâmplarea" debutase pe 1 martie, de Mărţişor, şi culmina pe 8, de Ziua Femeii. Le trecuse vestea pe la urechi, fără să o reţină, pentru că ştirile insistaseră pe Târgul de la Universitate, unde fuseseră de altminteri şi ei, miercuri seara. Manifestările din Cişmigiu le complineau pe cele din Târgul de sus.

→

→ - Noi am venit aici să vedem parcul şi o să vedem iarăşi fasole la ceaun cu ciolan şi fleici la grătar! zise Caterina puţin caustică, referindu-se la Postul Mare în care intraseră deja de o săptămână.

Miercuri, la Statui, inhalaseră toate mirosurile şi „se delectaseră" cu toate delicatesele, până s-au depărtat de perimetrul tentaţiilor şi au ajuns lângă scenă, în faţa căreia s-au instalat pentru o jumătate de oră să asculte muzică, obiectivul principal din planul lor. Într-o pauză, au dat o raită şi prin zona mai degajată a Târgului, apoi încă o escală dinaintea scenei, după care au părăsit „Oraşul iubirii", cum scria pe bannerele uriaşe, şi au făcut drumul întors, tot pe jos, până în Piaţa Unirii.

- Am dreptate? insistă Caterina pe temerea ei.

- Nu. Eu cred că vom vedea în primul rând ce vrem noi, o linişti Alexandru.

Ecoul suav şi catifelat al unui gong le ajunse vag la urechi. Se întoarseră instinctiv spre ceasul înalt de la Potcoavă. Fură uimiţi cum de nu-i luaseră seama de la început, ca întotdeauna când intrau în parc şi, dacă soseau cu câteva minute înainte de ora exactă, aşteptau să se scurgă ca să asculte sunetele melodioase, dacă nu, plecau mai departe cu promisiunea să se recompenseze la întoarcere. Acum nu observaseră ceasul (din pricina discuţiei despre ciolan?), dar avuseseră noroc să sosească la ora 16.00 fix. Deci, după primul semnal, care le atrăsese luarea-aminte, se succedară line şi armonioase următoarele. Un moment mişcător. Caterina şi Alexandru mulţumiră frumos. Prima bucurie.

A doua veni imediat.

– Ghioceii! exultă Caterina.

Pajiştea de la capătul sudic al lacului era într-adevăr înălbită de ghiocei. Nu-i puteau admira însă precum le-ar fi plăcut din pricina scaunelor înşirate pe marginea aleii şi a oamenilor aşezaţi pe ele, cărora nu le-ar fi convenit să li se oprească în faţă. Iar distanţa, deşi nu prea mare, nu le îngăduia nici ea intimitatea cu gingaşele flori, să le dezmierde cu palmele, să le soarbă puritatea.

– Cum să facem să-i vedem ca lumea?

– Numai dacă pătrundem pe spaţiul lor.

De câţiva ani se ridicase interdicţia de a nu mai călca pe iarbă – plăcuţele de avertizare dispăruseră –, dar a nu călca pe ghiocei trebuia să-ţi interzici singur. Merseră de-a lungul aleii cu ochii hipnotizaţi de locul fermecat. Se resemnaseră că n-or să aibă parte de mai mult. Însă după ce trecură de un chioşc cu plăcinte moldoveneşti, unde se sfârşise şi rândul de scaune, descoperiră că dinspre alee către lac se croieşte o potecă îngustă, bătută de picior. O cârmiră bucuroşi la dreapta. Din potecă, aveau voie să se depărteze patru-cinci paşi ca să ajungă la marginea covorului înflorat. Ceea ce şi făcură. Caterina se ghemui să vină cât mai aproape de ghiocei. Îi contemplă calmă un timp, apoi, întinzând mâna, săltă clopoţeii de bărbie şi-i privi ţintă în ochi, îi mângâie pe creştet, le dărui palpitul degetelor ei, după cum şi ea se îmbăta cu mireasma lor. Nu se mai sătura de plăcere, nu se mai sătura. Îi sălta de bărbie pe alţii, la stânga, îi alinta pe creştet şi pe cei de mai încolo...

– Vrei să-ţi culeg de-un bucheţel? o ispiti Alexandru.

– Stai cuminte!

Se ridică în picioare.

– Oricum, îi voi lua pe toţi cu mine.

Mai cuprinse o dată cu privirea, panoramic, podoaba dalbă a primăverii. I se îndulcise sufletul de încântare. Şi pe Alexandru îl fascinase priveliştea, cum altfel? Se întoarseră la alee îndestulaţi de frumuseţe.

După o clipă de chibzuială, abandonând direcţia spre debarcader, optară pentru aleea mai largă din dreapta Parterului Central, înţesată de lume. Aici, pe latura dinspre gazon, chioşcurile şi corturile se aliniau unele lângă altele. Spre deosebire de Târgul de la Universitate, nu te ademeneau nicăieri ceaune cu fasole şi ciolan, tăvi cu pastramă, grătare cu mici şi fripturi. Predominau exponatele cu ii, marame şi cojoace, cu icoane pictate pe sticlă sau pe lemn, crucifixe şi casete pentru bijuterii, sau broşe, brăţări, coliere, cruciuliţe strunjite tot din lemn, vase de ceramică: oale, vaze de flori, urcioare, străchini, farfurii, ceşcuţe pentru cafea sau ţuică fiartă, îmm!... Celor pofticioşi li se îndeplineau dorinţele cu plăcinte pentru toate gusturile, prăjituri alese, turte dulci şi nelipsitul vin fiert. În vitrine se etalau mezeluri scumpe, îţi ploua în gură doar privindu-le, iar pe tarabe – cozonaci domneşti, pâini la ţest, colăcei, colţunaşi... Caterina cu Alexandru se îndemnară să cumpere pentru ea un porumb fiert la oală şi pentru el unul copt pe jar, iar de la Buturugă două păhăruţe cu vin fiert. O bancă dintre cele pe care poposeau de regulă când vizitau Cişmigiul, de pe aleea de din vale de Cetate, se afla liberă. Îi aştepta. Iar ei sosiseră. Înţelegerea era înţelegere. Se aşezară, lăsând loc între ei păhăruţelor cu vin, şi începură să ciugulească din porumbi. Boabele fragede şi aromate erau o bunătate. La intervale, gustau şi din vinul fierbinte. Aveau cu prisos. Caterina se luptă vârtos şi cu porumbul şi cu vinul şi tot nu le răzbi. Noroc cu Alexandru care îi sărea mereu în ajutor la greu. Dură douăzeci de minute ospăţul lor. Nu-i gonea din urmă nici o grabă. Ziua era splendidă, de aceea şi lumea dăduse buluc încoace, dar se apropia de final. Soarele, blând şi dulce, cobora spre apus, mai avea puţin şi se ascundea după blocul de pe Schitu Măgureanu. De la banca lor, priveliştea se desfăcea amplă, trecând de Monumentul American, din faţă, şi ajungând până la Arhivele Statului, de pe bulevard. Mai cu seamă pentru perspectiva şi lărgimea asta le plăcea lor să se odihnească aici. Era un loc deschis şi ferit de foiala celorlalte alei, puteai sta liniştit la taină şi cu gândurile, dacă voiai. Probabil că un asemenea gând o străbătu la un moment dat pe Caterina.

– Ce mai povestiri cu Cişmigiul a scris Alexandru Daneş! se pomeni exclamând pe neaşteptate.

Alexandru tresări şi o privi pieziş. Era a doua oară, în ultimele zile, când soţia provoca o discuţie referitoare la scrisul său, pozitivă din punctul ei de vedere, însă prea delicată în ce-l priveşte. Deunăzi, el evitase un răspuns la întrebarea tranşantă de ce nu mai scrie, pentru că nu mai pusese tocul pe hârtie de peste doi ani, dar acum, când măguleala bătea tot într-acolo, ce să-i spună?

– Mda, a scris...

– Şi?... S-a lăsat?

Păi tocmai că nu ştia nici el, era o treabă care depindea de multe.

– Nu, nu s-a lăsat, o minţi ca s-o liniştească, deşi poate că nici n-o minţise. Mergem? încheie abrupt subiectul şi se ridică ferm de pe bancă.

Îi întinse mâna s-o ajute să se ridice şi ea, apoi rămaseră cu mâinile împreunate ca doi îndrăgostiţi şi o luară spre centrul parcului. Trecură agale de Monte-Carlo şi ajunseră în dreptul spaţiului de joacă al copiilor.

– S-a schimbat complet faţă de cum era când îl aduceam aici pe Ciprian.

– S-a înnoit, însă tot cu turnuleţe şi tobogane, balansoare, căluşei, leagăne...

– Le lua la rând băiatul, iar tu îl păzeai straşnic, nu-l scăpai o clipită din ochi. Te-ai mai încumeta şi acum să te ţii după el dacă ar mai avea patru ani?

– Absolut. Au trecut în răstimp zece ani, dar cu copiii îţi uiţi vârsta.

– Zici aşa...

Da, zicea, pentru că altminteri îl bântuiau avan îndoielile. Bărbatul din urmă cu zece ani nu mai era defel. După ce sărise pragul celor şaptezeci de ani, îşi luase în primire bătrâneţea, bucurându-se de toate drăgălăşeniile ei care se gudurau din ce în ce mai nesăţioase împrejuru-i. Încerca să le ignore pe unele, să se împace cu altele, să îndure capriciile multora, să tacă ori să murmure..., esenţial era să-şi păstreze intactă umoarea.

– Ştii ceva, hai să ne jucăm şi noi.

– Noi? pufni Caterina. Huţa-huţa în leagăne?... Or fi dând bătrânii în mintea copiilor, dar noi n-am ajuns încă în stadiul ăsta.

Îi veni lui rândul să râdă copios şi lămuri confuzia:

– Să ne jucăm altcumva..., să tragem la fiare, adică. Ştii unde.

Exista mai încolo un loc rezervat adulţilor, amenajat pentru exerciţii fizice, pe care îl frecventau de obicei când se plimbau prin parc. Era dotat cu aparate de fitness de revigorare a trupului, o binefacere pentru sedentari ca ei. Nu gândise rău Alexandru.

O porniră prin puhoiul de oameni. La Foişor nu aveai loc să arunci un ac pe jos, se făceau pregătiri pentru programul artistic de seară. Dacă începea până îşi terminau exerciţiile, reveneau bucuroşi să asiste şi ei un sfert de ceas, dacă nu, nu. Ocoliră Foişorul şi intrară pe tărâmul magnoliilor. Prea devreme să fi înmugurit măcar. Natura nu-şi dăduse încă drumul. După acel februarie urgisit, câteva zile însorite nu puteau înfăptui minuni. Doar ghioceii se iţiseră voinicei, ca un semnal încurajator, altminteri primăvara ieşise la rampă plăpândă şi golaşă.

Locul „de joacă" al vârstnicilor era mai aglomerat ca de obicei. Copiii, care în mod normal nu aveau acces în acest perimetru, se amesteau printre oamenii mari. Caterina găsi liber un aparat articulat cu un rotor de masat spatele, dar Alexandru aşteptă până se eliberă aparatul lui preferat, un fel de bicicletă cu şa, cu pedale fixe şi, în loc de coarne, cu mânere suspendate deasupra. Trăgând cu braţele de ele şi împingând concomitent pedalele înainte cu tălpile, picioarele se întindeau şi se încordau, iar corpul se înălţa cu şa cu tot. Mişcările coordonate solicitau suficient efort, băgai de seamă din prima, deci trebuia să le efectuezi într-un anumit ritm şi cu pauze după un număr de tracţiuni ale corpului. Pe panou se aflau instrucţiunile de folosire şi proprietăţile funcţionale ale echipamentului, însă cine avea răbdare să le citească? Trăgeai la fiare cât te ţineau muşchii. Se aflau acolo şi aparate mai dificile sau mai uşoare. Unul pe care Alexandru nu-l aborda decât arar era cel de alături. Te aşezai pe un scaun şi, cu braţele agăţate iarăşi de nişte mânere, îţi ridicai corpul pe verticală ca la bară. Un exerciţiu de forţă. Alt aparat, socotit de toţi simplu, era construit dintr-un cadru de care atârnau până aproape de pământ două pedale. Te suiai pe ele şi îţi forfecai picioarele ca într-un mers obişnuit. Îl îndrăgea îndeobşte Caterina. Dar acum, o tânără domniţă, înaltă şi zveltă, îi captă dintr-odată atenţia lui Alexandru. Şi ea porni prin a-şi forfeca picioarele, însă tot depărtându-le, reuşi performanţa: să facă spagatul în aer, în poziţie orizontală. Pe urmă, alternând pe dreptul cu stângul, şi a doua oară şi a treia... Să vezi şi să nu crezi. Alexandru se înverşună pe sine şi, în timp ce Caterina se mutase pe o bicicletă şi pedala de mama focului, îşi înteţi şi el tracţiunile corpului.

– Gata, îl opri într-un sfârşit soţia, ne-am pus destul sângele în mişcare. Haidem acasă.

– Nu mai rămânem la spectacol?

Care spectacol, cel de la Foişor sau cel pe care i-l oferea domniţa?

– Nu, ne ajunge cât am stat.

– Ai avut o iniţiativă strălucită, Caterina, să venim astăzi în parc. A fost o zi bogată, sărut mâna.

Se îndreptară spre Podul cel Mare. Pe dedesubt, prin strâmtoare, se strecurau bărci şi hidrobiciclete în sus şi în jos. Pe luciul lacului, lunecau altele în jurul fântânii arteziene şi pe lângă maluri. Trecură de chioşcul cu vată de zahăr pe băţ. Alexandru zări vizavi o florăreasă. Nu mai zăbovi şi se duse de-i cumpără Caterinei buchetul de ghiocei meritat.

Ecoul suav şi catifelat al unui gong le ajunse vag la urechi. Se întoarseră instinctiv spre ceasul înalt de la Potcoavă. Fură uimiţi cum de nu-i luaseră seama de la început, ca întotdeauna când intrau în parc şi, dacă soseau cu câteva minute înainte de ora exactă, aşteptau să se scurgă ca să asculte sunetele melodioase, dacă nu, plecau mai departe cu promisiunea să se recompenseze la întoarcere. Acum nu observaseră ceasul (din pricina discuţiei despre ciolan?), dar avuseseră noroc să sosească la ora 16.00 fix.

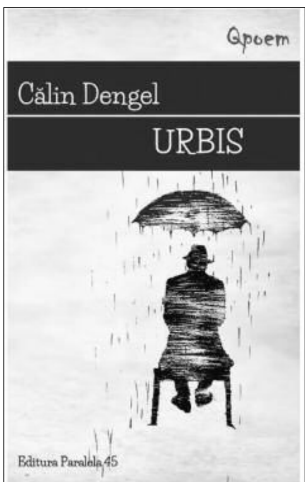
Ştefan Ion Ghilimescu

CRONICA LITERARĂ

Călin Dengel şi poezia actului de voinţă creator

Un text ca in lacte veritas, de o muşcătoare ironie, în care lingura mistică ajută "buzele muzei să umple "foile goale" este mai mult decât edificator în privinţa abhorării vechii retorici.. Orice sensiblerie şi orice moft care, în acest sens, alterează arhitectura ideii devin trădări ale unui act de voinţă ce trebuie să rămână permanent expresia pură a energiei creatoare.

Călin Dengel, *Urbis*, Editura Paralela 45, 2016

În 2013, jurizând un concurs literar ce-şi propunea să premieze cel mai bun volum de debut în poezie apărut în cursul anului literar precedent, atenţia mi-a fost reţinută atât de titlul unei promiţătoare cărţi de poezie (*Tellus*, Ed. Grinta, 2012) cât şi de profesiunea tânărului autor (un medic ce nu cred că avea pe atunci mai mult de 30 de ani). M-am înfrânat să scriu despre placheta de versuri respectivă pentru că puţinele observaţii pe care ţineam să i le fac autorului ei ar fi putut contraria sau chiar vexa aşteptările unui novice. Călin Derzelea, cum semna pe atunci candidul iubitor al muzei Euterpe, etala în unele secvenţe ale volumului respectiv o poezie de inervaţie ancestrală, de un expresionism perimat, cu obscure urme naturaliste, ceea ce n-ar fi constituit, până la urmă, cine ştie ce nenorocire, dacă nu ar fi contrastat atât de puternic cu spiritul raţionalist-pozitiv al meseriei sale. Însoţite de o serie de "urme", conservate într-un evantai de fotografii alb-negru, realizare chiar de autor şi menite, îmi imaginez, a sublinia misterul legăturii lui ancestrale cu teluricul (de la *Tellus*, zeul roman al Pământului şi productivităţii agricole), element pe care nu s-a sfiit să-l afişeze chiar ca nume al textului (şi totodată maşină de citit), departe de a intimida, trădau, în mod cert, un efort de separare şi decelare a unui autentic dar nebulos nor de pulberi poetice. Citez pentru deplina edificare a cititorului două dintre cele mai articulate poeme de acest gen, cititor ce va avea astfel posibilitatea să cântărească, eventual, şi ceea ce a pierdut poetul, abandonând această linie la al doilea volum, semnat de această dată Călin Dengel (*Urbis*, Ed. Paralela 45, colecţia *Qpoem*, 2016) şi ce a câştigat... *Colind*, pag. 27: "Colind câmpul pe brazda plugului de lemn/ Mirosea a pâine crudă/ Din gând o smulg/ În inimă o îndes/Până când va străluci ca/ Luna plină// Colind câmpul pe brazda plugului de lemn/ Aud vântul sorbind din lac/Îl apuc de coadă şi-l vâr în traistă/ Şuieră gol blestematul cu paşi mulţi/Pe o cărare îndepărtată/ Între a fi şi a şti". *Germinatv*, pag. 29 : "M-am ascuns între seminţe/ S-ascult ticăitul miilor de vieţi/ Pământul le aşteaptă mereu cuminte/ La fel şi piatra cu dinţii ascuţiţi/ Hazardul zicem noi/ le împinge spre o şansă/ De fapt destinul le este hotărât/ De-o mână ascunsă-n tainică urzeală/ De dincolo de început// Împărăţia încă nevestită/ Le-aşteaptă pe cele răsărite-n stâncă". Fără estetizarea la care Blaga l-a supus intensiv în poezia sa, expesionismul versurilor de această factură ale lui Călin Derzelea aduce aminte, cel puţin mie, de o pletoră de poeţi gândirişti de mâna întâi, ba chiar şi de câţiva sămănătorişti din anturajul lui Iorga. Nu vreau să stărui. Vreau să adaug doar că e foarte posibil ca un atare gen de poezie să trimită automat la o asemenea grupare literară, fără chiar ca poetul nostru (care, între altele, scrie aproape exclusiv în vers liber) să o fi frecventat. Aş mai dori să arăt şi că, din paleta tematică a primului exerciţiu poetic călinian (!), în noul volum îşi face loc doar o singură obsesie, şi anume teribilul jind după calda şi deloc sofisticata, în sens feudian, prezenţă a tatălui, în special, dar şi a mamei. "Mi-e dor de-mbrăţişarea părintească/ Mi-e dor nebun de-ntâmpinarea/ Ochilor făcuţi să mă iubească/ Mi-e dor de cald de împăcare/ Şi de mirosul lor// Timpule eşti doar un fir tocat de roată/ De-ş şti cum să te-nnod şi să te-ntorc/ Cu ei aş fi din nou/ şi-aş retrăi cu înţelepciune tot (...)", *Secunda*, pag. 75.

Cu noul volum *Urbis* (un genitiv al latinescului *urbs*: - "Al oraşului", aşadar, dar să nu uităm că *Urbis* a fost de la întemeiere şi denumirea Romei !) junele poet şi-a schimbat atât patronimicul (*Dengel*, acum) cât şi întreaga chimie, ca să zic aşa, a procesului de sinteză a poeziei pe care o scrie. Mai întâi de orice se poate observa şi este evident efortul desensibilizării sadice a textelor faţă de orice tendinţă de mitizare a temelor sau edulcorare a expresiei. Cuvinte fără reverberaţii, propoziţii expozitive, reci, dezvrăjite şi decorticate de podoabe cu atenţie, o gramatică simplă, aproape sugrumată servesc perfect o depurare exemplară de asemenea tentaţii misticoide ori lesturi de steril. Cu precauţiunile ce se impun luate faţă de un text obscur, deşi încă se mai simte legat de "tatăl (său) cu secera la brâu", asimilat cu "acel bărbos mut" în numele căruia el însuşi vorbeşte (vezi *curriculum Vitae*, sic!, pag. 9), Dengel promite a nu se reţie să-l lovescă peste fălci, dacă i-ar dibui cărarea! Un text ca *in lacte veritas*, de o muşcătoare ironie, în care *lingura mistică* ajută "buzele muzei să umple "foile goale" este mai mult decât edificator în privinţa abhorării vechii retorici.. Orice sensiblerie şi orice moft care, în acest sens, alterează arhitectura ideii devin trădări ale unui act de voinţă ce trebuie să rămână permanent expresia pură a energiei creatoare. În acelaşi mod, fiece simulare factice, presupunând o dublă morală şi o trădare a valorii, crează ambiguităţi şi dezertări de la linia impusă; cu sarcasm taxate toate de către poet drept "treceri ritualice" "în "libaţii cu iaurt şi ovăz"... Indiscutabil că Dengel îşi revendică acest program, nedivulgat ca atare, însă atent urmărit cu ochi de regizor, ba chiar şi pus în scenă, pe alocuri, ca pe o adevărată probă a dobândirii maturităţii reci, puternice şi limpezi; ca pe o despovărare izbăvitoare a fiinţei, până la urmă, dincolo de nenumăratele avataruri ale sinelui. "Doamnelor! Domnilor!/, se adresează emiţătorul de persoana I cu cinism "gloatei" dintr-un oraş luminat de un singur bec (şi abia acum înţelegem ironia de a fi numit *Urbis*, sic !), Port copilăria/ târâtă pe caldarâm,/ înecată în artere,/ părăsită înaintea ochilor./ I-am pus papion,/ dungă apretată şi butoni,/ priviţi obeliscul mut al surzeniei oarbe./ Aplauze pentru înfricoşătoarea apariţie! (...)".

Întrega strategie de tranşantă separare şi securizare a identităţii vocii poetice de lumea gregară (*locuiesc într-un borcan/ purtat de scăraba viiturilor)* are în vedere salvarea clipei revelatorii când "înţelegi că primăvara/ nu se teme de moarte/ sau de cei care i-au furat desfătarea". Altfel, frica de ratare, de singurătate, de neînţeles, de irosire, de moarte, de neant pândeşte orice clipă, pe de o parte; pe de alta, "în lumea porcilor/ cele mai bune bucăţele umane,/ fezandate în bere,/ sfârâie pe grătar în cocini,/ cartofii şi mămăliga sporesc/ osânza întru mulţi ani sănătate". Cu accente caricaturale sau de-a dreptul groteşti, *Urbis*-ul (sic!) lui Călin Dengel este un spaţiu în care a clădi înseamnă a sări la beregata celuilalt, iar a empatiza cu nebunul şi a-l privi, eventual, în ochi a "deschid(e) crinii stelelor". Ca aglomerare urbană ori geografie ontică, *Urbis*-ul (sic!) lui Dengel este un oraş clădit peste alt oraş mai vechi, căruia i-a fost astfel răpită şi vândută memoria "pentru un viitor total".

Cu aluzii străvezii la regimul dictatorial de tristă amintire", continuat astăzi în România, în pofida sacrificiului de sânge al unor copii, în forme dintre cele mai toxice şi mai perverse, pe spaţii întinse, cele mai noi versuri ale lui Călin Dengel sunt expresia unui poet al cetăţii, omeneşte interesat de climatul social, moravurile şi năravurile ei, cu alte cuvinte, responsabil, fie şi ca simplu martor, de soarta ei de habitat uman, în prezent şi viitor. În tuşe de la brut până la stins, *Urbis-ul* (sic!) generic al lui Dengel, bântuit parcă de un spleen bacovian, a devenit azi "un semafor cu lumina perpetuei aşteptări", un stabiliment în care "ne sincronizăm fiecare *click*,/ fiecare *touch* pentru un *browsing* succint în cronologia celuilalt" O lume surogat tot mai *crazy* şi mai ahtiată după publicitatea cea mai desănţată, o populaţie gregară care a încetat să mai ridice capul spre stele şi să mai creadă în ceva, până şi "Hristosul" fiindu-i inclus în "pachetul Premium". Într-un asemenea aglomerare citadină, *les vrais hommes*, lipsit de orice urmă de pudoare, îşi măsoară curajul după centimetrii din "propteaua neobositului pelvis" sau, după orele de consum *electro locura*: "Flamă. Dansăm. Flamă./Rom în cola. Flamă. Happy./ Flamă. Dantelă. Flamă./Fum.Flamă. Ditry dub./ Flamă. Mâinile sus. Flamă./ Absolute vodka. Flamă. Beat./ Flamă. Chanel 5. Ank./ Flamă. Zâmbet. Flamă/ Ochii tăi. Flamă. Îmbrăţişare./ Flamă. Noi. Flamă". Totul e *luxurie* aici, *artă a spriţului* şi *bodybuilding*, metode verificate pe miopi pentru irosirea vieţii. Străin dar nu şi indiferent, deşi "un veac ne separă", după cum o afirmă răspicat, ca om al timpului său, orice s-ar spune, poetul, parcă ţinând să ne surprindă *în corpore*, declară enorm: "Sunt de acord cu toţi,/ dar nu înţeleg pe niciunul/ în ascuns mă frec cu spirt / şi scuip" (*Xeno*, pag. 43). Unii vor aprecia probabil că o asemenea atitudine e laşă, alţii că e ipocrită sau mai ştiu eu cum. Suntem însă diferiţi şi mai important poate decât orice este să ne exprimăm...

Privită în ansamblu articulaţiilor ei destul de strânse, deşi la prima vedere cu greu s-ar putea ghici stringenţa monolitică a unei atari dependenţe, "citită" şi înţeleasă mai curând printre rânduri decât în conformitate cu vreo intenţie programatică expusă ca atare, dincolo de un sictir existenţial care poate proveni mai curând din dezabuzare decât dintr-un deficit de trăire, poezia *"Urbis-ului"* (sic!) pledează, cât poate ea să ne sedeze la această oră, pentru un umanism frust, autenticitate şi libertatea gândirii. Sub imperiul acestor valori universale, pe care încă omenirea le mai ţine la preţ, în pofida tuturor dezastrelor care o amenintă de mii de ani, cu o tărie de caracter cu adevărat aristocratică, desprins iremediabil de *lumile acariene*, poetul-medic Călin Dengel meditează cu fineţe despre reversibilitatea vieţii şi a morţii, despre destin ca schimb simbolic, cum ar spune Baudrillard, între noi şi lumea care ne găneşte, despre timp şi erodarea la care este supusă în permanentă viaţa, despre viciile şi dezechiibrele lumii de lângă noi şi, implicit, sfârşitul istoriei, despre serbările vagante ale iubirii şi vaccinul antetetanos, despre somn şi kilometrii lui de peliculă alb-negru proiectată în camera obscură...

Modernă atât prin metabolizarea originală între ele a tuturor acestor teme şi motive, cât şi prin expresia concentartă, alimentată de locuţiuni şi cuvinte rare, cu precădere de origine romană (perfect obligate de acurateţea semantică să servească ideea), slobodă, caustică şi adesea incomodă, poezia lui Călin Dengel trăieşte la această oră o benefică fază de magnetism solunar şi sporire valorică.

cronici

Ştefan Găitănaru

PRAGMATICA DISCURSULUI TOTAL

1. Orice abordare a teatrului modern manifestat în paradigma absurdului începe cu edificarea unei logici actanţiale expozitive ce o devansează pe cea structurată din sintaxa dramaturgiei clasice. Dar, aşa cum au consemnat exegeţii, noile formule nu sunt unele bazate pe aleatoriu (fără un anume determinism impus hazardului), ci pe menţinerea în imponderabilitate a structurilor profunde ale mesajului.

Piesa *A treia ţeapă* (Marin Sorescu, *Teatru II,* Bucureşti, Art, 2007) este realizată dintr-o astfel de perspectivă în regim de capodoperă, mai mult decât *Răceala* sau decât alte piese istorice, mai mult sau mai puţin definitivate, ale poetului. Standardele pe care le ridică textul dramatic din această piesă se impun prin polifonia discursului, dar mai ales prin procedeele de realizare a acesteia. Acest lucru se poate evidenţia în primul rând la nivelul mesajului.

A treia ţeapă, cu toată recuzita ei istorică, este o piesă despre prezentul epocii în care a fost scrisă. Mesajul dual, şi el destul de simplu, este numai un pretext pentru dramaturg de a explora, prin complementaritatea vieţii, dimensiunile generale ale existenţei, traduse în destinele individuale ale oamenilor. Jocul dual, cu sondele instalate în eternul uman, nu este singura condiţie a mesajului polisemantic. Autoreferenţializarea limbajului (întoarcerea limbajului spre sine) ne avertizează că asistăm la geneza unui alt univers, cel al sensibilizării, al estezei poetice. Sunt de consemnat mai multe procedee: diversitatea stilistică (stilul beletristic, ştiinţific, diplomatic, registrul oralităţii populare...); diversitatea tropilor la nivelul metasememelor (antanaclază, diaforă, epiteză, paronomază...), structurări semantice (sinonimie, antonimie), niveluri lexicale (arhaisme, neologisme...). Ludus-ul poetic, tradus în limbaj, nu presupune o imaginaţie vagantă, în care poetul trage din toate unghiurile, ci se constituie în modalităţi insolite de potenţare a mesajului. Nu este riscant să se afirme că această tehnică se întâlneşte în toată opera soresciană, chiar în capodoperele sale poetice, în care prevalează jocurile de limbaj. Dar, în timp ce în speciile lirice această liberate se impune ca o sensibilizare simbolică (kalos), în discursul dramatic ecartul figurativ este dublat de responsabilităţi de semnificare (agathos), prin care se exersează, poate disimulând, gratuitatea artistică.

Disimularea nu a exclus asaltul cenzurii, care a fost consemnat: „Din pricini care nu se mai ştiu astăzi (...) a amânat poetul însuşi publicarea integrală a piesei pentru că voia să mai lucreze la ea? Nu i s-a permis să o publice imediat? (...) În orice caz, întârzierea publicării i-a dat dramaturgului răgazul reelaborării" (Sorina Sorescu, op. cit., p. 6). Rezultatul a fost o sistematizare a simbolurilor fundamentale ale textului şi o rafinare a disimulării prin limbajul chemat deopotrivă să ascundă şi să strige. Se poate spune astfel, cu o îndreptăţire egală, ce s-a spus despre *Răceala,* că piesa poate fi foarte bine citită şi ca o artă poetică soresciană (p. 8).

2. Mesajul politic, constituit printr-o conversie în prezentul piesei, presupune demitizarea eroului, absolvit, la nivelul limbajului, de patosul declarativ. Conversia vine cu o definire a autoritarismului*: Lupt pentru dreptate absolută. Or, omul, prin firea sa, nu are dreptate. Fiindcă e făcut din păcat* (p. 42).

Poetul îşi exprimă de la început opţiunile de dreapta, prin analogia cu tinda bisericii unde se aprind lumânări pentru vii şi pentru morţi: *Cu dreapta viii, cu stânga morţii...* (p. 31). Oamenii politici derobaţi de calităţi se revanşează prin pactul securistic: *Nici nu v-aţi văzut bine sus, în posturi înalte şi aţi şi început să vă împuţiţi* (p. 19). Se fac referiri la evenimente, unele dramatice (*Să mute Cetatea de Scaun* - p. 35; *Aici operele de artă se pierd... Sau sunt distruse sistematic* - p. 31); la reculul străinătăţii (*Astea sunt daravelile voastre. N-o să facem noi din străinătate şi meniul* - p. 34); la „trădarea" de ţară (*Ţi-ai părăsit ţara* - p. 81; *Acum duşmanii dinăuntru sunt înafară, şi duşmanii dinafară, înăuntru* - p. 65)...

Cele mai importante tare sunt însă delaţiunea politică (*Noi îi lucrăm altfel. Cu condeiul* - p. 35; *În tot timpul ăsta eu am spus nişte adevăruri, iar tu ai mâncat... Ai căutat să faci concesii. Din ce în ce mai mari... Te-ai băgat pe sub pielea lui Vodă* - p. 77) şi comportamentul encomiastic (*Dai drumul la osanale...Aiurezi în nişte ditirambi!* - p. 78).

Conversia, se poate observa, nu conduce la dereism, iar acesta, la rândul lui, nu transpune textul în fantastic. Şi asta pentru că toate personajele, uneori şi cele episodice, şi personajul auctorial ce apare în didascaliile ascunse (*Să nu-mi dau drumul temperamentului meu liric* - p. 67), au un limbaj aluziv (*Vă place vorba cu două tăişuri* - p. 25). Aceasta e marea artă a dramaturgului-poet: transparentizarea mesajului.

3. Stilistic, sunt de semnalat două aspecte: diversitatea registrelor şi noutatea recuzitei figurative.

3.1. Deşi este, în aparenţă, o evocare istorică, prin conversia în actualitate, poetul îşi asumă o pluralitate de stiluri. Dintre acestea, stilul ştiinţific, modern, neologic, este foarte bine reprezentat, ca modalitate de realizare a conversiei în actual: *În vremurile mai grele apar cazuri de fanatism religios* (p. 27); *Ştiţi, există o teorie a privirilor care hipnotizează* (p. 31); *Îmi place noutatea cu imprevizibilul ei* (p. 63); *Întotdeauna spiritul de adevăr şi justiţia au triumfat* (p. 73)... Prin intertextualitate, limbajul diplomatic (*Te rog să fixezi odată statutul meu de cetăţean al Europei* - p. 72) se întâlneşte cu cântecele de mahala (*Toţi ţiganii au paltoane* - p. 21) şi cu limba de lemn, catalogată ca atare (*oameni certaţi cu munca cinstită şi cu dragostea de ţară... Frazeologie* (p. 34).

Limbajul popular pare să fie dominant, fie în replicile obişnuite (*E o încurcătură de maţe* - p. 35; *Ai şi tu nişte vederi, mă orbule* – p. 51; *Fără să vrei, dai apă la moară* - p. 77; *Rămneşte ca o femeie borţoasă... Mai rabdă şi tu puţin, până naşti* - p. 19); fie în cele ale defavorizaţilor (*Bâra bâra pe la casele voastre. Ce mai tura-vura murătura, pentr-un ban ne luaţi căciula ... Ciangăr-mangăr... socotim-bocotim* - p. 52).

Deşi, prin definiţie, textul dramatic există prin oralitate, poetul convoacă la edificarea acestei trăsături virtuţile paremiei, celebre fiind (anti)proverbele sorescíene: *Omul împute locul* (p. 19); *A-nţărcat bălaia* (p.28); *Sunteţi jimbla lui Dumnezeu* (p. 47); *La noi, ce-i în guşă, şi-n căpuşă* (p. 53); *Nebunia trece şi casele rămân* (p. 63); *Pică pară mălăiaţă... Care-o fi nătăfleaţă?* (p. 68); *Şi deal cu deal se desparte* (p. 77)...

3.2. Recuzita figurativă este foarte complexă la Marin Sorescu. În primul rând el beneficiază de acel depozit rezultat din lexicalizarea figurilor („sunt convins că se fac mai multe figuri într-o zi de târg la piaţă decât în mai multe adunări academice", Dumarsais, *Despre tropi*, Bucureşti, 1981, p. 7). Celelalte sunt rezultate ale creativităţii proprii, ca efect al unei proiecţii personale asupra codurilor limbii. Sub acest aspect se poate vorbi de fenomenul Sorescu, întrucât foloseşte foarte frecvent în întreaga sa operă (şi în discursul dramatic), o figură aşa-zis periferică, antanaclaza, care este un metasemem. Fontanier (*Figurile limbajului*, Bucureşti, 1977, p. 320) o trecea printre figuri cu reticenţa unor slabe valenţe estezice. La Sorescu, antanaclaza se constituie prin transferul semantic, operat de activarea asemănărilor formale; aluzia, cu multiplele ei faţete, pe asemănările semantice, iar diafora pe discriminările contextuale.

Dintre figurile aşa-zise periferice, în *A treia ţeapă*, antanaclaza este foarte bine reprezentată: *Cum îţi explici durerea asta grozavă? (reumatism)... Te doare pentru că o să pierdeţi bătălia. (...) Mă doare-n fund!* (p. 15); *S-a crăpat de ziuă... În curând vom crăpa şi noi* (p. 16); *Se crapă de ziuă. Şi eu n-am mai crăpat* (p. 61)); *E deştept. Foc.... Foc? Unde?* (p. 46); *Vreţi să vă bag direct în hazna, nu?...Da, în hazna, în visteria domnească* (p. 51); *Foc! ... Ce, parcă noi nu ştim că e deştept foc? Arde. simt miros... Care te-ai ars mă, cu iaurtul?* (p. 53-54)...

În acelaşi fel, dar în mai mică măsură, se poate anula, prin exemplificări, şi secundariatul diaforei: *Or să vină corbii... N-am avut niciodată rău de corbi* (p. 18); *Frate, n-are rost să nu ne avem ca fraţii* (p. 36; *Lupt pentru dreptate absolută. Or, omul, prin firea sa, nu are dreptate* (p. 42)...

Jocurile de limbaj sunt însă mult mai extinse la Marin Sorescu şi ele, mai ales pentru textul poetic, presupun o cercetare specială. Pentru a lăsa perspectiva deschisă, mai pot fi date câteva exemple din discursul dramatic. Se întâlnesc astfel cuplurile antonimice ale antitezei: *Orbule, nu te uita* (p. 45); *Chiar moare, iar ea naşte un prunc* (p. 64); *Om muri – om muri, om trăi - om trăi* (p. 73); *Ţara e departe, duşmanul la doi paşi* (p. 75); *Foaie verde, frunză galbină* (p. 79)...

De asemenea, se întâlnesc aluzii realizate prin sinonimie sau chiar serii sinonimice extinse: *Parcă aş intra într-un coşciug de viu. Nu degeaba, în unele părţi, la coşciug i se mai spune şi tron* (p. 32); superlativul stilistic: *Bucăţele ca la raţe. Mărunt mărunt* (p. 29); chiasmul: *Acum duşmanii dinăuntru sunt înafară, şi duşmanii dinafară, înăuntru* (p. 65); paranomaza: *Ăla nu e vin... Da bun venin* (p. 20); ambiguitatea în discursul unui pictor: *Un cap greu de prins* (p. 25); *Şi mare amator de capete... în ulei* (p. 25)...

4. Valoarea discursului dramatic sorescian poate fi probată, fără îndoială, şi prin felul în care dramaturgul concepe tipurile de actanţi, strategia rolurilor agentive şi dispoziţia lor în sintaxa scenografică. Jocul dramatic este potenţat însă, de fiecare dată, ca în orice teatru modern, la nivelul sintaxei prime a jocurilor de limbaj, în care creatorul rămâne subjugat, în mod fatal, geniului său poetic.

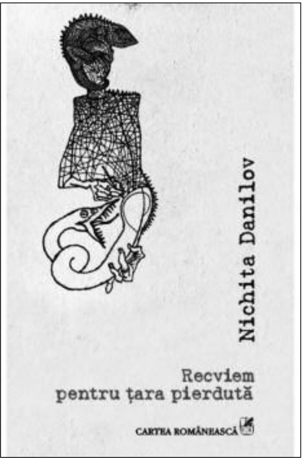
Poetul îşi exprimă de la început opţiunile de dreapta, prin analogia cu tinda bisericii unde se aprind lumânări pentru vii şi pentru morţi: Cu dreapta viii, cu stânga morţii... (p. 31). Oamenii politici derobaţi de calităţi se revanşează prin pactul securistic: Nici nu v-aţi văzut bine sus, în posturi înalte şi aţi şi început să vă împuţiţi (p. 19).

Paul Aretzu

Alt fel de poezie patriotică

Uneori, atitudinea histrionică iese la iveală, așa cum se întâmplă în Recviem, în care atitudinea funebră este îndreptată către orașul mort, dar și către propriul trecut, către perfidia vieții. Imaginile fanteziste, insolite, pendularea între „lucruri și umbre”, „dincolo de văzut și nevăzut”, dau liricii lui Nichita Danilov dimensiuni suprarealiste, dar și metafizice...

cronici

Poet al viziunii (al profeției, al revelației, al labirinturilor de imagini atinse de mistică), Nichita Danilov oferă întotdeauna o lectură de tip hermeneutic, îmbogățind indeterminabil sensurile, sporind inefabilitatea. Totodată, se remarcă folosirea unei modalități de ansamblu, a alegoriei iconice, bazată pe jocul de umbre și lumini (ne amintim de expresivitatea luminii la un, de exemplu, Georges de La Tour), dar și pe efecte ale perspectivei, ale gigantismului, ale celor nevăzute ascunse în cele văzute (ca și cum încă nu s-ar fi născut), pe o gestică repetitivă, pe multiplicarea identității.

Recviem pentru țara pierdută (Editura Cartea Românească, București, 2016) ilustrează dubla raportare a poetului la ceresc și la pământesc, la morți și la vii, reprezentând, în fond, natura noastră tainică, teandrică. Folosindu-se, în poemul titular, de imaginea copacului, ne dezvăluie multitudinea și substanța diversă a lumilor: cea din adâncuri (a rădăcinilor), cea terestră (a trunchiului, care dă concretețe), cea a coroanei (plină de lirismul frunzelor și al păsărilor), și cea a crugului ceresc, însemnat de zodii, având corespondent în liniile din *palmele bătătorite de muncă* (avem, aici, un posibil arbore sefirotic). Alt simbol generos, care persistă, este cel al *graniței*. Trecerea ei implică un act inițiatic și presupune vameși, catagrafii, câini de pază, porumbei mesageri: „dresam porumbeii călători să facă drumul/ acolo și îndărăt; le legam sub aripi cenușa/ străbunilor adunată în urne ce fumegau încă,/ le legam de gheare bucăți de prapuri și cruci/ și le trimiteam ca pe niște soli,/ ca pe niște arhangheli luminoși/ în țara străină și apoi îi chemam înapoi.” Alegoria (cu nuanță psihopompă) este închipuită ca luptă, dar, după ce, prin strategii bine aplicate, dușmanul era domolit, „Singurii dușmani rămăseserăm noi înșine,/ căci ceea ce clădeam ziua,/ noaptea distrugeam, ca niște somnambuli, fără milă,/ călcam în picioare pământul cărat,/ adus cu trudă în saci și în pumni peste graniță”. Traficul de *pământ* natal, sacru, pendularea între țara pierdută și țara străină, cortegiul de umbre cărând saci cu pământ, cu resturi umane, cu cai morți pare dantesc, ducând spre un tărâm alienat, într-o *no man's land*: „Timpul părea că se oprise în loc,/ iar spațiul se revărsase scurgându-se/ tăcut dintr-o parte a clepsidrei în alta;/ eram aici și dincolo,/ plecând rămâneam pe loc;/ întorcându-ne, ne regăseam siluetele/ ghemuite în jurul focurilor/ pâlpâind tăcut în piața publică:/ tot ce era aici, se afla și dincolo/ schimbat într-o oarecare formă./ Cine suntem noi? ne întrebam/ și rămâneam cu întrebările/ în palmele răsfirate peste/ chipurile noastre contorsionate de teamă.”. Călătoria, spirituală, este și una morală, din trecut într-un prezent în care tronează *idolii cu picioare de lut*, capabili să ducă la degradarea pământului părintesc, să-l omoare: „Ne întrebau ce ducem cu noi,/ Iar noi, bâlbâindu-ne, răspundeam că nimic,/ ei însă nu se lăsau convinși/ cu una cu două și desfăcându-ne pumnii/ găseau câte un ochi mort, înghețat,/ câte o ureche murdară de var sau țărână/ sau câte un nor agățat de un horn,/ câte o umbră prelinsă pe străzi,/ din care răsăreau degete de om,/ gheare de vultur și gheare de câine.” Țara căutată rămâne însă (ca iubirea absolută a Luceafărului, ca Meka lui Macedonski, ca mistrețul cu colți de argint al lui Ștefan Augustin Doinaș...) o iluzie: „Să mergeți pe drumul vostru, ne îndemnau,/ orbecăiți în continuare prin beznă,/ nicăieri nu veți găsi țara pe care o căutați,/ țara voastră din vis, țara voastră eternă,/ peste tot pe unde vă veți duce,/ veți da numai de beznă...” (*Recviem pentru țara pierdută*).

La fel ca țara lipsită de topografie, țară pierdută, rămasă numai sub forma unui pământ cărat din loc în loc, realitatea curentă apare ca o formă ubicuă, repetitivă, închisă în propriile margini, o capcană pentru existență, o iluzie într-o oglindă, ce se reflectă ca niște fractalii în cioburile ei: „Camera mea era compusă/ din mai multe camere/ ușa din mai multe uși/ umbra din mai multe umbre/ mâna din mai multe mâini. [...] mă priveam în oglindă –/ buzele mele erau năpădite de aripile altor buze,/ ochii mei de alți ochi,/ zâmbetul de alte zâmbete [...] și am aruncat în oglindă,/ am spart-o în mii de bucăți,/ călcând-o-n picioare:/ abia atunci mi-am văzut chipul/ adevărat răsfrânt de alte chipuri/ prelingându-se tăcut pe sub uși,/ din patria noastră din cer/ spre patria noastră pierdută.” (*Chipul sublim*). Țara fără identitate poate fi definită drept chipul fără chip. Poetul pune semne (semantică) peste tot, concepând o lume încifrată, meditată, căzută din idealitatea ei, o țară a fiecărui ins, în care, totuși, acesta nu se regăsește niciodată. Imaginile în imagini (un fel de *mise en abyme*) țin de dimensiunea absurdă a liricii sale. Mediile propice prezente sunt oglinda, somnul, subconștientul, peisajele nocturne, selenare. Acestea dau scriitorului posibilitatea să-și manifeste, din când în când, și latura ironică, burlescă. Dualismul său, evocat de critici, apare, frecvent reluat, în cele două realități, patria cerească (pierdută) și patria de lut. Peisajele, atmosfera sunt statice, gestuale, conținând mesaje tematice. Orașul apare ca o temniță în care locuitorii sunt sechestrați, prinși în lanțuri și în lacăte, se deplasează în genunchi, printre manechinele goale din vitrine, așteaptă la stopuri, privesc, din acest loc al penitenței, printr-o spărtură, la „patria noastră din cer/ patria noastră eternă” (*Orașul*). Poetul se simte străin chiar în propria-i casă. Când se integrează în mulțimea de afară, par cu toții o ceată macabră de umbre: „Fiecare dintre noi își duce chipul/ ca pe o urnă în brațe. Fiecare își agită/ inima smulsă din piept ca pe un steag găurit.” (*Casa străină*).

Uneori, atitudinea histrionică iese la iveală, așa cum se întâmplă în *Recviem*, în care atitudinea funebră este îndreptată către orașul mort, dar și către propriul trecut, către perfidia vieții. Imaginile fanteziste, insolite, pendularea între „lucruri și umbre”, „dincolo de văzut și nevăzut”, dau liricii lui Nichita Danilov dimensiuni suprarealiste, dar și metafizice: „Pe hornul vechi/ al casei ies mâini/ înălțându-se odată cu fumul/ spre luna plină/ răsărită în țara/ pustie a somnului” (*Peisaj de iarnă*) sau „Rostind în gând *Tatăl nostru*/ mă scufund în apele reci ale mării/ căutând vârtejul cel mai adânc/ ițit printre stânci. Închis într-o imensă bulă de aer/ Visez cu ochii deschiși la țara noastră din cer,/ la țara pierdută...” (*Rostind*). Regimul preferat este cel nocturn, „când se șterg/ diferențele dintre lucruri și umbre/ dintre aparență și esență” (*Noaptea*). Încărcătura mistică, prezentă în toată poezia, este pregnantă în splendidul poem *Clopote*. Exodul unui sat, din calea invadatorilor, este ritualizat fabulos și grotesc, oamenii fiind preocupați să salveze, întâi de toate, clopotele: „Ne înhămăm apoi noi înșine la ele,/ legând curele și frânghii peste grumazuri;/ trăgeau la jug bărbații,/ dar și femeile, în urmă/ veneau bătrânii și copiii/ înhămați la sănii mai mici,/ încărcate cu icoane, cu prapuri, cu cărți sfinte/ și tot felul de odăjdii,/ în urma noastră se țineau orătăniile/ cu ciocurile înfundate în cârpe;/ cârduri de rațe, de găini și de gâște,/ apoi turma de capre și turma de oi,/ câinii și pisicile legate cu cârpe la bot;/ după ce treceam de un deal,/ unii dintre noi făceau drumul îndărăt,/ ca să mături urmele trecerii noastre/ dinaintea iscoadelor; nu aveam nici cai, nici boi,/ nici alte animale de tracține,/ ci doar un asin bătrân și orb,/ care ne servea drept călăuză.” Transfugii își construiau, apoi, adăposturi din lut, asemănătoare unor clopote, menite să-i apere de vrăjmașii *văzuți* și *nevăzuți*. Pentru ei, țara pierdută este, într-o desfășurare răsturnată, un pământ al făgăduinței, Canaan. Alt procedeu de introspecție folosit de poet este cel al coborârii în sine sau în interiorul unui ochi, în entitatea ființei. Privită dintr-o perspectivă imanentă, existența este dramatică, desfășurându-se între „golul începutului și golul sfârșitului”. Apare adesea și viziunea unei infinități de obiecte aflate în fiecare obiect, a unor realități nenumărate, aflate în spatele fiecărei realități.

Dihotomia, evocată ca laitmotiv, *țara din vis* și *țara pierdută* (cu variantele *țara de lut – țara eternă* sau *patria din cer – patria pierdută*) aduce în poezia lui Nichita Danilov o stare nouă, nemaiîntâlnită până acum, aceea a nostalgiei, a pierderii iremediabile a unei idealități, a căderii din Paradisul tuturor promisiunilor, în fond, o înțelegere elegiacă a condiției umane, perdante în final. Cartea propune un imaginar bogat, ingenios, dens, punând în valoare finețea și luciditatea constructivă a autorului. Deși se vrea un recviem, adică un cântec de doliu, ea reprezintă, de fapt, o victorie a înțelepciunii mărturisirii.

Luminița Cojoacă

Fugă în Dumnezeu

Virtutea ca o pasăre rară
Clopotul strânge
Adună câinii la vatră
Ca să n-o mângâie
Intoarce pe dos un cuvânt
Ca sămânța aleasă din care
Nici căința parcă nu pare sa iasă
Strânge otrava între degete
O împrăștie
Ca să-i depărteze
Pofta de întrecere
Întinde poemul cu burta în jos
În brațe așează mireasa
Cu chip frumos
În noapte leapădă cortina
Strigoiul din os

Chemarea întinderea alintă duios
Spre Poartă îndreaptă o mână
De înger voios

Pentru o privire

Te prefaci că esti desculț
Când în șoapte te afunzi
Să te împarți în resturi moi
Dar la ziua de apoi

Te prefaci că ești departe
Dorul nu te mai împarte
Te prefaci că ești ales
Soare viu pe cer cules

Numeri doamne stelele
Pe pământ mioarele
În zadar te strig în noapte
Prefăcut c-ai fi departe

Rugă fără urmă

Să dați pomană zorilor
Zapada trandafirilor
Lumina oamenilor mulți
Ce latră singuri și desculți

In burta câinilor apuși
Se face laptele căuși
Pe carnea scăpărată în noapte
Se întorc mătăniile la moarte

La Poarta ninsă în pustiu
S-aprinde Dumnezeu de viu
Rosturi de îngeri cad în noapte
In lumea dată la o parte

N. Georgescu

SCRISORI DE LA MOARA MEA

Cu noaptea-n cap

Revin la o poezie populară publicată în *Convorbiri literare*, luna septembrie 1881 (aceeaşi lună în care Eminescu publică *Scrisoarea IV*). Se plânge tânăra nevastă către părinţii ei, într-o doină ardelenească atât de obişnuită, în fond: *M-aţi dat maică m-aţi dat taică / Şi m-aţi dat în ţări străine / Unde nu cunosc pe nime / Unde soare nu răsare / Până pe la prânzul mare. /Să-mi trăiesc cu străinii / Ca alţii cu prietenii / Să-mi trăiesc cu dealurile / Ca alţii cu neamurile.* Fata s-a măritat pe râu în sus şi roagă apa să-i ducă la vale, până la părinţi, această plângere. Nici culegătorul nici redactorul revistei nu pun virgulele; astăzi ar trebui aşa: *M-aţi dat, maică, m-aţi dat, taică, / Şi m-aţi dat în ţări străine...* Ar fi vorba de virgulele vocativului, nu este aşa?! Dar dacă fata nu se adresează exact mamei şi tatălui ei, dar dacă *maică, taică* sunt simple apelative dintr-un refren? Când zic: *Frunză verde de mohor / Mult mi-e drag şi mult mi-e dor* nu înseamnă că mă adresez frunzei verzi de mohor (de altfel, mohorul este roşu, sângeriu, ca rugina). Când zice: *M-aţi dat maică m-aţi dat taică* fata foloseşte persoana a II-a plural a verbului (m-aţi dat *voi*) pe lângă singularul *maică, taică*, deci implică o hotărâre comună, o responsabilitate comună - pe care ea, de fapt, nici nu o judecă, pentru că-şi iubeşte (amândoi) părinţii atât de mult încât îi saltă în zona afectivă, nu zice *mamă, tată*. Revenind la distincţia obişnuită care se face între stilistică şi sintaxă: „stilistica studiază construcţiile care au *încă* valoare afectivă, pe când sintaxa se ocupă de acelea care au pierdut *cu totul* această valoare" (am citat din Iorgu Iordan) - avem de ales: dacă punem virgulele gramaticii vedem, aici, sintaxă - dacă le refuzăm, cum face culegătorul, vedem bine de tot stilul.

Stilul îl vedem chiar mai departe, în conţinutul acestei doine. Nu ne referim la valoarea afectivă, ci la conţinutul oarecum extern, la conotaţiile imaginilor. Într-adevăr, nu ştiu dacă este nevoie de multe explicaţii ca să înţelegem că aici tânăra nevastă se scoală, cum se zice, *cu noaptea în cap*. Adică vede lumina soarelui undeva, deasupra, dar nu vede soarele decât *pe la prânzul mare*, stă cu umbra dealurilor în jur, şi toată valea unde-şi are casa (unde se află satul ori sălaşul) stă astfel, cu noaptea în cap şi cu lumina deasupra nopţii. Noi suntem înclinaţi să dăm valoare psihologică expresiei, ca şi când sculatul devreme ar însemna că încă nu ni s-a făcut ziua în creier (minte), vezi cafeaua neagră, etc. Iată că este vorba de o observaţie care ţine de relief, şi pe care cineva, venit de la câmpie între dealuri înalte, o resimte natural. Orice profesor de limbă română va zâmbi când îl vei întreba: „Cum e mai bine să zicem, cu căciula *în cap* ori *pe cap*?". Desigur *în* ne va duce cu gândul spre *înăuntru*, spre interior, iar o căciulă *în cap* ne va sugera sensul ca atare. Expresia de limbă, însă, aşa cum o ştiu şi eu din copilărie şi cum pun mâna-n foc c-o ştim cu toţi, este *cu noaptea 'n cap* ; noaptea nu este înăuntru, ci deasupra capului... Nici nu ştiu dacă n-ar trebui, cumva, scris cum se pronunţă: *cu noaptea-n cap*. Oricum, se zice (dicţionarele): *Au poposit în culme*. Prepoziţia *în* vine din latinescul *in* care se construieşte cu ablativul ori cu acuzativul şi are sensul *în, înăuntru*, dar şi *pe* (atât cu ablativul: *in hummeris* = pe umeri, cât şi cu acuzativul: *in littus* = pe mal). Aşadar, la întrebarea *cum e mai bine*, gramaticianul trebuie, ar trebui, să răspundă: cum se zice, cum este uzul limbii. Şi apoi, când prepoziţiile intră în conflict între ele se nasc alte sensuri: cineva care are căciula pe cap rezultă c-o poartă cam pe spate, oricum, nu îndesată bine, nu tot capul este/intră în ea....

În Muscel, de unde sunt eu, dealurile sunt paralele şi se întind oarecum strict pe direcţia nord-sud, cum se vede pe orice hartă, iar soarele le taie, desigur, prependicular, de la răsărit spre apus. Asta creează diferenţe de comportament între satele de la răsărit şi cele de la apus ale văii (satele se leagă, pe valea râului largă de câţiva kilometri, în salbe de o parte şi de alta). Ai mei, de pildă, care sunt la poalele dealului de la apus, văd soarele mai devreme, pentru că-l primesc din plin. Când mă duceam cu vacile pe luncă, fiind copil de vaci şi eu ca toţi copiii de ţărani din zonă, o găseam goală şi o ocupam: vecinii noştri apăreau abia peste vreo jumătate de oră şi erau cam somnoroşi. De aici ni s-a creat impresia, nouă copiilor, că vacile noastre sunt mai grase şi mai frumoase pentru că pasc mai bine, dimineaţa iarba fiind mai bună. În schimb, când vine câte unul de-al lor pe la noi în vizită nu mai încetează să se tot mire că ne culcăm odată cu găinile - pentru că, într-adevăr, la ei soarele lasă lumina mai mult către noapte. Fazele serii şi ale dimineţii sunt, astfel, decalate în funcţie de poziţia faţă de soare.

La Eminescu avem aceste versuri din *Luceafărul*: *Căci era sara'n asfinţit/ Şi noaptea o să'nceapă* şi nimeni nu s-a gândit până azi să „sesizeze" şi acest pleonasm (aşa cum toţi „grămăticii" sesizează tandru pleonasmul *Cobori în jos luceafăr blând).* Într-adevăr, în afinţit de seară nu înseamnă seara, la asfinţitul soarelui, ci sfârşitul, *la asfinţitul serii:* şi acest spaţiu al zilei are durata lui, cu început *(în fapt de seară)* şi sfârşit. La fel, dimineaţa: te poţi scula din creierii nopţii, în zori (când se crapă de ziuă, când a intrat alba-n sat), când apare doar o geană de lumină, când răsare soarele ori când e de o prăjină pe cer, de două prăjini etc. Vecinii mei de peste râu se scoală cu noaptea în cap. De aceea au vacile mai slabe şi sunt, în general, mai leneşi.

Nu uit, apoi, că seara este şi momentul în care începe ziua - asta în antichitate, dar şi în calendarul nostru lingvistic tradiţional. Zicem, într-adevăr, *aseară* şi înţelege, actualmente, că este vorba de *seara zilei de ieri*, care a trecut. Dar *aseară* înseamnă, după sesnsul cuvintelor, *azi-seară*, deci *seara zilei de azi* care nu este, temporal, *diseară*, ci a fost la începutul lui azi. Am uitat, oare că seara târziu, după ce mănâncă şi aranjează animalele, şi ţăranii noştri stau ceasuri întregi la scaun, în faţa porţilor, zicându-se că *„stau la taină"*?! Nu ne dă voie gramatica să accentuăm ori să punem tremă pe *i*, şi credem că ei stau *de taină*. Nicidecum: stau la *ta-i-nă*, cuvântul vine de la *tain*, parte ce i se face fiecăruia pentru a doua zi – adică: îşi împart treburile pentru ziua care a început de cu seară. Cuvintele şi-au schimbat sensul, chiar expersiile şi l-au schimbat, dar ceva-ceva rămâne din acel crepuscul fără sfârşit al limbii originare despre care vorbeam.

La Eminescu avem aceste versuri din Luceafărul: Căci era sara'n asfinţit/ Şi noaptea o să'nceapă şi nimeni nu s-a gândit până azi să „sesizeze" şi acest pleonasm (aşa cum toţi „grămăticii" sesizează tandru pleonasmul Cobori în jos luceafăr blând). Într-adevăr, în afinţit de seară nu înseamnă seara, la asfinţitul soarelui, ci sfârşitul, la asfinţitul serii: şi acest spaţiu al zilei are durata lui, cu început (în fapt de seară) şi sfârşit.

Amalia Elena Constantinescu

Oameni și locuri din Argeș

Practic este imposibil să citești cartea d-nei lector univ. dr. Liliana Aron–Ene fără a trăi o bucurie desăvârșită. Rândurile magice stârnesc emoții dense. Este adevărat ceea ce susține autoarea: că argeşenii sunt „oameni aspri, severi", iuți în fața nedreptăților, dar atât de calzi cu cei din jur. Să nu le trădezi încrederea! E singura lor regulă. Dacă ştii să o respecți, ai în față un monument de bunătate. Aceasta este prima idee care vibrează, în fiecare pagină a cărții, ce-i poartă inconfundabila semnătură (***Oameni și locuri din Argeș***, Ed. Tiparg, Pitești, 2016).

Scrisă într-un stil candid, duios – aproape matern –, dar în același timp poetic, profund, teologic cartea amintită poate fi înscrisă pe traiectoria acelei cronici de familie, ce simbolizează un transfer subtil și o fuziune între generații. O frescă brodată în cuvinte, care păstrează totuși urma penelului, mirosul culorilor, personalitatea pictorului... Descrierile autoarei, susținute de flash-urile memoriei, devin, pe rând, detalii ale unei picturi murale – o adevărată frescă a timpului trăit. Și Creangă „pictase" odată poveștile cu „vorbe de duh", iar autoarea poartă, în arborele său genealogic, pecetea acelui neam al „îndrăgitului povestitor" („după bunica dinspre mamă" – *preoteasa Eleonora Găluşcă, născută Creangă*).

Autentică și creativă, Liliana Aron–Ene alternează cu abilitate, cele două ipostaze ale propriei ființe, redând „personajului" șirul poveștilor și însușindu-și totodată luciditatea scribului, care le consemnează – țesându-le iute, în lumina condeiului. Totul pare pus pe hârtie ad–hoc, fără nici un truc regizoral sau scriitoricesc prealabil. Doar pare așa, fiindcă dincolo de această părere se află mereu necuprinsul. Privind, de departe, suprafața lucioasă, intactă a apei nu putem zări măreția adâncului – există o limită incomodă a privirii noastre. Și totuși... dacă am îndrăzni să pășim „în" sau „spre" adâncuri, am decripta mai multe taine. Omul, în sine, face parte dintre ele, iar locul destinat existenței sale, îi captează cu fidelitate urma trecerii, pentru a fi capabil să o răspândească ulterior, în marele Univers. Amintirea omului pe pământ, confirmă unicitatea sa în fața Creatorului. Tocmai acest aspect esențial este surprins de Liliana Aron–Ene, în paginile cărții sale. Un aspect profund teologic al firii noastre, create de Dumnezeu dintr-o fărâmă de lut, care poartă încă pe frunte și – în dreptul inimii – căldura Divinei Răsuflări.

litere

Ana Dobre

Continuându-şi dialogul tragic cu un Dumnezeu absent, Savian Mur conferă prozei sale patetismul mărturisirii, asociindu-l tristeţii existenţiale, aşezate la umbra cioranienei negaţii continue şi a revoltei nitzscheene. Semne de împăcare cu lumea nu există, totuşi scriitorul poate aspira la aflarea unui liman la capătul acestei lungi călătorii la hotarele eului...

Monolog în labirintul eului

Al şaptelea volum al lui Savian Mur, *Eu, agenţia mea de ştiri*[1], reia teme şi idei vehiculate în formule diferite – poezie, proză, eseu – în celelalte volume, permanentizează o atitudine. E o atitudine defetistă, de negare totală şi absolută, în spirit cioranian (se pare un model catalitic), a ordinii lumii. Unii vorbesc şi de o influenţă a lui Nietzsche, mai puţin vizibilă, însă, transparentă doar în modul argumentării tezei *Dumnezeu a murit*. Savian Mur îl acuză pe însuşi Dumnezeu care, creând o lume cu atâtea imperfecţiuni, a eşuat în creaţie. Prin urmare, nu ar fi vorba despre un Dumnezeu mort, ci de unul *rău*, care a creat o lume imperfectă supusă violenţelor de tot felul, dacă regula este ca cel puternic să-l ucidă pe cel slab.

Adoptând o atitudine subiectivă într-o scriere de tip autodiegetic, autorul se aşază în centrul lumii pe care o creează, ca un demiurg cu un accentuat spirit critic. Această poziţionare în centru se relevă în chiar orgoliosul titlu, care aduce în prim-plan pronumele personal *eu* pentru a sugera că eul este, deopotrivă, cunoscător al lumii în fizica şi în metafizica ei, în dimensiunile lumii exterioare şi, mai ales, ale celei interioare. Suficienţa dedusă din apoziţia explicativă, *agenţia mea de ştiri*, aşadar, *eu sunt agenţia mea de ştiri*, propria mea sursă de informaţie şi de inspiraţie, eu sunt un fel de *alfa* şi *omega*, începutul şi sfârşitul, marchează aventura de cunoaştere a lumii şi de autocunoaştere a propriei lumi interioare, fapt ce relevă orgoliul unui subiect cunoscător care, după modelul lui Emil Cioran, ales ca mentor literar, adoptă o viziune nu doar pesimistă, ci defetistă, negând lumea în cvasitotalitatea ei. Totul este rău construit în lumea animală, în rândul căreia cel puternic îl ucide/mănâncă pe cel slab, iar existenţa se bazează pe agresivitate, violenţă şi crimă; singurul reper ferit de acest rău universal şi etern îl reprezintă lumea vegetală unde este exclusă orice urmă de violenţe, de atavisme.

Savian Mur este tentat mereu să se autodefinească: „A fi înseamnă a fi singur. Ştie Dumnezeu ce ştie...", „Sunt un magnat al ratării", „A trăi înseamnă a te sabota. A jindui după suta de ani: masochism debil", imprimând scrierii un accentuat ton confesiv, făcând efortul de a ajunge spiritualiceşte la rădăcinile propriei fiinţe. Acest eu orgolios este singurul răspunzător şi suficient pentru a decide natura relaţiei cu lumea. Dar, refuzând alte „agenţii de ştiri", eul-narator se condamnă la singurătate şi incomunicare. Din acest autism social se naşte o proză patetică având în centru imaginea unui om revoltat, a unui apostat.

Aspiraţia spre o stare originară de ne-fiinţă, echivalează cu aspiraţia spre ataraxie, spre ieşirea din lume pentru ca, printr-o situare într-un punct translumesc, să o poată contempla şi introduce în propriul sistem de referinţă. „A nefiinţa, un verb plin de virtuţi", „Sunt un bastard metafizic", meditează naratorul autodiegetic, aspirând, ca dacul lui Mihai Eminescu, spre totala extincţie.

Savian Mur şi-a subintitulat lucrarea *antiroman*, căci, în construcţia subiectului, el exclude toate procedeele, tehnicile care, în timp, au validat genul. Nu există nici acţiune, nici personaje, nici ficţiune, nici imaginaţie, nici inspiraţie. Autorul recurge la o singură sursă de inspiraţie: *agenţia mea de ştiri*.

Însăşi naraţiunea este înlocuită de un amplu solilocviu, un monolog de autor, nu de personaj-narator, fără preocupare de transfigurare sau de metafizică. Autorul îşi dezvăluie propriul monolog despre lume: aceasta este viziunea lui pe care tinde să o valideze literar, într-o proză monocordă, prin încăpăţânarea de a *cânta* pe o singură coardă – cioranianul *inconvenient de a te fi născut*, pe care îl supraliciteazǎ la maximum. Savian Mur îşi hiperbolizează experienţa pentru a extrage din aceasta excedentul de simţire, nemulţumirea dedusă din statutul tragic al omului care apare din neant, fără o interogare a voinţei sale, pentru a dispărea, în aceeaşi absolută ignorare, în altul. Ceea ce duce la disperare pe acest eu defetist este completa abandonare a omului de care se face vinovat Dumnezeu, completa absenţă a drepturilor fundamentale în ordinea existenţei. De ce să primeşti o viaţă pe care nu ai cerut-o? De ce să lupţi să trăieşti când nu ai posibilitatea să-ţi alegi viaţa, ea dându-ţi-se pentru a o descoperi sub forma unui destin, de cele mai multe ori, tragic? De aceea, naratorul îşi propune o grilă proprie, *o schemă de existenţă*: „...mă voi lecui de mine", căci fiinţa este „marele eşec", existenţa - „prostituată", fiinţarea „maladie", iar ocupaţia omului doar „legitimarea continuă a răului".

O motivare a existenţei ar putea fi creaţia, acea creaţie prin care omul luciferic se măsoară cu Dumnezeu, dar aceasată creaţie este, nu de puţine ori, cum spunea cândva Marin Sorescu, „o bâlbâială în faţa lui Dumnezeu". În confesiune şi în propria creaţie, Savian Mur are de confruntat un adversar puternic - propriul *ego*: „E drept că am avut tot timpul un model la îndemână, căruia îi şi aduc sincere mulţumiri pe această cale – propria mea persoană"..., model a cărui umbră se aşterne peste tot, răspunzător fiind de tot acest întuneric al spiritului care nu reuşeşte să găsească ieşirea din labirint – sensul, iubirea, credinţa, nădejdea.

„Încep să mă contemplu, într-o tăcere de granit. Doamne, cum de m-am putut întâmpla, ce rău am făcut? De ce chiar *eu*? Nu trebuie să ajungi la vârsta psihică a maturităţii, pentru a-ţi da seama de lipsa de legitimitate a propriei tale existenţe. *Aiuritoarea lipsă de legitimitate a Naturii* – o subversiune!", mărturiseşte acest eu defetist. Continua relaţionare a eului cu sine, cu lumea, cu Dumnezeu nu-l conduce la revelaţie, ci îi adânceşte negaţia, răzvrătindu-l împotriva acestui demiurg necinstit, preocupat doar de „problema cârpelii, a peticirii acestui imens neajuns, fiinţarea", contrapus lui Iisus şi Buddha. Nu intrăm în ideatica de nuanţă, căci autorul e mai puţin preocupat de adevărul biblic sau mitic, şi mai mult de un adevăr al său, pe care-l clamează cu vehemenţa unui habotnic *à rebours*.

Finalul aduce lumina bolnavă a unei eterne primăveri, mod de a se referi la o lume bolnavă, condamnată mereu la un repetabil început: „Început de martie. La periferie, lumină bolnavă de plămâni. Nişte muşte, cu înfăţişare de oameni, orbecăie". Cu aceasta, bucla existenţială se încheie, ceea ce rămâne fiind alienarea individului – „Eu însumi dus, dus – îmi aduc aminte vag de mine.", şi dramatica interogaţie retorică: „Îşi va mai reveni vreodată lumea aceasta?".

Continuându-şi dialogul tragic cu un Dumnezeu absent, Savian Mur conferă prozei sale patetismul mărturisirii, asociindu-l tristeţii existenţiale, aşezate la umbra cioranienei negaţii continue şi a revoltei nitzscheene. Semne de împăcare cu lumea nu există, totuşi scriitorul poate aspira la aflarea unui liman la capătul acestei lungi călătorii la hotarele eului...

(Savian Mur, *Eu, agenţia mea de ştiri*, Editura Bibliotheca, Târgovişte, 2017).

Lucian Gruia

Daniel Corbu – „Moartea fără rest"

Daniel Corbu a publicat până în prezent numeroase volume de versuri, câteva de proză scurtă şi unele de critică literară dedicate fenomenului postmodernist de la noi şi din lume. A obţinut numeroase premii literare de prestigiu, între care cel mai important este Premiul „Mihai Eminescu" al Academiei Române pentru poezie, în anul 2011. Acum ne surprinde cu romanul *Januvia Insula Dragonului – romanul ascezei* (Ed. Princeps Multimedia, Iaşi, 2017) pe care îl voi recenza în continuare.

Romanul este ficţional sută la sută, dacă există vreun personaj sau fapt real, eu sunt dragonul Parsifal, regele şerpilor de pe insula Januvia.

Personajul principal este pictorul român Eduard Bazon stabilit în Franţa după ce a obţinut o bursă la Barbizon. Deşi ajunge celebru în Europa şi America, spre surprinderea tuturor, alege să se mute în Australia, la Melbourne. Aici, după moartea iubitei sale Rose Marie, cumpără o insuliţă pustie din Pacific şi se mută definitiv acolo, singur între şerpi, şopârle, şoareci şi păsări.

Aici îşi construieşte un mic debarcader pentru yahtul şi barca pescărească personale şi o vilă denumită Pavilionul Purei Singurătăţi, cu toate dotările necesare; materialele şi echipa de muncitori fiind aduse cu helicopterul din Melbourne.

În nota editorului, atribuită lui Dirk Boccelli, exilul lui Eduard Bazon este comparat întâi cu cel al personajului Robirson Crusoe din romanul lui Daniel Defoe, cu deosebirea că ultimul voia să supravieţuiască pe insula pustie ca să se întoarcă la civilizaţie, pe când pictorul nostru fuge de civilizaţie pentru totdeauna. Apoi se face trimitere la pictorul Paul Gaugain care a ales refugiu într-o insulă din arhipelagul Tahiti unde a trăit între băştinaşi într-o lume primitivă. Eduard Bazon alege însă o insulă pustie. În cuprinsul romanului se mai face o comparaţie între Ulise şi pictorul român, dar dacă primul voia să se întoarcă la Penelopa lui în Itaca, Penelopa lui Eduard Bazon, Rose Marie, murise într-un accident aviatic pe ruta Londra - Melbourne.

Atunci de ce se mută pictorul pe insula nelocuită Januvia? Acum începe adevărata miză a romanului. Pentru experimente spirituale duse până în pânzele albe. Romanul începe prin a fi un jurnal tot mai nesistematizat, pe măsură ce experimentele spirituale devin preponderente.

Eduard Bazon a avut doi maeştri spirituali, pe Dagupta, profesor la Centrul Tibetan – Revitalizare şi Renaştere şi pe călugărul Tibetan Milarepa, pe cale l-a cunoscut din cărţile sale.

Cursul lui Dagupta, xerografiat, care îl iniţiase în practicile yoga şi detaşările corpului astral de cel fizic, se număra între cele zece cărţi luate de pictor pe insula Januvia. De la Milarepa căuta să deprindă tehnicile de levitaţie şi transă cataleptică pe care maestrul le practicase într-o peşteră din Tibet.

Eduard Bazon, practica la început: rugăciuni, exerciţii de respiraţie, detoxifieri, vizualizarea organelor dereglate şi dialogul cu ele pentru a le normaliza activitatea

Creştinismul, cu săracele sale referiri la Rai (îmbogăţite de Dante Alighierii prin *Divina Comedia*) nu-l mulţumeşte şi atunci apelează la tehnici spiritualiste indiene, şamanice, etc.

Era preocupat în cea mai mare măsură de eliberarea absolută sub forma resorbţiei atât a trupului astral cât şi a celui fizic în Shambala, adică „moartea fără rest".

→

cronici

→ Între partide de pescuit și scufundări în ocean, grădinărit și pictat pe insulă (se întreținea din tablorile vândute în Europa și America, cu care plătea alimentele și materialele aduse cu helicopterul pe insulă, de către Toby Vianu, nepotul de soră și impresarul său), Eduard Bazon făcea exerciții spirituale. Reușise experiențe de levitație și detașări extracorporale.

Într-una din expedițiile de explorare a insulei, pictorul descoperă într-o peșteră o comoară din monede și bijuterii de aur (pe care o va dărui micuței Rose Marie, fiica lui Toby și a Corei) și scheletul unui naufargiat căruia îi va face un monument, la baza căruia îi va îngropa osemintele. Descoperă un alt cadavru pe un yaht plutind în derivă pe ocean. Aceste leșuri îi întăresc ideea de a continua experimentele sale spirituale pentru obținrea „morții fără rest”.

La un moment dat, viața pictorului este amenințată de un grup de bețivi înarmați veniiți într-o barcă coborâtă de pe yahtul lor și care voiau să cucerească insula. Când coborâse șefa grupului pe mal, este mușcată de dragonul Parsifal și intrușii se retrag, nu înainte de a primi antidotul de la pictor.

În sfârșit, din *Epilogul* atribuit lui Toby Vianu aflăm că pictorul Eduard Bazon a dispărut de pe insulă. A reușit ceea ce nu reușise nici Milarepa, „moartea fără rest.” Hubloul din tavanul salonului Pavilionaului Purei Singurătăți fusese găsit de Toby, deschis. Pictura murală a salonului, *Capela Sixtină* a lui Eduard Bazon, transmitea un fior divin. Pe un șevalet, alături de chipul lui Eistein, trona un autoportet pe dosul căruia era scris: „Portretul călătorului”.

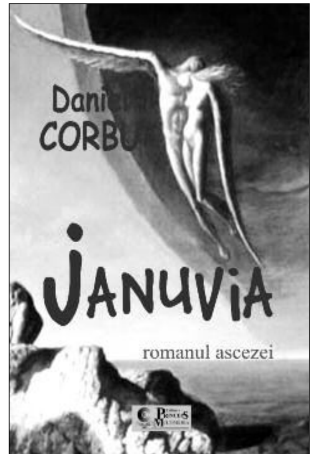
Dispariția aceasta misterioasă mă duce cu gândul nu numai la Shambala sau Nirvana ci și la romanul *Noaptea de Sânziene* de Mircea Eliade în care cerurile se deschid și personajele ar putea să dispară pentru totdeauna.

Romanul lui Daniel Corbu este deosebit de complex. Alternează momente de asceză pe insulă cu amintiri din viața artistică a pictorului. Sunt inserate și două scrisori și un interviu, ale pictorului, de unde aflăm informații interesante despre arta acestuia. Autorul se dovedește un bun cunoscător al doctrinelor spirituale indiene și tibetane. Cartea se citește ușor întrucât nu se fac multe referiri calofile și nu se intră în amănunte tehnice privind experimentele spirituale.

Epilogul și *Nota editorului* sunt ingenioase. Autorul pretextează că Toby a găsit caietul-jurnal al pictorului Eduard Bazon pe insulă, la o descindere cu helicopterul când constată dispariția pictorului, iar editorul îl publică.

Cartea se citește pe nerăsuflate.

Eu, după ce am citit-o, am experimentat levitația. Într-o noapte, în vis, m-am inălțat până la plafonul apartamentului nostru din București și am căzut în pat, mușcându-mi limba și scrântindu-mi mâna dreaptă, așa că nu voi mai putea vorbi și scrie despre romnul *Januvia* multă vreme.

Cătălin Șușu

„Din Nazaret poate fi ceva bun?”

Începând cu datele biografice la început sumare a familiei preotului Ioan Bran din satul Tohat aparținând comunei Ulmeni Sălaj, născut probabil înainte de 1800, cap de familie cu 12 copii, dintre care Petru Bran se va afirma plenar, ca un luptător care și-a periclitat cariera și chiar viața pentru introducerea studiului în limba română a elevilor de la gimanziu și mai târziu liceu, sunt atent urmărite viețile celorlați membri ai unui veritabil arbore genealogic cărturăresc, prin contribuția hotărâtoare a tatălui autoarei...

Aparent o discretă monografie, lucrarea, studiul închinat unui neam de cărturari din nordul transilvan cum judicios îl prezintă în prefață doamna Alexandra Medrea, din Paris, pe care mai mult din curiozitate o deschizi, te captivează încetul cu încetul, te poartă pe cărări nebănuite, îți deschide o perspectivă pe care nu o bănuiai. Este vorba de volumul *PETRU BRAN. Precursorul învățământului românesc sătmărean și urmașii lui*, de Lucia Munteanu apărut la Editura *Pleiade* din Satu Mare.

Un oraș ceva mai mare, în nord vestul țării. Ce poate să aibă în plus față de magnifica Timișoară sau trufașa Oradea? Și uite că are. În primul rând acolo apar două reviste literare de prestigiu. Și nu de doi, trei ani, ci de cel puțin zece. *Acolada* și *Poesis.* Nu e puțin lucru. Oradea, de exemplu, are doar una *Familia* care până la sfârșitul veacurilor cât va exista nația română și se va vorbi limba poporului va exista datorită unui poet genial care a debutat acolo și mai ales sufletului generos al celui care l-a primit cu atâta dragoste pe obscurul, anonimul adolescent din Cernăuți, ce scrisese și el o poezioară și trimisese plicul tocmai în imperiala Pesta. În rest *Familia*, orice va publica, nimic și nimeni nu-i va știrbi prestigiul.

Dar *Acolada* și *Poesis* rezistă prin ceea ce publică lună de lună acolo. Prin consecvența personalităților care își încredințează creația acestor două publicații.

Iar orașul cu două, dacă nu trei reviste literare, are farmecul său.... arhitectonic impregnat de stilul *seccesion*, apoi de măreția Someșului care a fost devastator la ultima inundație din mai 1970, atât de plastic surprinsă în romanul unui mare scriitor clujean, Alexandru Vlad, ”Ploile amare”, prin sculpturile unui excepțional artist plastic, Radu Ciobanu, sculptor monumentalist în bronz, cu remarcabile lucrări, grupuri statuare. Apoi, la Satu Mare, clădirea Liceului Mihai Eminescu, este monumentală.

Monumentale sunt și Catedrala Romano catolică, sediul muzeului de artă, cel de istorie, bulevardul care unește centrul cu Grădina Romei, un parc colosal în care poetul, directorul de revistă literară și mai ales romancierul de excepție, Radu Ulmeanu, și-a putut plasa liniștit personajele adolescentine din memorabilul roman “Chermeza sinucigașilor” apărut în două ediții la Editura Pleiade 2009 Satu Mare și ediția a II-a, la Editura Grinta Cluj Napoca 2016. Și atunci te întrebi de unde acest șuvoi de creație discret, dar continuu, susținut.

Răspunsul îl dă chiar monografia, studiul în cauză, în care autoarea, profesoară de limba română, depășește scopul inițial tocmai datorită unei remarcabile înzestrări native.

Nu am citit nicăieri pagini mai limpezi și mai edificatoare despre activitatea cu adevărat creatoare a Bisericii Greco-Catolice. Mereu în dispută cu cea ortodoxă sub pana celor mai eminenți istorici pro și contra, aici accentul cade pe activitatea absolut meritorie, anonimă și discretă a mulțimii de preoți, generație după generație, care au construit o conștiință de sine puternică, a unui neam chinuit, desconsiderat, ajuns sub dublă sau triplă stăpânire, privit cu dispreț și expus celor mai grele corvoade.

Personal am nutrit o semnificativă rezervă față de Uniație, socotindu-i, pe nedrept, pe corifeii ei... oportuniști. A trebuit să constat, citind cartea doamnei Lucia Munteanu, că am greșit profund. Oamenii aceia care au semnat actul Uniației nu au fost momiți cu avantaje materiale, nu au făcut-o în interes propriu, dovadă că unii, și nu puțini, au sfârșit dramatic, ci fiind puși de istorie într-o situație aparent fără ieșire. Nu au stat numai cu spatele la zid ci au fost împinși într-un unghi al morții. Pe de o parte calvinismul reformator, crud și răzbunător, vehement, iar pe de altă parte tăvălugul neiertător al armatelor habsburgice, care nu știa ce-i mila. Condiționările stricte care prevedeau păstrarea legii străbune, a liturghiei și a calendarului, precum și a posturilor, altfel actul unirii fiind declarat nul, nu le-ar fi putut pune spirite oportuniste, ci ființe constrânse la un mare și necunoscut pas. Nimeni nu mai poate întoarce istoria, ceea ce s-a petrecut rămâne de neschimbat, avem de acum a prețui ceea ce s-a câștigat prin aceasta și nu de a combate sau a disprețui.

Ani de zile nu am înțeles frământările eroului Apostol Bologa din *„Pădurea Spânzuraților”*. De ce obsesia fraților români, de dincolo de Carpați? Acest chin l-au trăit permanent corifeii, nu numai cei care au semnat actul Unirii cu Roma, ci și cei care au urmat.

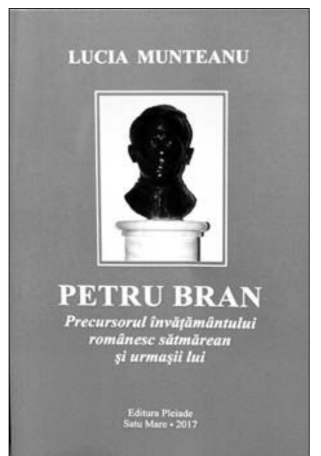
Ceea ce s-a petrecut atunci nu mai poate fi întors din devenirea sa indiferent de criticile sau exultările cele mai bine documentate... Autoarea, cu o înțelepciune înnăscută, nici nu insistă asupra momentului originar, ci pe acela al devenirii lui istorice. Zeci, sute, poate mii de intelectuali rurali, preoți, învățători profesori, teologi etc. s-au format în această nouă viziune și apoi s-au înrolat în lupta pe viață și pe moarte cu pătura dominantă, arogantă, disprețuitoare, deznaționalizatoare. Pornind de la curentele secolului luminilor care au pătruns și în această parte a Europei aflată sub amenințarea sau dominarea directă a trei imperii, Habsburgic, Otoman și Țarist, autoarea ne expune situația istorică concretă:

”Polonezii, ungurii, sârbii, bulgarii, grecii, erau cuprinși în mișcări de eliberare naționlă împotriva oprimării... În Transilvania românii nici măcar nu erau recunoscuți ca națiune deși erau cei mai numeroși. În acest principat aflat sub suzeranitate austriacă, dar dominat de marea nobilime maghiară, existau numai trei națiuni recunoscute; ungurii, sașii, secuii.”

Nu am avea dreptul să judecăm noi, cei care ne bucurăm de urmările acelui act, la trei sute de ani de la semnarea sa, pentru că nu putem înțelege și chiar retrăi acea enormă tensiune sufletească pe care au suportat-o și dus-o, cu prețul vieții, cei de atunci. Urmarea este, și aici este meritul principal al cărții, care prin studierea unui șir de intelectuali dintr-un neam, cel al profesorului Petru Bran, ne prezintă, viu și succint, această aprigă luptă cu adversitățile, generație după generație, până s-a ajuns la actuala intelectualitate românească dintr-o margine a Transilvaniei.

Istoria devenirii familiei Petru Bran, primul profesor de limba română pe aceste meleaguri din care descinde, ce surpriză! aș fi jurat că este regățean, Petre Dulfu, care ne-a încântat copilăria cu Isprăvile lui Păcală, este exemplară și se întinde atât cât autoarea a putut să urmărească în documentele scrise, pe mai bine de 200 de ani. Fapt ce în Țara Românească și Moldova practic e aproape imposibil. Și aici spiritul cărturăresc, talentul indubitabil de prozatoare și-a spus cuvântul și în unele capitole, cele legate de istoria propriei familii și avatarurile refugiului din timpul ocupației hortyste (1940-1944) sunt admirabil scrise, amintind de paginile romanului postum, ”Luntrea lui Caron” al marelui poet Lucian Blaga.

Începând cu datele biografice la început sumare a familiei preotului Ioan Bran din satul Tohat aparținând comunei Ulmeni Sălaj, născut probabil înainte de 1800, cap de familie cu 12 copii, dintre care Petru Bran se va afirma plenar, ca un luptător care și-a periclitat cariera și chiar viața pentru introducerea studiului în limba română a elevilor de la gimanziu și mai târziu liceu, sunt atent urmărite viețile celorlați membri ai unui veritabil arbore genealogic cărturăresc, prin contribuția hotărâtoare a tatălui autoarei, Matei Ulmeanu (1908-2002) care, deși ca formație a fost economist, în spiritul acestei educații spre studiul documentelor și al mărturiilor orale și scrise a adunat cu abnegație tot ce s-a putut afla despre vremurile trecute sau cele la care a fost martor direct legate de familia Bran (înrudită cu cea a Ulmenilor) și le-a transpus în două volume publicate târziu în 2001, „Pagini memoriale” cu puțin timp înainte de a închide ochii. Așa se explică bogata și riguros documentata sursă care a stat la baza elaborării acestei uimitoare și pline de învățături cărți.

cronici

Rodica Lăzărescu

„BRAD BĂTRÂN ÎN MUNŢI”, TEOFIL RĂCHIŢEANU

„Brad bătrân în munţi”, Teofil Răchiţeanu confirmă încă o dată unicitatea vocii sale lirice, elegiace, şi totuşi tonifiante, în peisajul poeziei contemporane.

Pesemne că în această primăvară cerbii din Munţii de Apus au fost generoşi cu Orfeu al lor, lăsându-i în dar lepădatele coarne, astfel putându-şi tipări Teofil Răchiţeanu un nou volum de poeme – *Împărat Singurătăţii*, Editura Scriptor, 2017. Placheta este alcătuită din trei cicluri – *Împărat Singurătăţii*, *Rouă de Ardeal* şi *Efulguraţii*, care îngemănează, cum se precizează în *Precuvântare*, „doruri, gânduri, vise, lacrimi”, dăruite ţie, „Preaiubite cetitoriu, / Să le-ngâni şi să te clatini”. Sunt „gândurile” poetului în faţa unui „brad bătrân în munţi” doborât de „un vânt rău”, copac cu care se identifică („dublul vegetal”): „Eu, în gândul meu: sicriu / Vei fi? Cruce? Ori vioară?...”

Toate aceste „doruri, gânduri, vise, lacrimi” incluse în volum se învârt în jurul aceloraşi teme şi motive – moartea şi singurătatea, divinitatea şi mama, codrul, vântul, izvoarele, frunzele. Diferă însă esenţial tonalitatea – de un tragism aproape insuportabil, în primul ciclu, calmă, de împăcare, de acceptare mioritică a morţii înţeleasă în cele din urmă ca reintegrare în ritmurile naturii, în celelalte două. Nu lipseşte nici ideea, tonifiantă, de învingere a morţii prin creaţie: „Ci voi muri, prieteni, curând, şi peste mine / Pământul se va-nchide cum ai închide-o carte, / Aceea-n care, odată, Omar Khayyam pe sine / Închisu-s-a şi-n care c-un stih te-nvinse, Moarte!...”

Supratema volumului este, indiscutabil, intrarea în toamna vieţii, presimţirea morţii, Moartea, închipuită, în stihurile ce alcătuiesc primul ciclu, ca o apă nemărginită, terifiantă – „negre mări”, „moarte mări” – către care pluteşte Poetul: „...sunt un iaht / Pe apa lor plutind spre-a Morţii Mare”. I se asociază sentimentul dureros al zădărniciei venit din convingerea că nu există o viaţă de apoi şi nici o promisă înviere: „Murim cu toţii, rând pe rând, şi ştiu / Că nicio înviere n-o să fie. / Ci, negrăit de-adâncă,-i fi doar tu, / Întunecată, mută veşnicie!...”, căci „Părelnice-s toate pe pământ şi în cer / Şi nimeni, nicicând, n-a-nviat şi nu-nvie!...”

Universul din prima secvenţă a volumului este un paradis în destrămare, manifestat pe trei niveluri. În planul cosmic, „bătrâne lumi în chaos cad”, „Toţi şi toate muriseră. Lumea / Se făcuse o spăimoasă pustie”, „cei din urmă sori s-au stins”, Dumnezeu e bătrân, „El Morţii moartea-şi cere”, până când, rămas singur şi trist, „se stinsese odată cu ultimul soare”, panorama „chaosului” culminând cu imaginea „moartă-i însăşi Moartea”.

La nivel teluric, „...doar urmele Tale peste tot le văd, Moarte”: „vântul prin teii bătrâni de la Cluj / Despleteşte elegii funerare”, „Trist e satul meu din munţi” – golit de tinerii plecaţi în lumea largă, cei rămaşi mutându-se pe rând „sub cruci de lemn”, într-un „miez de April” „a murit, ieri, sora mea Floralina”, lumea „se îneacă” într-o „jale neagră, jale grea”...

La nivel individual, „paşii-mi înceţi îmi foşnesc, obosiţi, / De poverile anilor”, „ostenit mi-i şi pasul şi gândul”, sufletul e „frânt”. „Sămânţa Morţii”, sădită în om încă de la născare, a ajuns să dea rod, „ca neagră floare-nfloare”, în vreme ce Dumnezeu pare că şi-a părăsit creaţia, şi nu răspunde chemărilor ce-i sunt adresate: „Târziu e-n vreme, Doamne, şi-s pustii / Cărările ce duc spre Tine toate. / Zadarnic Te tot strig. Ecouri doar / Se-ntorc, pustii, din stelele-ngheţate”. Omul e doar „o frunză / Pe-o biată creangă tremurând, / Pe care-o brumă grea, -ntr-o toamnă, / De tot va pune-o la pământ...” Tragismul vine din conştientizarea destinului de muritor: „...între făpturile Tale / El singur are ştiinţă că va muri”.

Universul celui de-al doilea ciclu este unul de basm, cu largi ecouri eminesciene. „O vrajă în aer. Inorogii mug. Se-aleg / Veşti-poveşti, vechi, niciodată-nţelese...”, „...la mistice ore, -mpăratul / Cerb-Inorog nestematele grele / Îşi scutură”, Dumnezeu le adună şi le face „pe cerul munţilor stele”, „Corăbii mari cu vise, norii trec, / Vulturii scriu pe cer, rotind, poeme...”. Codrul „înalt, înalt, înalt” e străbătut de „cirezi-cirezi” de cerbi, „Nu crengi i-s crengile, ci lire”, dis-de-dimineaţă „craiul Soare” îşi lasă urmele în roua „fragedă-fragedă”. Forma lichidă dominantă a acestui univers este nu marea – neagră, moartă –, ci izvoarele: „lărmuie-aici, de când lumea, izvoară / La care, -nsetat, când şi când, Dumnezeu / În zori, spre a bea, se din ceruri coboară”. Izvoarele „ce cad întruna” la Eminescu, „vechi izvoare” la Răchiţeanu îi vor fi poetului din Munţii de Apus „În fără-de-capătul somn al veciei, / Unică, fără sfârşit liturghie...” Pe câte-un „ţărmur” şade Dumnezeu, „cu tâmple-n mâini”, în timp ce moartea Morţii este aici promisiunea unei lumi fără de moarte: „Moartea o veţi vedea cum moare”.

Sonurile amintesc pregnant şi de blagianul *Cântec pentru anul 2000* – „La Apa Obârşiei, în Munţii de Apus, / Sufletul meu adastă mereu. / Acolo, în fragede răsărituri de soare, / Se, în secret, adună la sfat cu Dumnezeu”, şi de eminescianul *Mai am un singur dor*. Nu la malul mării, ci, „Doamne, în Munţi de Apus să mă laşi / Subt un brad mult bătrân să îmi aflu sălaş / Pe un ţărmur de apă lin curgătoare...”, şi nu „în liniştea serii”, ci în „amurgul de-aur stins”, în „târziul unei zile de vară / Când Soarelui însuşi i se face să moară”. „Să-mi fie somnul lin” devine la Împăratul Singurătăţii „Să-mi fie veşnicia dulce foarte...”, desigur în mijlocul codrului „frăţâne”.

Moartea înseamnă acum nu rătăcirea pe Marea Morţii, ci ajungerea pe tărâmul unde „câte-au durut nu mai dor / Căci spală-se toate în ale Mumelor lacrimi...” şi unde există speranţa reîntrupării „odată şi-odată. / Nu ca om. Ca fântână în munţi, preacurată, / Ca floare, ca arbore, ca râu, stea ori nor...” Cel mai sigur – nu degeaba poemul încheie al doilea ciclu – se va retrage într-o stea „şi va luci, ca lacrimă, mereu / (Plânsă de însuşi Domnul Dumnezeu) / Ardealului, prin veacuri viitoare”. „Steaua de pază” din poezia lui Goga, pesemne!

Catrenele din partea a treia sunt învăluite într-o blândă tristeţe, „e toamnă ca în poemul lui Bădescu”, vântul ce bate-n Munţii de Apus „Nu e vântul, ci e gândul / Iancului”, iar Moartea „la uşa sufletului meu colindă...”. Tragismul stingerii apropiate e atenuat de sentimentul acceptării, cadenţat în ritmurile poeziei populare, de unde îi şi vine această înţelegere: „Atât omul pe pământ, / Cât o păpădie-n vânt, / Cât un strop de apă-n mare. / Cât un bob de rouă-n soare!...”. Este reluată în secvenţa de final a plachetei imaginea frunzei în vânt, dar în alt registru al trăirilor, în consonanţă cu înţelepciunea populară de unde-şi trage seva înseninării: „Între cele câte sunt / Doar o frunză-s eu în vânt / Şi-oi cădea-n ţărână şi / Nici atâta n-oi mai fi!...” Sunt rare şi mult îmblânzite momentele de răzvrătire, „Două lemne puse-n cruce / Să le spele ploaia, vântu' – / Atât, Doamne, atât, Doamne, / Din ce-i om pe-acest pământu'?” Nici căutarea lui Dumnezeu nu mai stă sub aripa deznădejdii, o speranţă firavă pâlpâie în interogaţia poetului: „Tot singur şi de Tine flămând voi rătăci... / Te voi pe-acolo, Doamne, cândva, cumva găsi?” Poetul îşi scrie acum testamentul în note mioritice: „cântând aş vrea să mor, / Un amiros să fie-n văzduh, de iasomie”, „în creier / De munţi mă-ngropaţi. Un greier / Să-mi cânte ce dânsul ştie / Şi te-andulci, veşnicie...” Catrenul ce trage cortina la finalul volumului este de cea mai pură esenţă mioritică, concentrându-şi toată forţa în ultimele două vocabule: „Când, Moarte, mă vei lua, / S-o faci într-o blândă toamnă, / Să mă blând săruţi, să-mi pară / Cum că mi-eşti mireasă, Doamnă!”.

„Brad bătrân în munţi”, Teofil Răchiţeanu confirmă încă o dată unicitatea vocii sale lirice, elegiace, şi totuşi tonifiante, în peisajul poeziei contemporane.

Ion C. ŞTEFAN

ÎN DIALOG PERMANENT CU ÎNŢELEPŢII LUMII*

Deşi se află acum la o vârstă biologică a înţelepciunii, apropiindu-se cu demnitate de 80 de ani, filosoful Vasile Tonoiu pare încă tânăr în gândire – aflat într-un dialog permanent cu înţelepţii lumii.

E şi acesta un mod de salvare, înălţat ca un arc de curcubeu, între viaţă şi moarte, între generaţii de gânditori din timpuri şi spaţii diferite, adică: dacă voi aţi filosofat luminos, mai înainte, şi aţi fost admiraţi întru eternitate, iată că şi eu mai sunt (acum) şi voi rămâne în acest schimb de idei cu voi, chiar după ce trupul meu va îmbătrâni şi se va îndepărta.

Acest sistem de gândire nu-i aparţine, în exclusivitate, doar lui Vasile Tonoiu, deşi este demonstrat cu prisosinţă şi în volumul ”Tâlcuri ascunse în evidenţă”, tipărit, de curând, la Editura Universităţii din Bucureşti: o interesantă culegere de eseuri, pe diferite teme selectate de autor, cu mult discernământ, sau (uneori) ivite spontan, după cum dilemele, din minţile oamenilor, au rămas nedezlegate.

În prima lectură, „Ca orişicine”, el porneşte de la afirmaţia lui Emil Cioran, din „Mărturisiri şi anateme”: „Cum se face că faptul de a nu fi existat, că absenţa colosală ce precede naşterea nu pare să deranjeze pe nimeni, şi tinar dacă îl tulbură pe careva nu-l tulbură peste măsură?”, la care încearcă să răspundă prin cuvintele fericitului Augustin, din „Confessiones”: ”Dacă raţionează ei îngust şi poate meschin omeneşte (cei care se întreabă) El (Dumnezeu) nu făcea nimic, de ce a hotărât la un moment dat să nu se mai reţină, ca până atunci, la orice lucrare ?”

Dar acest răspuns nu este încă îndeajuns, fiindcă şi doi poeţi români: Mihai Eminescu: ”Timpul mort şi-ntinde trupul şi devine veşnicie / Căci nimic nu se întâmplă în întinderea pustie”(din *Scrisoarea I*, p. 12) şi Nichita Stănescu: ”Blestem, oricând şi poţi să-ncepi de la-nceput / Viaţa ta de nenăscut (p 13)” se referă la aceeaşi dilemă, – dovadă că există întrebări cu mai multe răspunsuri (ori cu răspunsuri ce se completează), despre care părerea lui Vasile Tonoiu este următoarea: ”În chip inconştient, omul – fie el liber cugetător, credincios de rând sau ateu – adică mai tot omul îşi face o aşa mică situaţie de sieşi-zeu autoştiiutor şi atotfăcător” (p.13).

E atât de greu de prezentat chiar şi o singură lectură, fiindcă orice întorsătură de idei devine un element esenţial, fără de care înţelegerea celorlalte nu mai este completă.

Dar cum să vi le explic eu pe celelalte (aproape o sută) ? decât poate selectând câteva, pe o temă sau alta, însă cât mai diferenţiate, pentru o înţelegere de ansamblu a acestei cărţi plină de învăţăminte!?

Aşa, de exemplu, în lectura „Cu drag”, concepută ca o scrisoare către un tânăr prieten, care suferă de angoasă (amintindu-ne de cartea lui Mario Vargas Llosa, ”Scrisoare către un tânăr romancier”), dar condensată doar în trei pagini, filosoful, ales de prietenul său începător ca un îndrumător spiritual, îl îndeamnă: ”Îţi răspund nu ca duhovnic ce-ţi sunt cu voia lui Dumnezeu, ci ca un mai vârstnic seamăn, şi o fac cu deplină sinceritate, cum am convenit la ultima noastră întâlnire, când te-am sfătuit să te îngrijeşti pentru o vreme cu precădere de latura lumească a suferinţei tale, urmând ca între timp să ne scriem” (p.19).

Câtă sinceritate deplină şi mândrie umană a conştiinţei de sine!

Şi cu această uimire în suflet călătorim mai departe: unele texte sunt simple dialoguri ale înţeleptului cu lumea (*Te sun eu*, p. 17; *Vârtej de lumină*, p. 75; *Negociere a sensului*, p. 205; *Nu se ştie unde*, p. 415). Altele, doar o analiză ⟶

cronici

Gheorghe Vidican

LA PĂLINCĂRIE

la țețchea poetul petre covaci taie timpul în felii digerabile
hohotul de plăcere al ursitoarelor un corp fără formă al nemuririi
vecinii sunt prizonierii obsesiilor
sms-uri alungă sufletul meu în spatele clipei îmbogățite de tine
în mirosul pălincii moștenirea capriciilor tatuate pe buzele poetului
unii în alții învățăm veșnicia fragilă a prafului de pușcă
la țețchea aerul fierbinte foiță de țigară soluție antirid
anotimp în conflict cu trupurile noastre
din noi înspre noi o trecere de pietoni
nu pot să mă amestec în tăcerea soldaților popoșiți în mirosul pălincii
în numele nostru trăiesc oameni purtători a siglei chanel
insensibilă bolboroseală prin sânii tăi ursitoarele își creează sistem de tuneluri
să poată veghea atingerile noastre punctiforme
o tandrețe indescifrabilă a corpurilor dilatate de mirosul pălincii
interogatoriu locuit de noi
un celălalt stăpânit de fosforescența șotronului anonimă și frivolă greșeală a bancomatului
dorul de tine doare trecerea de pietoni comunicat de presă în mirosul pălincii
la pălincărie poetul petre covaci lasă noaptea să complice sistemul imunitar al clipei
în pungi de staniol iepurele își fierbe frica
golul dintre noi e locuit de noi pe trecerea de pietoni orbii trag semaforul de umbra
dilatarea silențioasă a trupului meu mărșăluiește prin tine un fel de a atinge odihna
vecinii vin pe furiș în mirosul pălincii o repetiție generală a cerșetorilor
îmbătrânită reclama cu oameni extenuați de fericire
o crăpătură în răsăritul soarelui mâinile tale împing mirosul pălincii în nările trecătorilor
proiecția dezastrelor oferite premii te obsedează
frica umbra urma sunt axiome
cicatrice sentimentale ale furiei taie timpul în felii digerabile
la țețchea uimirea ajunsă din spate de mirosul pălincii fardează fericirea trecătorilor
cântatul cocoșilor se întinde peste noi trupul celuilalt
reîncarnarea stropului de rouă în mirosul pălincii pune vecinii pe gânduri
silențios grohăitul porcului înghesuie cimitirul în clepsidră suferința morții corp de femeie
ne duce trupurile la moară feminitatea pâinii coapte ne strigă numele
exilate poftele noastre pocnituri în viermi vremuiesc prin lumina arcului electric
corpurile noastre obosite de noi pielea noastră foiță subțire a celorlalte corpuri un cerc
seva crudă a toamnei în respirația trecerii de pietoni vecinii invazie în mirosul pălincii
un ecou tanshumant ciripitul păsărilor ne mută privirea în ambițiile nemărturisite ale cerșetorului
mirosul pălincii subtilizează colțul străzii rugina coaptă a toamnei
face necongruentă frica vecinlor cu forma viitoare a nudității
gleznele noastre emană sălbăticie în cântatul cocoșului
mâinile tale o crăpătură în răsăritul soarelui
ne poartă în vârful degetelor prin poemul scris la mașina de bătut
la pălincărie poetul petre covaci taie timpul în felii digerabile

MAIMULTUL

te apăr de umbră nu-i striga numele nu privi îndărăt așchiile trecutului un bancomat
subțiat de politicieni
sânii tăi în alb negru simt nevoia să tragă de limbă lumina
prin gaura cheii reconstitui aproape fidel primul sărut
când îți aud șoaptele mă fac cochlie de melc în ea pocnituri de bici dresură a inocentei noastre
prin mine păsări de pradă palmele tale sapă izvor transpiră frigul oglinzii
chipul tău spune povești despre sângele meu
sub glezne se strâng literele braille dictate de degetele orbului
lipsită de amenințare vocea cioplitorului în coapsele tale
pune dorințele într-o ordine descrescătoare
maimultul decât multul carte de credit hrănește poftele cu nevoia noastră de dragoste
radioul cu lămpi al bunicii plouă cu lumina felinarului
îngropată în noi coasa bunicului amenință singurătatea absențe notabile în corul bisericii
aurora boreală lumină bio buzele tale umblă prin nevoile foamei
deschizi ușa clopotniței fără să rănești primii creștini
tatuajele făcute de orbi pe trupul nostru extenuează fericirea dorințelor
maimultul curge peste marginea coapsei îmbracă cinismul vecinilor în copilăria cameleonilor
rostogolirea buimacă și-a uitat numele într-un borcan de murături
scârțâitul ciuturii se sprijină de noi
vocea veselă a mirosului de cafea exfoliază senzația de frig a buzelor
unde ești tu o neânțeleasa speranță devine pasăre
forma de ou a trupului nostru pregătește o naștere sofisticată a viitorului
bandajată umbra orașului amestecă nuditatea cu dorințele unei jurnaliste americane
răcnetul de leu ridică mirosurile carnale ale începutului în sălciile umbroase ale crișului
o dezordine aparentă a dorințelor derutează jocul la ruletă a broaștei țestoase
ușor înălțat pe vârful picioarelor scârțâitul ciuturii răstoarnă răcoarea fântânii în săruturi
neantul subjugă eternitatea
luciditate arhaică a dimineții trupurile noastre devin imune la șiretlicuri
invazie a secretelor noastre în snobismul trecătorilor
trecerea de pietoni hașurează gândirea cosmică a dorințelor maimultul o specie nouă de dorință
dă vitalitate formei viitoare a trupului nostru lipsa de îngrijorare a mamei ispită în trupul meu
sincronizăm mișcările punctiforme ale luminii cu exercițiul de admirație al literelor braille
degetele orbului carte deschisă în sângele nostru curge fluviu matricea sărutului
ficțiune felinarul lumina se hrănește cu buzele noastre
existența narcotică a lacrimei în ochii șarpelui atinge cote alarmante la bursa din Tokyo
frigul semnează indescifrabil
de mână trupurile noastre de mână dorințele noastre formă circulară a fluviului
maimultul corp al nostru tatuează în dreptul privirii degetele orbului
sunetul buzelor devine sfărâmicios în sărut
ochii trecătorilor îmbrăcați în ață chirurgicală
trup întors în poeme siamez cu viitorul înșală moartea trupul nostru

BASTONUL ORBULUI

un baston orbul face ordine pe trecerea de pietoni
stăpânim unul corpul celuilalt liniștea circulă prin șinele de tramvai
reâncarnarea în călători a păcatului un mod complicat de a ne face viitorul credibil
te ating cu singurătatea mea porțiuni de obsesii ajung la mine
eradicăm epidemia mondială a fericirii virtuale
codul de bare al sărutului tău mă lecuiește de singurătate
pe copertă un videoclip locuit de noi îndrăzneala de-a păta cu sângele nostru viitorul
comunicat de presă tipărit pe o foiță de țigară anunțurile pe blog filigranează atenția cititorilor
se dau definiții insensibile tandrețea anonimului călător virtual pusă la îndoială
anunțuri matrimoniale bizare anihilate zilnic de hackeri obscenă protecție a confidentialității
incizie în oboseala răsăritului văd multe fețe scriind pe timpul meu liber
o sală de cinematograf trecutul viitorul piață publică unde se incinerează nisipul clepsidrei
locuiesc în noi stații de metrou sângele transportă fotografiile noastre la destinație
în bastonul orbului se face lumină pe trecerea de pietoni trecătorii ne privesc chipul
amprentele lor sertare în care se furișează liniștea
umblăm goi prin degetele ce ne aduc viitorul în trupuri
îmbrăcăm ferestrele cu umbrele noastre
dimineața bate în geam cu sărutul tău
orașul ne scrie pe piele anul nașterii acestor poeme fragilă veșnicia ne osândește cu beția viitorului
fără să rănim umbra sentimentală a clepsidrei jelim incinerarea nisipului în piața publică
bastonul orbului o cutie de scrisori prin care cotrobăie nimicul fugit din cochilia de melc
cercuri concentrice tatuate pe visele noastre
îmbătrânirea plină de viitor
viitorul are prioritate
se hașurează cu grafitti corpul nostru devenit tânăr detectiv particular prin pașii trecătorilor
un sondaj de opinie pe trecerea de pietoni ecoul morții bodyguardului nu stârnește senzație
geografia desenată a buzelor trage lent sertarele amprentele orbilor un exercițiu de imaginație
liniștea oferă trabucuri nefericitului consumator de publicitate
lăsăm moștenire furia poemelor neterminate umblăm goi prin pașii trecătorilor
viitorul stă la masă cu umbra noastră tânărul detectiv dojenește sticlarii pentru nașterea oglinzii
în ea se văd ridurile ochii tăi numără cerșetorii inventați de trecerea timpului
la masă viitorul ne bea sângele fericit trupul nostru îl amenință cu un nou conflict în orientul mijlociu
bastonul orbului prin singurul lucru neprețuit de trecători
amintirea
stângace ca și filosofia începutului
prin genunchii noștri amprentele intersecții intens circulate indivizii restanțieri la asociația de locatari

la țețchea poetul petre covaci taie timpul în felii digerabile

hohotul de plăcere al ursitoarelor un corp fără formă al nemuririi

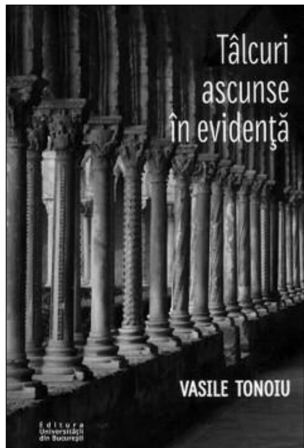
vecinii sunt prizonierii obsesiilor

⟶ lingvistică a unor expresii (*Este un cenotaf*, p.37; *În acord cu etimologia*, p. 389). Câteodată, întrebările par simple: este sau nu un păcat să privești o femeie goală, susținând că: "A privi o femeie goală – oriunde și oricând te-ai afla tu și s-ar afla ea – în afara unui raport moral este ea...Este chiar o impietate, căci după cădere omul rămâne mereu îmbrăcat în păcat" (p. 5).

Pare uimitoare vioiciunea gândirii tinerești a acestui filosof bătrân, disponibilitatea de-a găsi altfel de răspunsuri decât cele obișnuite! Iată însă și un text de o sensibilă nuanță: *Culori vorbite – vorbiri colorate* (p. 39), aflat la granița dintre lingvistică și artele plastice, atrăgându-ne însă atenția asupra banalizării unor expresii (metafore) prea des folosite: "Ce păcat că metaforele altădată îndrăznețe revelatorii, au devenit clișee retorice, dacă nu se vor fi lexicalizat de tot!"(p. 39).

Dar, în final, după o lungă incursiune în lumea științifică europeană, o concluzie poate fi totuși desprinsă. Folosul dialogului meu cu dumneavoastră despre această minunată carte a lui Vasile Tonoiu constă în faptul că înaintarea în explicarea ei se bazează pe filonul de aur al gândirii și discernământului autorului, pe exemplele sale. Încerc să realizez o privire motivantă, ca un îndemn la lectură: Vasile Tonoiu nu scrie ca să mai publice o carte, ci doar fiindcă prea plinul gândirii și simțirii sale, care nasc necesitatea unei comunicări imediate, directe și explicite cu noi îl implică într-un dialog colectiv. Înțeleptele sale lecturi selective îi dau posibilitatea unor alegeri și combinări pe nivele de descifrare diverse, de aceea extinderea sau restrângerea unei idei se face pe măsura greutății temei de explicat. Și că, asemenea lui Ioan Gură de Aur, orice zicere, (scriere) de-a sa este o adevărată bogăție spirituală și un îndreptar moral, pe care înțeleptul ni le dăruiește, fără a pretinde nici un fel de recompensă: "Este un eseist talentat amicul tău, nu-i lipsesc ușurința și spontaneitatea de a da ideilor corp expresiv, de a face asocieri rare, de a apropia ceea ce pentru alții pare a nu avea nici o legătură, nu-i lipsește nici grația de a prezenta sub specia agreabilului aparent superficial, dacă nu snob, gânduri altfel greu de pătruns" (Q. E. D. , p. 67). Așa scria academicianul Vasile Tonoiu despre un savant asemenea sieși, parcă autocaracterizându-se.

* Vasile TONOIU, „Tâlcuri ascunse în evidență", Editura Universității din București, 2017

cronici

Aurel Sibiceanu

TANTI FILOFTEIA, ÎNAINTE MERGĂTOAREA (O ÎNTRUPARE A POEZIEI)

Bunica, femeie instruită, cultivată şi bună cunoscătoare a sufletului omenesc, a început să mă înveţe tot ce ţine de relaţia cu o femeie, cum să te comporţi cu ea în anume împrejurări. Mi-a vorbit de hachiţele fetelor, de nazurile femeilor, numai despre scenariul vieţii intime nu mi-a vorbit.

În Bărăgan şi Dobrogea am fost crescut mai mult de femei, bărbaţii nu aveau timp de mine, erau mai tot timpul la muncă şi mohorâţi, nu le trecea încruntarea nici acasă, nici în puţinul timp liber, când se strângeau într-un loc mai larg al satului, între colibele de chirpici, loc în care vorbeau şi fumau ţigări răsucite cu mâna – mai mereu povesteau despre „acasa” lor, o lume lăsată undeva departe, şi se întrebau, cu glas scăzut, dacă vor mai avea parte de ea, vreodată. Femeile mă alimentau cu câte o bucăţică de carne mai grasă (îmi displăcea la culme, cum şi caisele, peştele lin), mă dregeau cu fel de fel de leacuri şi licori, făcute din plante şi fructe amare de câmpie, ştiute doar de ele - eram slab ca un scaloi, bolnăvicios şi timid. În colonie eram mulţi copii, de vârste diferite, fierbinţelile verii ne făceau apatici, lacuri pentru scaldă erau puţine şi mai mult nămol, părinţii nu ne lăsau la ele, se temeau să nu facem lingoare. Crivăţul iernii era aspru şi neiertător, ambele anotimpuri au secerat şi vieţi de copii, de maturi. Sanepidul venea rar, ne pufăiau cu nişte foale care aruncau pe noi DDT, un insecticid contra purecilor şi păduchilor. Cei plini de bube erau unşi cu permanganat şi ulei de parafină. Mult mai târziu, tata mi-a spus că am fost norocos, că o pătrime din copiii de acolo a rămas în cimitirele bărăganelor. Preoţii de prin satele vecine, întru-olaltă cu câţiva săteni, îşi riscau libertatea şi ne aduceau, noaptea, medicamente - penicilină, streptomicină, sulfamide

şi seringi, tratamentul ni-l făceau două moaşe medicale şi un felcer, vecini din colonie. Femeile de acolo mai împrumutau un zâmbet, pesemne că de la flori, ori cântec de paserilor, mă învăluiau cu el şi încercau să mă înlumineze. În „Colonie” se cânta rar, la sărbătorile religioase, erau cântece triste şi cântece creştine. Fetele mai mari şi femeile mai cântau, dar pe ascuns, erau cântece de leagăn şi cântece melancolice, aduse în suflet de prin locurile lor de baştină. Herr Martin, un şvab cu care Tata se împrietenise, erau ca fraţii de cruce, după ce şi-a pierdut toată familia cânta întruna, mintea i se răznise cu totul... În iarna lui 1961 a plecat de acasă, era în preajma colindeţelor, a pornit cântând şi nu s-a mai întors niciodată. Miliţianul care răspundea de noi, un ins destul de omenos, spunea că ori s-a înecat în Dunărea care era la câţiva kilometrii, ori că l-a înzăpezit crivăţul prin câmpia nesfârşită şi a murit. „Poate la primăvară îl va găsi cineva”, zicea miliţianul, oftând, parcă şi el speriat de ce se petrecea în acea lume.

Sosit acasă, în Argeş, după lungul periplu prin Dobrogea, am fost luat în primire de Bunica, o femeie cu mult umor şi conştientă de lumea tristă în care am petrecut primii ani de viaţă. Biata de ea îşi ţinea zilele cu lucrul la o maşină de cusut, aşa se făcea că mai mereu erau pe lângă ea câte o fată, femeie, o văduvă sau o babă, femei de ţară care-i aduceau de lucru te miri ce chestii de croitorie - şorţuri, rochii, fuste, rochii sărace de mireasă, pantaloni pentru bazonat şi diverse haine pentru cârpit. Mă întremasem puţin, mă înălţasem şi, ziceau femeile, mai în glumă, mai în serios, dădeam semne de frumuseţe ciudată. Acestea mă ciufuleau, mă priveau amuzate, îmi spuneau snoave şi întâmplări din lumea satului, a tinereţilor lor. Cam pe la 13-14 ani, femeile tinere, văduvele mai ales, care, deşi îndurerate de pierderea „omului lor” şi de singurătatea serilor şi nopţilor, aveau nebănuite rezerve de umor şi aluzii erotice cu care îmi deschideau ochii spre o lume nouă, una care mă făcea să roşesc, să fiu curios şi, uneori, să tremur, o lume pe care încercam să mi-o imaginez noaptea, sub pleoapele închise, în aşteptarea somnului. Pentru a putea cumpăra raţia de pâine, Bunica trebuia să lucreze un anumit număr de zile la Gospodăria Agricolă Colectivă, C.A.P. Îi dădeam şi eu o mână de ajutor, la sapă, la culesul porumbului, la secerat, la culesul prunelor. Nu ştiu cum se face, probabil pentru că îmi lipseau cărţile, m-am trezit cu darul povestitului şi îmi dispăruse timiditate, încropeam poveşti şi le rosteam cu glas teatral. Fetele vecinilor, şi ele prezente la muncă, chicoteau şi mă gratulau cu formula: „Mai taci, mă, mincinosule!” Văduvelor le erau plăcute invenţiile mele narative, dacă mă opream din povestit, îmi ziceau: „Mai zi, tanti, că îţi duc eu rândul de sapă la capăt.” Era bine, scăpam de muncă, dar, uneori, parcă ajungeam la fundul sacului cu invenţii. Într-o zi, pe când eram în pană de poveşti, o văduvă, avea 35 de ani şi de cu 2 ani de văduvie, mi-a zis: „Mai zi, Aurică, maică, fără poveştile tale, timpul trece greu...” Văzând că nu încep nici o poveste, m-a tras în porumb, să nu ne vadă nimeni şi mi-a zis:„Uite, dacă mai spui poveşti, îţi arăt o ţâţă.” Auzind asta, am simţit cum obrajii îmi ardeau. Văzând că tac, văduva şi-a scos un sân, din cămaşa ţărănească de in. Era un sân alb, bogat, cu sfârcul mare şi încă roz, semăna cu o lacrimă de culoarea laptelui. Cred că ochii mi s-au făcut cât cepele, că femeia a scos un început de hohot de râs, dar şi l-a înăbuşit cu mâna, să nu audă careva şi să trezească bănuieli. Am mers la sapă, pe rând, am săpat unu lângă celălalt, în tăcere, privindu-ne pe furiş. Puţin după apusul soarelui s-a încheiat sapa. Văduva m-a tras de-o parte şi mi-a şoptit: „Te aştept joi, pe seară, am nişte păsări de tăiat, sâmbătă îi fac lui Titu al meu pomană de 2 ani. Să nu-i spui Coanei Preotese (Bunica mea) de asta, da?” Am dat din cap că nu spun la nimenea. Joi, pe seară, eram la tanti Filofteia, că aşa o chema. M-a dus în curtea din spatele casei, de fapt era o frumoasă grădină, în care se aflau lighioanele curţii şi coteţele lor. M-a invitat pe prispă, o prispă de ţară, de care erau aninate multe fire de „Mâna Maicii Domnului”, înflorită a doua oară şi care mirosea tulburător. Tanti Filofteia era îmbrăcată cu o fustă subţire şi cu o iie veche, cu cheiţe fine, negre. M-a împins spre un scaun cu 3 picioare, pe care m-am aşezat, mi-a întins o ulcică cu vin ţărănesc, roze. „Ia, bea, mi-a zis, să-ţi faci „coraj”, ai de tăiat 4 găini şi 4 gâşte.” Am băut cu înghiţituri mici, nu că n-aş fi fost obişnuit cu băutura, dar mă apăsa ceva, o presimţire... Am mântuit ulcica cu vin, Tanti m-a luat de mână şi m-a dus în fundul curţii, lângă un tocător de lemne, aproape lustruit de la treburile făcute pe el. În tocător era înfiptă o bardă, cu coada uşor îndoită spre stânga, făcută pentru stângaci. „Eşti stângaci, ca răposatul, te-am observat, ia barda că aduc lighioanele”, a zis Tanti Filofteia şi a mers la un coteţ, din care a scos înaripatele, una câte una, le-a întins gâtul pe tocător şi mi-a poruncit să le descăpăţânez, dar fără să închid ochii, că sunt ditamai bărbatul! Câte o zburătoare mai tăiasem, una, două, deodată, dar nu mai mult. Tanti întinde gâtul păsării pe tocător şi mă privea în ochi, avea o privire pe care nici azi nu mi-o pot explica – era o privire parcă venită din altă lume, în care se amestecau mila, cruzimea şi altceva, ceva inexplicabil. Nu ştiu de ce, dar în naivitatea mea, când tăiam gâturile păsărilor cu barda, în minte îmi venea chipul soţului ei, Nenea Titu, un bărbat puternic, cu tăietura feţii severă şi frumoasă, dar blând fără măsură, cu o lună înainte de a muri, îmi cumpărase un pistol cu dopuri uşor explozive, din târgul de Sfânta Marie, de la Uda. După acest mic carnagiu, Tanti mi-a desfăcut cei 3 nasturi de la cămaşa albă, mi-a tras-o peste cap şi a pus-o la spălat, într-un lighean cu apă şi leşie, că eram împroşcat cu sângele păsăretului decapitat. Femeia mi-a mai adus o ulcică cu vin rece, a pus-o pe masă, privindu-mă aproape rece, apoi a plecat să cureţe păsările de pene, în apa care fierbea în fundul curţii, într-o găleată de aramă, pusă pe pirostriile sub care ardea mocnit un foc. Beam din vinul roşu, rece, dulce acrişor, simţeam că în mine se strecoară altcineva, cineva pe care nu-l puteam prinde în duhul cuvintelor. La un moment dat am adormit cu capul pe masă, nu ştiu câtă vreme a trecut până ce văduva m-a trecut cu o mângâiere pe cap. Ea să lăuse, mirosea a săpun de casă cu lavandă. M-a luat de mână şi m-a dus sub un umbrar cu 3 pereţi şi acoperiş. M-a dezbrăcat de haine şi m-a îndemnat să intru într-o jumătate de butoi. Deşi eram un copil pudic, de data asta nu m-am simţit stânjenit de prezenţa femeii. M-a spălat cu amănuntul, cu un ştergar de cânepă aspră, din cap până în picioare, cu mişcări moi, line, neuitând nici o parte a corpului meu de adolescent, în care simţeam că se cuibăreşte ceva neştiut. După această baie, m-a luat de mână şi ne-am aşezat la masă. Fripsese ficaţi şi inimi de pasăre, tăiase roşii, le sărase şi pudrase cu ceva piper. Am mâncat privindu-ne pe furiş, eu neputând să gândesc clar la ce va urma... Ne-am ridicat de la masă, ne-am închinat şi am urmat-o pe femeie, care pornise spre una din încăperile casei. Ne-am dezbrăcat în acelaşi timp, ca şi cum cineva nevăzut ne-ar fi poruncit. Filofteia s-a apropiat de mine, m-a ciufulit şi mi-a spus, la ureche, într-o rostire oftată, ca de fiinţă muribundă: „Să nu te sperii, poate voi fi rea cu tine, poate nu...” Apoi mi-a strivit buzele cu un sărut puternic, pe cea de jos mi-a muşcat-o, am simţit gustul sângelui care curgea din ea, era sărat şi m-a înfuriat. Ne-am topit în patul ţărănesc, larg şi cu tablii de lemn greu. Mâinile ei au făcut tot ceea ce eu nu ştiam, era prima mea întâlnire cu trupul femeii care, neatins de 2 ani,parcă încerca să mă înghită cu totul. După câteva minute, am simţit că mă topesc, că nu mai am vlagă, că în minte se cuibăreşte o tristeţe netrăită până atunci. Filofteia a simţit asta şi pântecul ei, parcă la o poruncă străveche, a avut nişte pulsiuni ca ochiurile apei înfuriate, pe care le priveam cu spaimă, pe râu, după ce se opreau ploile cele mari şi pe râu treceau ape tulburi, viitura înfuriată, cum spuneau cei bătrâni. M-am re-înzdrăvenit şi cele două trupuri deosebite şi-au continuat rutul, era ca o vânătoare cumplită, cu răni şi dureri spintecătoare, vânătoarea era înlocuită de un joc ale cărui reguli le aflai pe loc, le modificai, făcându-l mai frumos şi mai lung, a durat până au început să cânte primele paseri ale dimineţii, când amândoi am adormit. Am plecat acasă pe la prânzul cel mic. Bunica nu a întrebat nimic, ştia că mai am obiceiul să dorm pe la un prieten din sat, aşa că nu fusese îngrijorată. „Venişi?” „Venii”, i-am răspuns bunicii. „Uite, a zis, trece vara, vei pleca la oraş, nu vei mai fi băiatul meu... Trebuie să te învăţ cum să fii culant, cum să te porţi cu femeia!” Cred că arătam ca un măr roşu, mi se părea că Bunica ştia unde am fost şi ce am făcut. Întâlnirea cu Filofteia s-a mai repetat, cred că de vreo 10 ori, ne posedam ţărăneşte, fără sublimări în dimensiuni ale civilizaţiei – femeia scâncea, zâmbea, alteori ţipa înăbuşit, încerca să se scuture de greutatea trupului meu, încă neîmplinit.

Bunica, femeie instruită, cultivată şi bună cunoscătoare a sufletului omenesc, a început să mă înveţe tot ce ţine de relaţia cu o femeie, cum să te comporţi cu ea în anume împrejurări. Mi-a vorbit de hachiţele fetelor, de nazurile femeilor, numai despre scenariul vieţii intime nu mi-a vorbit. Se apropia ziua să plec la oraş. Bunica m-a privit lung, cu un surâs în colţurile gurii şi mi-a zis: „Mă, ceea ce nu ţi-am spus, deja ştii, ai aflat în vara asta!” Cum o priveam mirat, a continuat:„Miroşi a muiere, de mult, a muiere, nu a femeie... Ehei, copile, te-am pierdut, ai să pleci în lume, acolo unde te vei pierde şi tu...”

Florian Lungu

Johnny trăieşte în noi…

Artistul adevărat nu dispare niciodată, atâta timp cât spiritul său dăinuie în amintirile contemporanilor, prin creaţiile lăsate posterităţii, dincolo de momentul fatidic al finalului efemerei existenţe pământene. La 19 septembrie 2011, Johnny Răducanu ne părăsea, cu numai două luni şi jumătate înainte de împlinirea vârstei de 80 de ani…

Un titlu de nobleţe şi atributul de „monstru sacru" fac casă bună chiar şi în domeniul jazzului. Al cărui lexicon apare plin de „duci" (Duke Ellington), „conţi" (Count Basie) şi „regi" (Nat King Cole). Particula nobiliară „de", ca şi ortografia insolit levantină a prenumelui, atribuite lui „Giohny de Răducanu", aparţin unui notoriu om de litere, Nicolae Breban. Care se alătură altor auguste personalităţi ale spiritului românesc – să-i amintim doar pe Nichita Stănescu, Fănuş Neagu, Andrei Pleşu, Pascal Bentoiu, Dan Grigore, Sorin Dumitrescu (autorul atât de inspiratei afirmaţii „Johnny Răducanu a introdus în jazz instituţia autohtonă a oftatului"), Nina Cassian, Cornel Todea, Dumitru Capoianu – semnatare ale unor mărturii de admiraţie. În revista „Contemporanul", ce l-a aniversat pe artist în mai multe pagini, la şase decenii de viaţă. Unii dintre ei declarând că au descoperit şi cunoscut jazzul graţie lui Johnny, că sunt onoraţi a-i fi prieteni şi-l apreciază pentru inteligenţa vie, franchețea necontrafăcută şi generozitatea emanând din marele lui suflet. Între numeroşii săi fani se înscriu câţiva intelectuali şi artişti de marcă, precum Mihai Şora, Nicolae Manolescu, Alexandru Paleologu, Ion Caramitru, Victor Rebengiuc, Irina Petrescu, Alexandru Tocilescu, Miriam Răducanu, Horia Bernea, Stelian Tănase, Răzvan Theodorescu, Marina Constantinescu, dar şi colegi de vocaţie, ca Richard Oschanitzky, Mircea Tiberian, Adrian Enescu, Harry Tavitian, Alin Constanţiu, Iosif Sava, Adrian Iorgulescu, lista putând continua, desigur. Un impact la fel de elocvent l-a avut şi asupra publicului larg, fiind înzestrat de Cel de Sus cu harul comunicării. Şi-a definit existenţa ca o ardere continuă, punctată de momentele fierbinţi ale întâlnirilor live cu melomanii pe care i-a iubit, i-a respectat, i-a convins, i-a sedus cu toată fiinţa sa. Cel mai amplu concert de jazz urmărit vreodată în România (a se citi „regal de feeling"), organizat la 02 decembrie 2001, cu prilejul prăznuirii a 70 de ani de viaţă, a dovedit din plin aceste aserţiuni.

Născut în Brăila, la 01 decembrie 1931, Johnny Răducanu a urmat studii liceale muzicale la Iaşi şi Cluj, apoi cursuri universitare la Conservatorul „Ciprian Porumbescu", din Bucureşti, la clasa de contrabas a profesorului Iosif Prunner. Încă din anii studenţiei s-a afirmat ca un instrumentist redutabil şi un inspirat improvizator, conlucrând cu cei mai buni muzicieni ai momentului. A colaborat cu Radiodifuziunea Română, a fost membru al Orchestrei „Electrecord", al Trioului Jancy Körössy şi al vestitului Cvintet de Jazz „Bucureşti" (alături de saxofoniştii Dan Mândrilă şi Ştefan Berindei, de pianistul Marius Popp şi bateristul Eugen Gondi), formaţie cu care a susţinut nenumărate concerte şi a efectuat înregistrări. A participat (cu Orchestra „Electrecord") la Festivalul Mondial al Tineretului, de la Moscova (1962), dar şi la Festivalurile Internaţionale de Jazz de la Varşovia şi Praga (1968). A cântat în Berlinul de Est, cu „Freetetul" lui Oschanitzky, în 1969. A fost nelipsit de la toate festivalurile româneşti de jazz, începând cu cele de la Ploieşti şi continuând cu cele de la Sibiu, Braşov, Costineşti, Cluj-Napoca, Iaşi, Galaţi, Bucureşti, Satu Mare, Craiova, Arad, Gărâna. Grupul său stabil, numit „Johnny Răducanu & Friends", cuprinzându-i, alături de el ca pianist, pe Alin Constanţiu (clarinet, saxofoane), Nicu Dumitrescu (trombon), Jean Stoian, alternativ cu Marian Georgescu (chitară), Pedro Negrescu, alternativ cu Eugen Tegu (bas), Tudi Zaharescu, alternativ cu Paul Man (baterie), Teodora Enache (solistă vocală).

Dar pentru „Mr. Jazz of Romania" – cum l-a numit jazzologul american Leonard Feather – importantă a fost şi componistica. Faţă în faţă cu pianul şi masa de scris, Johnny Răducanu a şlefuit cu minuţie de artizan lumi de frumuseţe sonore ale căror titluri ar configura ele însele un poem. Creaţii ca, de exemplu, „Blues Unison", „Jocul ţambalelor", „Octombrie Song", „Tescani", „Mâinile olarului", „Pe Olt", „Hora Bucureştilor", „Rapsodia carpatină", „Omagiu lui Duke Ellington", „Basie Blues", dar şi multe altele, tipărite în volum de Editura Muzicală a Uniunii Compozitorilor şi Muzicologilor din România şi apărute pe discuri nu se nasc în fiece zi. Poartă amprenta de neconfundat a inflexiunilor şi ritmurilor autohtone, unele fiind preluate în repertoriu chiar de jazzmani străini.

În 1987, a întreprins o călătorie de trei luni în SUA, conferenţiind la universităţi locale, susţinând recitaluri, vorbind despre jazzul românesc şi exponenţii săi ca invitat în emisiuni radiofonice de anvergură. Mai apoi, revenind în mai multe rânduri pe tărâm american, ca reprezentant al genului din ţara sa. De altfel, Johnny a primit din partea ambasadorului SUA la Bucureşti, Harry G. Barnes jr., chiar o diplomă ce-l califica drept „cel mai important promotor al jazzului românesc în America şi al jazzului american în România". Adăugându-se şi ea numeroaselor premii, titluri şi distincţii acordate, în timp, de felurite publicaţii şi instituţii.

La 25 octombrie 1997, devine cetăţean de onoare al municipiului natal Brăila, iar numele său este înscris pe genericul Festivalului-Concurs Internaţional de Jazz de acolo. A lăsat în urmă două cărţi, „Singurătatea, meseria mea" şi „Ţara lui Johnny". La cinci ani de la trecerea în nemurire, continuă să trăiască în conştiinţa celor care l-au cunoscut şi apreciat pentru muzica sa lăsată posterităţii…

Dar pentru „Mr. Jazz of Romania" – cum l-a numit jazzologul american Leonard Feather – importantă a fost şi componistica. Faţă în faţă cu pianul şi masa de scris, Johnny Răducanu a şlefuit cu minuţie de artizan lumi de frumuseţe sonore ale căror titluri ar configura ele însele un poem.

Adrian SIMEANU

Teatrul zilelor noastre

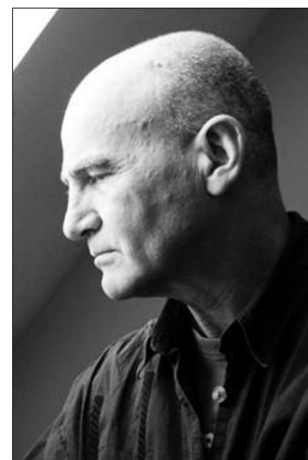
Comedia ororilor autohtone

Ştiu, sună shakespearian. Dar e pur dâmboviţean. Corupţie, hoţie. Curvie, lăcomie. Făţărnicie, obrăznicie. Demagogie, ticăloşie. Destrăbălare şi degradare. Incultură crasă şi minciună groasă. Politică fără etică. Tare româneşti din zilele noastre. Puse-n replici tari acu' nişte ani. De-un IT-ist isteţ, ager, îndrăzneţ. Vădit inspirat, condei talentat. Nu indiferent, ci foarte atent. La ce e-n Carpaţi şi se adânceşte de nenoroceşte. Adrian Lustig e numele său şi-a avut noroc de-un regizor bun. Regretatul Toca, experimentat. Şi de actori idem, de la Comedie. Ştiuţi, pricepuţi şi cert îndrăgiţi. George Mihăiţă. Latifundiar, aprig pistolar. Vladimir Găitan. Chirurgu' de sâni, copios spăgar. Valentin Teodosiu. Senatoru' şantajist, niţel sado-masochist. Un trio de top. Potrivit cu textu', timpu' şi mesaju' vrut a fi transmis. Alex Tocilescu vrând a arăta că în România în care trăim se joacă constant, tot mai apăsat, un "poker" sordid. Înspăimântător şi necruţător, clar dăunător…

Recapitulând, o spun înc-o dat': Lustig, autor. "Poker", piesa lui, la fix nimerită. Toca a ginit-o şi a scos-o-n lume. Cu impact peren de nezdruncinat. Cei trei interpreţi şi-ale lor colege Simona Stoicescu, Smaranda Caragea stârnind nu doar râsu'. Ci şi indignarea, sila şi mânia. Precum şi-o-ntrebare: când se va sfârşi porcăria asta pe plai mioritic? Răspunsu' nu-l ştim, da' la teatru-i musai, util, să venim. Umoru' cu tâlc, măcar, să-ntâlnim. La Comedia bucureşteană acesta, firesc, nelipsind…

Alexandru Jurcan

Paterson și ușurința vieții

Dacă vezi partea plină a paharului, viaţa e suportabilă, ba chiar ademenitoare. Aţi mai pomenit vreun film în care soţul şi soţia nu se ceartă, nu-şi reproşează nimic, unde nicio isterie nu apare? Un film în care nu moare nimeni, nu sunt accidente, boli, drogaţi, psihopaţi? Musai să alergaţi spre filmul lui Jarmusch din 2016 : *Paterson*. Cu Adam Driver şi Golshifteh Farahani. Personajul e Paterson, localitatea e Paterson, adică oraşul la care revine Jarmush după vreo două decenii, pe urmele lui Allen Ginsberg, neuitându-l pe poetul William Carlos Williams. Magia filmului se naşte dintr-o dulce inerţie. Luni, marţi, miercuri… Ceasul care sună. El e şofer pe un autobuz, dar scrie şi poeme într-un carnet. Soţia pictează perdele, face prăjituri. Cinează sub privirea ţâfnoasă a buldogului Marvin. La volan, el ascultă poveştile oamenilor. Seara la bar, o halbă de bere şi o socializare bonomă. Soţia nu îi reproşează că a băut, ci e încântată să găsească pe buzele lui gustul berii. Rămâi şocat de atâta înţelegere… nefirească. Paterson e luminos, paşnic. Ea cântă la chitară şi vinde prăjituri pregătite acasă. Numai Marvin se mai revoltă şi mârâie. O blândă serenitate ţi se infiltrează în suflet. Iată, Marvin a făcut bucăţele caietul cu poezii. Se enervează Paterson? Nu, pentru că „erau doar cuvinte scrise pe apă". El nu are telefon mobil, nu se stresează, acceptă totul cu o răbdare neomenească.

E limpede: fericirea constă în repetitivul paşnic, în lipsa dramaticului. În exterior sunt oameni fără istorie şi o banalitate tandră, dar poezia se naşte în adâncul spiritului. Întâlnirea din faţa cascadei cu japonezul (un alter-ego al lui Jarmusch) dă finalului sensul aşteptat. Japonezul nu crede în traducerea poeziilor („ca şi cum ai face duş îmbrăcat în haină de ploaie"), iar carnetul pe care i-l face cadou lui Paterson poate fi un nou început („o pagină goală oferă multe posibilităţi").

Lucruri mărunte, poezie minimalistă, prozaică, nespectaculoasă, dar care subliniază şi o singurătate ciudată, ca o parte greu detectabilă a controversatei condiţii umane.

Un film în care nu moare nimeni, nu sunt accidente, boli, drogaţi, psihopaţi?

Mariana Şenilă-Vasiliu

Arta sub semnul svasticii

Calvarul culturii și artei germane sub nazism

În discursul ţinut în faţa poporului american prin care Franklin Delano Roosevelt argumenta necesitatea intrării în Al Doilea Război Mondial alături de Aliaţi, preşedintele SUA a enunţat cele patru libertăţi fără de care nu poate exista democraţie: libertatea de exprimare, libertatea religioasă, libertatea voinţei şi eliberarea de frică. Cu toate că URSS numai ţară democratică nu era - exceptând „libertatea” impusă de a-l adula pe Stalin şi regimul său („Lui Stalin slavă, slavă-i cântăm”), orice altă libertate era interzisă -, Aliaţii au acceptat să lupte alături de Armata Roşie în ideea înfrângerii celuilalt monstru, Germania nazistă condusă de Hitler. În realitate, între cele două regimuri totalitare n-a existat nicio diferenţă, doar că luând exemplul Rusiei sovietice şi al metodelor de terorizare leninist-staliniste, Germania nazistă a perfecţionat metodele de exterminare şi cruzime, a fost mai eficientă şi cu mai mare randament. În locul libertăţilor, şi în Germania au fost instaurate teroarea şi frica. O altă diferenţă, deseori neglijată de istorici este faptul că Stalin s-a răfuit mai întâi cu propriul popor, în timp ce Hitler a intrat în conflict cu întreaga Europă. În ce priveşte libertatea de exprimare, cea dintâi pe care a evocat-o Roosevelt, ca şi în URSS, în Germania nazistă, adio „Die Gedanken sind frei”/„gândurile sunt libere”.

De ce rugul cărţilor? Orice putere absolută, orice regim totalitar sau dictatorial odată instaurat începe răfuiala cu adversarii politici şi, concomitent, cu cultura şi arta.

S-a discutat şi încă se discută despre cele petrecute în Germania nazistă, despre Hitler considerat un fel de enigmă istorică şi chiar de cei 12 ani de teroare instaurată de regimul nazist, definiţi de istoricul Hans-Ulrich Wahler ca ani de „domnie charismatică ai lui Hitler”. Sic! Însuşi regimul instaurat în 1933 este numit de multe ori *hitlerist*. Lucrul asupra căruia trebuie insistat este aportul propagandei care l-a susţinut, fără de care Hitler de unul singur n-ar fi izbândit niciodată nimic. Un alt lucru care a făcut posibilă apariţia lui Hitler în politică a fost ura acumulată de populaţie după înfrângerea Germaniei de către Franţa şi Anglia în Primul Război Mondial, umilinţele şi mizeria în care a fost aruncată ţara la sfârşitul acestuia. Paradoxal, ura s-a transformat la apariţia lui Hitler în entuziasm şi euforie: ceea ce le spunea Hitler răspundea aşteptărilor majorităţii populaţiei germane şi mai ales le da speranţe pe care propaganda le întărea părând să le facă

realizabile. *„Enigma nu e Hitler, enigma suntem noi”* (germanii - n.n.), a spus recent un gânditor german (Ian Kershaw, „Sfârşitul”). Ironizând pornirile muzical-militariste prusace, F. Nietzsche, filozoful de la care s-a revendicat, fără să fie înţeles, de ideologia nazistă, făcea amara constatare după care *„dresat să-şi militarizeze sunetul vocii* (nemţii - n.n.) *vor sfârşi prin a scrie şi gândi milităreşte”*. Folclorul şi realitatea i-au dat dreptate lui Nietzsche: un neamţ - un cântec; doi nemţi - un partid; trei nemţi - un război. Cât despre comportamentul genetic prusac, aceştia s-au purtat întocmai ca ungurii despre care istoricul american Seaton Watson spunea că nici nu învaţă nimic din istorie, dar nici nu uită nimic. Mai radical decât toţi, referindu-se la nemţi şi comportamentul lor belicos, Borges remarca: „Oamenii din alte ţări pot fi cruzi cu neglijenţă, eventual eroici; *germanii însă au nevoie de seminarii de abnegaţie, de etici ale infamiei”*. Or, tocmai astfel de „seminarii de abnegaţie şi infamie” le-au ţinut nemţilor propaganda lui Gobbels şi „charismaticul” Hitler. De fapt, cum scria un istoric, Hitler n-a avut parte decât de o singură victorie, cea propagandistică înfăptuită de Goebbels. Ea a reuşit de minune din moment ce, cu toată evidenţa înfrângerii definitive şi totale a Germaniei naziste în război, populaţia fanatizată l-a urmat până în cel din urmă moment. Sigur, excepţii au existat destule şi mulţi germani au refuzat să creadă în spusele lor, dar majoritatea s-a lăsat uşor convinsă de cuvintele lui Hitler urlate emfatic de la tribună. Virulenţa propagandei susţinute prin toate mijloacele şi mai cu seamă prin manipulare a făcut din Fuhrer un idol, dar a instaurat în acelaşi timp domnia terorii şi a fricii, *apa glacială a fricii* cum numea Alfred Hitchcock starea de suspendare a oricărui gest sau voinţe de autoapărare provocat de spaimă. „Frică, frică, frică, altceva nu mai ştiu”, astfel îşi exprima starea sufletească o mamă în timpul bombardamentelor Aliate din 1944 asupra Germaniei. Frică, frică, frică simţeau şi cei terorizaţi de regimurile totalitare timp de decenii din ţările comuniste sau intrate sub dictatură militară. Indiferent de regim, nazist, fascist, comunist, minţirea şi alimentarea fricii au fost metodele curente de menţinere a controlului asupra populaţiei. Erich Mielke, şeful STASI în RDG timp de 32 de ani, responsabil direct pentru uciderea celor care încercau să treacă de zidul Berlinului, era poreclit chiar aşa, „maestrul fricii”. Şi câţi alţii ca el şi de o parte şi de cealaltă. Cel mai cumplit lucru care li se poate întâmpla oamenilor este însă faptul că din cauza fricii se ajungea la autocenzură. Terifiantul grotesc al situaţiei i-a făcut până şi pe cei temerari şi de bună credinţă să amuţească şi să se autocenzureze. Or, autocenzura este cea mai de jos treaptă pe care este împinsă voinţa şi libertatea omenească. Insul îşi încleştează gura ca să nu spună ceea ce gândeşte şi să nu urle ceea ce în inima lui simte. În acelaşi timp, victimă şi călău al propriului eu, el îşi interzice până şi să gândească. Şi aşa, cu voinţa anihilată se predă regimului, complet inert, maleabil şi ductil, el nu mai are altă calitate decât cea de canal prin care propaganda intră şi iese. Simplă marionetă, el execută mecanic dispoziţiile regimului ideologic care l-a luat în stăpânire.

Rădăcinile naţionalismului exacerbat sub regimul nazist se află în ideea de „germanitate”, superstiţie patriotică cum definea acelaşi Borges starea de exaltare în care este adusă respectiva idee. Ea s-a născut în Prusia anilor 1806-1807, când Napoleon a cucerit ţara. Înfrântă în 1806 în bătălia de la Jena şi Auerstadt, Prusia a pierdut la Tilsit jumătate din teritoriu. Primit la început cu entuziasm de tineretul universitar prusac ca un liberal şi eliberator, Napoleon s-a arătat în cele din urmă ceea ce era în realitate, Căpcăunul de care se temea întreaga Europă. Reacţia imediată ca răspuns la umilinţă a fost naşterea ideii de *germanitate* şi crearea în 1808 a asociaţiei „Jugenbund” care, în foarte scurt timp, a căpătat caracter paramilitar. Obsesia pentru pregătirea militară şi fizică, constant alimentată, a dus la crearea a fel de fel de organizaţii patriotice în care era cultivată cu fervoare ideea de germanitate. Înfrângerea în 1870 a Franţei, considerată veşnicul duşman al Prusiei, proclamarea Imperiului Federal German şi încoronarea la Versailles a lui Wilhelm I au dus la supralicitarea orgoliului german. Urcat la cap, ceea ce dăduse naştere sentimentului patriotic în 1808, în Primul Război Mondial (provocat de Germania) a dus la dezastru. Crezându-se aleşii divinităţii - deviza nemţilor în Primul Război Mondial era „Got mit Uns” - la finele conflictului militar s-au pomenit înfrânţi, buni de plată şi umiliţi, ceea ce le-a iritat orgoliul şi i-a îndârjit şi mai mult. De aici şi până la nazism n-a mai fost decât un pas. Susţinerea în plan politic a lui Hitler de către marea industrie germană a făcut restul şi aşa s-a ajuns la momentul catastrofal 30 ianuarie 1933, instaurarea dictaturii hitleriste în Germania şi a 12 ani de teroare în ţară şi apoi în întreaga Europă angrenată fără voia ei în Al Doilea Război Mondial, război încheiat în plan militar cu înfrângerea Germaniei naziste şi în plan personal, cu sinuciderea Fuhrerului. Cinic vorbind însă, bombardată, ruinată, complet distrusă economic, înfrântă şi îngenuncheată politic, în realitate Germania n-a avut decât de câştigat de pe urma războiului pierdut. La 72 de ani la *capitularea totală şi necondiţionată*, Germania este cel mai puternic stat din Uniunea Europeană, ea dictează azi politica întregului continent. Şi, ca şi în trecut, încheie pe la spatele Europei fel de fel de înţelegeri economice, cu consecinţe politice, cu Rusia lui Putin. La 10 mai 1933, în Piaţa Operei, astăzi (August) Bebel Platts, a avut loc cel mai şocant eveniment în plan uman şi intelectual: 22.000 de cărţi au fost date pradă flăcărilor de către tinerii studenţi nazişti. Părea incredibil ca în Germania care i-a dat pe Goethe şi Schiller, în plin secol XX să se petreacă aşa ceva, cu toate acestea a existat un precedent. În numele „germanităţii”, în 1817, tineretul studenţesc prusac, organizat în corporaţii paramilitare, a pătruns în castelul de la Wartburg de lângă Jena şi a dat foc vechilor manuscrise şi cărţi ale scriitorilor consideraţi „ostili” eliberării naţionale (apud. L. Richard). Fostul nazist pocăit, Gauleiter al Danzigului/Gdansk, H. Rauschning, vedea în corporaţiile paramilitare din urmă cu peste un secol, premergătoarele organizaţiilor de tineret naziste. Oricum, într-o statistică alcătuită de L. Richard se arată că în 1931, peste 50% dintre studenţi împărtăşeau ideile lui Hitler.

De ce rugul cărţilor? Orice putere absolută, orice regim totalitar sau dictatorial odată instaurat începe răfuiala cu adversarii politici şi, concomitent, cu cultura şi arta. Ba, de multe ori s-a procedat invers. Feţele mutilate ale atâtor statui antice sunt expresia concretă a acestei porniri primitive. Paradoxal însă, răfuiala a început mai pretutindeni unde a existat un regim totalitar cu cuvântul scris. Conştient de impactul scrierilor asupra oamenilor, primul împărat al Chinei unificate, Qi Shi Huangdi (259-210 î.Hr.), altminteri un suveran pragmatic şi bun organizator căreia China îi datorează atât, a dat ordin chiar în primul an de domnie (în 221 î.Hr.) să fie adunaţi toţi cărturarii, 400 la număr, şi să fie îngropaţi de vii cu scrierile lor cu tot. Două mii două sute de ani mai târziu, „înţeleptul” Lenin, chiar dacă nu a îngropat scriitori de vii, şi-a arătat totala neîncredere în intelectualitate, considerată de el o pătură nestatornică, oscilantă şi trădătoare. Urmaşul său, „marele” Stalin, punea să fie alcătuite liste cu cei care urmau să fie trimişi în faţa plutoanelor de execuţie, pe care le aviza personal. Puţini scriitori, poeţi sau artişti înscrişi pe acele liste au scăpat cu viaţă, şi atunci, mai mult dintr-un capriciu al Tătucului căruia îi plăcea să se joace cu soarta lor precum pisica cu şoarecele. La fel a procedat şi Mao Tze Dong, dar mai abitir banda celor patru care în timpul aşa-zisei

Revoluții culturale au distrus valori spirituale și artistice inestimabile. Singura lectură încuviințată, „cărticica roșie", era o bălmăjeală pe teme comuniste ale iubitului conducător ajuns senil.

O carte poate reprezenta pentru un regim totalitar sau o dictatură o amenințare, iar o bibliotecă e fortăreață ce trebuie neapărat distrusă. A fost și soarta celui mai mare și important tezaur intelectual al antichității, Biblioteca de la Alexandria. Trecută de trei ori prin foc, mai întâi de romani, apoi de creștinii asmuțiți de patriarhul Cyril al Alexandriei și în cele din urmă de musulmanii instigați de califul Omar, prin nedreapta ei soartă, Biblioteca de la Alexandria este simbolul agresiunii primitive și a neroziei omenești asupra inteligenței și spiritului.

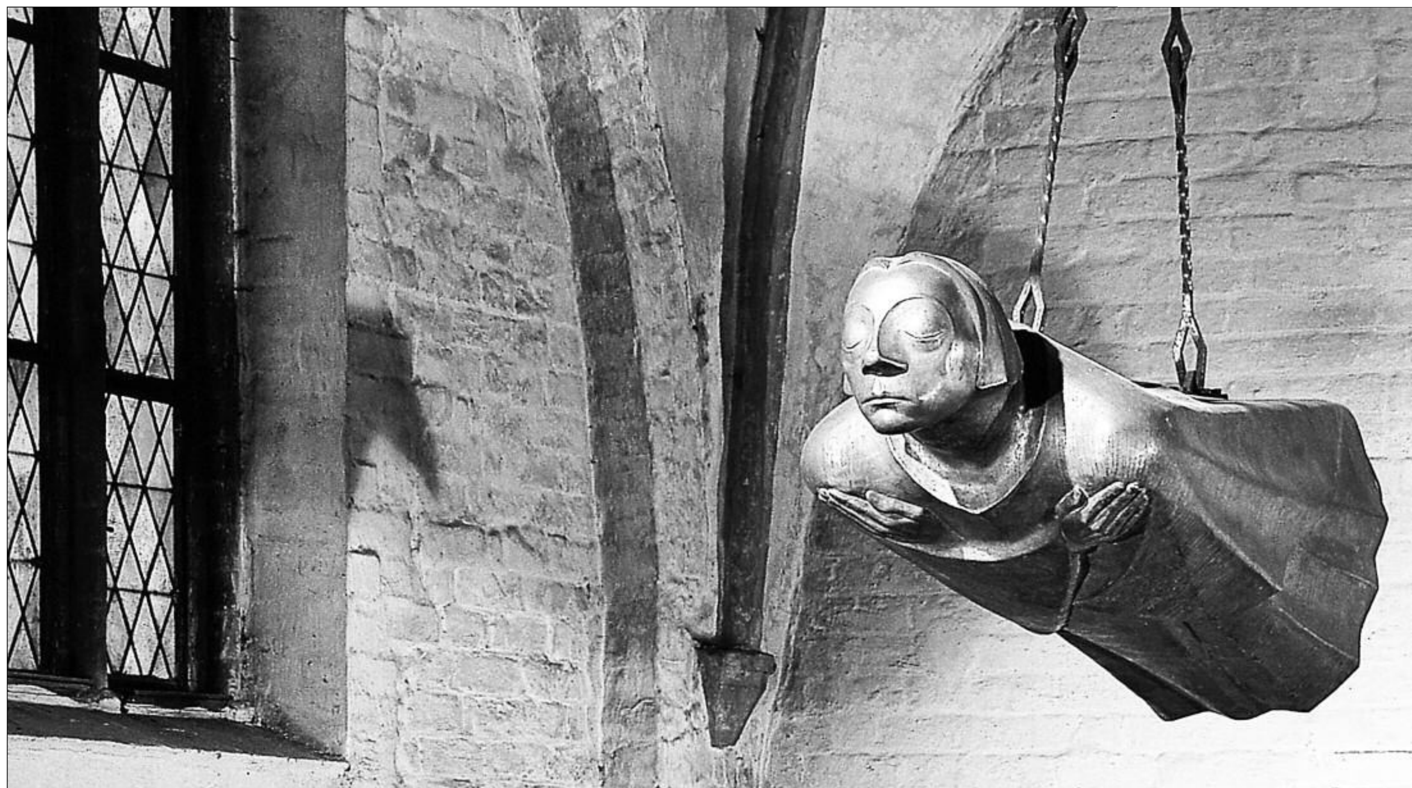
Controlul asupra unei societăți începe cu supravegherea elitelor culturale, a cărților și circulației lor, a împiedicării răspândirii ideilor și opiniilor indezirabile regimului totalitar, a popririi lor în ceea ce era până mai ieri, la noi, „fondul secret" de cărți. Devenită omnipotentă în țările aflate sub dictatură, menirea cenzurii era de triere a cărților pe criterii ideologice și crearea de liste cu autori și titluri de scrieri „interzise". Metoda alcătuirii listelor negre nu era una nouă, tonul a fost dat de Biserică în 1551 în Conciliul de la Trento când s-a alcătuit primul *„Index librorum prohibitorum"*. Pedeapsa născocită de Inchiziție pentru scrierea și publicarea acestui gen de cărți „interzise" era rugul. Ceva mai liberal, Napoleon Bonaparte a găsit o scuză pentru cenzură, el o considera necesară pentru *„ a împiedica manifestarea ideilor care tulbură pacea statului, interesele sale și buna ordine"*. Din acel moment, cenzura a devenit politică de stat care a luat o formă exacerbată în secolul al XX-lea sub cele două regimuri, comunist și nazist. A citi sau a răspândi ideile care ar fi „tulburat" ordinea în Rusia sovietică, ori „Die Neue Ordnung" în Germania nazistă se pedepsea cu închisoarea. În plin secol XX, sub regimurile totalitare cenzura era fapt curent. A citi sau a discuta ideile cuprinse într-o carte „interzisă", a avea opinii asupra unei cărți, altele decât cele oficiale, se pedepsea cu închisoarea, cu expedierea în lagărele de concentrare sau muncă forțată (vezi cazul Canalului!), ori chiar în fața plutonului de execuție. Uneori lucrurile luau o turnură burlescă, așa cum s-a întâmplat în URSS în perioada Marii terori. Întors de pe frontul din Spania, în decembrie 1937, la urcarea în lift Ilya Ehrenburg a găsit următorul afiș: *„Este interzisă aruncarea cărților în latrină. Vinovații vor fi descoperiți și pedepsiți". (*I. Ehrenburg, „Oameni, ani, viață") Un lucru nu ne spune gazetarul și romancierul sovietic, că nu era vorba despre cărți oarecare, ci de volumele „Marii Enciclopedii Sovietice", schimbate în 1936-1938 în funcție de epurările din Biroul Politic, soldate cel mai adesea cu execuții în perioada Marilor procese staliniste. Cinismul lui Stalin mersese până acolo încât conducerea de stat era încartiruită toată într-un singur bloc, anume construit cu o singură intrare-ieșire, astfel încât nimeni să nu poată fugi și să fie ușor de ridicat de NKDV. Dar și a deține o astfel de enciclopedie care ar fi conținut numele „dușmanilor poporului" epurați și executați era la fel de periculos. Speriați, oamenii rupeau enciclopediile și le aruncau în latrine. Chestiunea vidanjării WC-urilor înfundate cu enciclopediile sovietice ale anilor 1936-1938 devenise în URSS, pe cât se vede problemă de politică de stat.

Ideea de *germanitate*, sub presiunea propagandei, a evoluat în *pangermanism*, dar chiar și așa, părându-i-se prea puțin, Hitler a plusat: viitoarea capitală a țării, rasă la pământ și apoi reconstruită conform planurilor concepute de Albert Speer după ideile Fuhrerului, care ar fi trebuit să fie gata până în 1954, urma să se numească GERMANIA. Tot așa cum, mai târziu, noua capitală a Braziliei, proiectată de arhitectul Oscar Niemayer a fost numită Brasil. Germanitatea, amestecată cu antisemitismul și cu alergia la tot ce era iudeo-bolșevic, a creat un amestec dinamitard care a dus la distrugerea adevăratei culturi, literaturi și arte, germane sau străine. Chestiunea era cu mult mai veche - Germania seclului al XIX-lea a fost profund „tradiționalistă" și violent antisemită - însă sub nazism lucrurile au evoluat catastrofal. Ca și în URSS, inchiziția de partid a nenorocit, de-a valma, cultura și oamenii de cultură, scriitorii și cărțile lor, artiștii și operele de artă, a distrus complet spiritul creator.

În fruntea hoardei apocaliptice care a răvășit cultura și arta germană și i-a supus supliciului pe creatori a fost Josef Goebbels, executantul docil al lui Hitler. El nu era doar Ministrul Propagandei și Informației, ci răspundea și de *educația* în spirit nazist a tineretului german. Printre primele măsuri luate după instalarea la putere, în spiritul „germanității" bineînțeles, a fost interzicerea predării în școli și universități a limbilor franceză și engleză. Vânturată constant, ideea superiorității germane a dat apă la moară și a exacerbat orgoliul naționaliștilor care s-au predat nazismului cu arme, bagaje și entuziasm. Locul lui Wilhelm II ale cărui opinii erau odinioară decisive în materie de literatură, teatru, operă și artă, a fost luat de Hitler. Goebbels, deși avea alte gusturi, destul de moderne în materie de artă de exemplu, nu îndrăznea să-l contrazică ori să-i comenteze opiniile, ba din contra și le asuma.

Apreciat ca ideolog al mișcării naziste, Rosenberg s-a pierdut în demonstrații doctrinare, pe când Goebbels s-a arătat mai practic în ideile sale și, mai ales, a profitat de legăturile sale directe cu Hitler pe care l-a convins privind necesitatea unui control unitar asupra culturii și artei germane. Altfel zis, Hitler a avut nevoie de Goebbels și Goebbels de sprijinul lui Hitler. Balanța a înclinat în cele din urmă în favoarea lui Goebbels. Ce a urmat, în linii mari se știe. Mai puțin cunoscute sunt reacțiile lui Goebbels în anumite situații. De exemplu, în noiembrie 1938 *a interzis critica de artă* care ar fi putut emite alte opinii decât cele oficiale. Cât despre arta modernă, pusă sub obroc, era interzisă orice referire la ea, cu excepția atacurilor vehemente împotrivă-i. Mai rău încă, în numele superiorității germane, au fost refuzate premiile Nobel (vezi cazul scriitorului Carl von Osietzky închis în lagăr alături de scriitorii Friederich Wolf și Ludwig Renn chiar în noaptea incendierii Reichstagului). Versatil și mare manipulator, Goebbels a transformat ziua de 1 Mai din sărbătoare muncitorească în festivitate oficială nazistă. Uneori deciziile emanate din ministerul propagandei erau de-a dreptul ridicole, așa cum a fost înființarea biroului de control asupra bibliotecilor de... gară. De ce nu și al WC-urilor din gări pe ai căror pereți unii își vărsau năduful?

În fruntea hoardei apocaliptice care a răvășit cultura și arta germană și i-a supus supliciului pe creatori a fost Josef Goebbels, executantul docil al lui Hitler.

Imediat după numirea sa în înalta funcție de ministru al Propagandei, Goebbels s-a grăbit să onoreze cu mult zel încrederea arătată de Hitler în el. Ordonanțe și legi de tot felul au început să curgă din cabinetul său. La nici două luni de când conducea ministerul sabotării naționale a culturii și artei, la 10 mai 1933 a organizat spectacolul rugului cărților din Piața Operei, dar prima listă neagră a cărților interzise a fost dată abia în 16 mai, adică șase zile mai târziu. Întâi execuția, apoi motivarea... La 6 iunie, ordonanța emisă de ministerul Propagandei interzicea accesul evreilor și străinilor în cinematografie. 4 octombrie 1933 - s-a dat legea presei prin care era interzis persoanelor nonariene să lucreze în acest domeniu. Erau legi și ordonanțe cu urmări importante, dar care nu cuprindeau decât un control secvențial, or, asemeni mentorului său, Fuhrerul, Goebbels dorea un control total asupra culturii germane. A dat lovitura cea mare atunci când la 11 septembrie a emis legea prin care era creată Camera de cultură/Reichskulturkammer care era împărțită în cinci secții: radio, presă, cinematografie, teatru și propagandă. Cu răbdare și tenacitate s-a străduit să obțină și dreptul de cenzură asupra literaturii și artei care până atunci aparținuse ministerului de Interne. La fel a procedat și cu alte domenii pe care și le-a apropriat în așa fel încât să aibă cât mai multe frâie în mâna lui. Numai că prin crearea Camerei de cultură, Goebbels a intrat în conflict cu doctrinarul regimului nazist, Alfred Rosenberg, căruia Hitler îi încredințase încă din 1928 sarcina înființării Ligii Militante pentru Cultura Germană.

Concomitent cu acțiunile propagandistice s-a dat liber la vânătoarea de scriitor și artiști, în mod special al celor evrei sau cu orientare „bolșevică", de stânga, adică. Răspunsul la presiunile politice, imposibil de suportat, a fost marea emigrație a adevăratelor valori spirituale ale Germaniei. Cei rămași totuși pe loc, când n-au fost desființați public și aduși în imposibilitatea de a-și exersa meseria artistică sau literară - cazul lui Ernst Barlach, căruia i s-a interzis să mai expună, ba chiar și să sculpteze sau să i se joace piesele de teatru, este notoriu - au recurs la emigrația interioară. Congruenți în metodele polițienești de înăbușire a oricărei libertăți de gândire sau creatoare cu miliția culturală stalinistă, naziștii au procedat radical: autodafeuri ale cărților și operelor de artă, exil pentru scriitorii și artiștii indezirabili, indiferent de gen, suspendarea cetățeniei germane și, în final, trimiterea acestora în lagărele morții sau în fața plutoanelor de execuție. Duritatea fără precedent a metodelor de „curățare" a culturii germane aplicate intelectualității se explică prin faptul că, dacă nemții de rând au putut fi manipulați ușor prin propagandă, elita cultural-artistică n-a putut fi îndobitocită și nici forțată să se supună Noii Ordini naziste. Și, cum se va vedea, ea a reacționat la nici o săptămână de la instalarea regimului hitlerist.

(va urma)

Fragment din volumul în pregătire „Arta sub semnul zvasticii"

Răspunsul la presiunile politice, imposibil de suportat, a fost marea emigrație a adevăratelor valori spirituale ale Germaniei.

arte

Știri de la Centrul Cultural Pitești

„Dansul Florilor"

Concursul Municipal de Balet și Gimnastică Ritmică

Lansarea cărții electronice „Biserica Domnească Sfântul Gheorghe"

■ Centrul Cultural Pitești a organizat în Sala Ars Nova, lansarea romanului cu titlul „Ochii mei prelungesc Câmpia Timpului", de Sorin Calea. Originar din comuna Valea Iașului, județul Argeș, Sorin Calea este absolvent al Facultății de Electronică, din cadrul Universității Pitești și este director din anul 2009 la Căminul Cultural Valea Iașului. În anul 2008 a debutat publicistic cu volumul de versuri „Sufletul ca o perdea", semnând până în prezent șapte volume de poezie și patru de proză. La eveniment au participat elevi, cadre didactice de la Colegiul Economic Maria Teiuleanu și prieteni ai autorului. Despre noua apariție editorială și despre activitatea culturală a lui Sorin Calea au vorbit profesoarele de limba și literatura română Florica Popa, Elena Ștefănescu, Marieta Șerban, scriitorul Mihail Ghițescu și primarul din comuna Valea Iașului, Nicolae Barbu. Actorul Puiu Mărgescu a susținut o lectură din romanul „Ochii mei prelungesc Câmpia Timpului", iar autorul a delectat auditoriul cu o scurtă prelegere despre crezul său literar și a citit la rându-i pasaje din noua sa carte, pe care a oferit-o cu drag și cu un autograf de suflet, celor interesați.

■ Centrul Cultural Pitești și Facultatea de Teologie, Litere, Istorie și Arte din cadrul Universității Pitești au organizat conferința cu tema „Civilizația geto-dacică și lumea romană în secolele I î.Hr și I d. Hr.", susținută de conf. univ. dr. Constantin Bărbulescu, decanul instituției. Manifestarea, coordonată de istoricul Marin Toma, secretar de redacție al revistei-document Restituiri Pitești a reunit un public format din elevi, cadre didactice de la Colegiul Național Zinca Golescu și alți pasionați de istorie. „Civilizația geto-dacică, aparținând fondului tracic, trebuie privită prin prisma unui schimb permanent cu civilizația romană, și nu doar din punctul de vedere al conflictelor", a subliniat Constantin Bărbulescu.

■ Primăria Municipiului Pitești și Consiliul Local, prin Centrul Cultural Pitești, Direcția Județeană pentru Sport și Tineret Argeș, Federația Română de Dans Sportiv și Clubul Total Dance au organizat la Sala Sporturilor, sâmbătă, 13 mai și duminică, 14 mai, Concursul Național de Dans Sportiv „Dansul Florilor". La manifestarea ajunsă la a 29-a ediție au participat peste 600 de sportivi, cu vârste cuprinse între 4 și 55 de ani, de la peste 50 de cluburi din toată țara. Concurenții au susținut probe de vals lent, tango, vals vienez, slow-fox, quick-step, samba, cha cha, rumba, Paso Doble, Jive. Ca noutate, a avut loc și un concurs de Streetdance Free Style, pe patru categorii de vârstă. Câștigătorii au fost recompensați cu trofee, medalii și diplome, dar și cu aplauze călduroase din partea publicului iubitor de frumos, eleganță, rafinament. Evenimentul a deschis ansamblul manifestărilor dedicate Zilelor Municipiului Pitești.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat în Sala Ars Nova, simpozionul cu tema „Frumosul și urâtul în istorie", în cadrul proiectului cultural-educativ, sub genericul „Istorie și istorii cu Marin Toma". La dezbatere au participat elevi, cadre didactice de la Colegiul Economic Maria Teiuleanu și alți pasionați în domeniu. „Conceptele de frumos și urât țin de viața culturală și socială, prin felul în care ne raportăm la ele. Normele frumosului diferă de la o zonă la alta; și foarte importantă este emoția. Nu putem discuta despre frumos și urât în absența emoțiilor. Pot fi limbile naționale urâte sau frumoase? Ori muzica? Putem asocia lumea științei cu frumosul și urâtul? Există cu adevărat frumos și urât? Dacă abordăm filosofic, credem că frumosul tinde spre prefecțiune, și ne deranjează că n-o putem atinge", au fost câteva aspecte, analizate de istoricul Marin Toma, împreună cu publicul său.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat în Sala Ars Nova, simpozionul cu tema „Riscurile Democrației", în cadrul proiectului cultural-educativ, sub genericul „Libertate și lege cu Marius Andreescu". La dezbatere au participat elevi, cadre didactice de la Colegiul Național Zinca Golescu și alți consumatori de cultură. Despre democrație și riscurile regimurilor democratice au vorbit istoricul Marin Toma și lector univ. dr. Marius Andreescu, judecător la Curtea de Apel Pitești. „Au fost definite trei elemente ale democrației: libertatea, egalitatea și dreptatea, care au o anumită evoluție în cadrul unui sistem democratic. Iar libertatea trebuie bine înțeleasă și nu exacerbată, altfel conduce la transformarea omului într-un simplu individ, care se laudă cu infracțiuni și abateri, fapt care înseamnă negarea libertății. Libertatea de a spune orice, oricum, oricând, este o libertate rău înțeleasă; cuvântul creează responsabilități, pentru că limbajul este semnul rațiunii, iar noi, ca oameni raționali, suntem datori să-l respectăm", a subliniat magistratul Marius Andreescu.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat în Sala Ars Nova, ediția din luna mai a Cenaclului „Armonii Carpatine". Evenimentul, coordonat de redactorul-șef al revistei Carpatica, scriitorul Nicolae Cosmescu a cuprins o lectură din propriile creații, susținută de poetul Nicolae Braniște, medicul-poet Adrian Mitroi, medicul-poet Constantin Teodor Craifaleanu și publicistul Gheorghe Mohor. Manifestarea, la care au participat elevi, cadre didactice de la Colegiul Economic Maria Teiuleanu și alți consumatori de cultură a fost dedicată Zilelor Municipiului Pitești.

■ Primăria Municipiului Pitești, prin Centrul Cultural Pitești a organizat pe data de 20 mai, în Piața Primăriei, Concursul Municipal de Balet și Gimnastică Ritmică. La evenimentul aflat la prima ediție și coordonat de profesoara Nicoleta Andrei, au participat 20 de copii la categoria de vârstă 7-14 ani și 11 micuțe la categoria de vârstă 5-7 ani. Probele de concurs individual și individual compus au constat în impresia artistică, elemente tehnice de dificultate, înaltă dificultate și atitudine. Pentru efortul lor, gimnastele au fost recompensate cu diplome, cupe și medalii, în aplauzele iubitorilor de frumos. Manifestarea s-a desfășurat sub semnul Zilelor Municipiului Pitești.

■ Centrul Cultural Pitești, prin Clubul de Istorie „Armand Călinescu" a organizat lansarea noului număr la revistei-document Restituiri Pitești, publicație trimestrială editată de instituție. Evenimentul editorial, dedicat Zilelor Municipiului Pitești a reunit istorici și pasionați de istorie. Despre conținutul noului număr al revistei au vorbit semnatarii articolelor: secretarul de redacție - istoricul Marin Toma, lector univ. dr. Marius Andreescu, judecător la Curtea de Apel Pitești, consilierul local și istoricul Ionuț Zidaru, muzeograful Octavian Dărmănescu și scriitorul-inginer Nicolae Cosmescu.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat în Complexul „Casa Cărții", expoziția de pictură, sub genericul „Costel Butoi – In Memoriam". Născut în localitatea Drăgotești, județul Dolj, Costel Butoi a absolvit Institutul de Arte Plastice „Ion Andreescu" din Cluj, promoția 1979 și a fost membru al Uniunii Artiștilor Plastici din România, expunându-și lucrările în țară și peste hotare. S-a stins din viață la numai 59 de ani, dar a lăsat în urmă o moștenire culturală de excepție. La vernisaj au participat elevi, cadre didactice de la Colegiul Economic Maria Teiuleanu, Colegiul Național Zinca Golescu, membri ai familiei și colegi de breaslă. Despre creația lui Costel Butoi au vorbit poeta Denisa Popescu, Ilie Ștefan, cumnatul regretatului autor, președintele Uniunii Artiștilor Plastici din România Filiala Argeș, profesorul și artistul plastic Daniel Preduț, artiștii plastici Ion Pantilie, Mara Diaconu, Mircea Bârloiu, medicul-poet Constantin Teodor Craifaleanu, consilierul local Tatiana Preduț, artistul plastic Constantin Samoilă.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat lansarea cărții electronice, cu titlul „Biserica Domnească Sfântul Gheorghe", de Octavian Dărmănescu. Originar din comuna Ștefănești, județul Argeș, autorul este licențiat în teologie, administrație publică, istorie-muzeologie, franceză-engleză, pedagogie muzicală, și are doctorat în filologie. Până acum a publicat cărțile „Convertirea prin literatură", în anul 2007, „Diversiuni lirice", în 2012, colaborează la mai multe reviste de specialitate, printre care Restituiri Pitești, editată de Centrul Cultural Pitești. Noul produs cultural a fost bine primit în rândul celor avizați, fiind considerat o urgență, în sensul că Biserica Domnească Sfântul Gheorghe, ctitorită în anul 1656, de către domnitorul Țării Românești, Constantin Șerban, este un important reper cultural, istoric și religios al urbei.

■ Centrul Cultural Pitești și Fundația Literară „Liviu Rebreanu" au organizat lansarea volumului de proză cu titlul „Manual de utilizare a omului", de Ionuț Copil. Originar din localitatea Geoagiu-Băi, autorul este absolvent al Facultății de Horticultură din cadrul Universității de Vest Timișoara. A debutat editorial în anul 2007 cu volumul de eseuri „Clipa de luciditate" și a publicat până în prezent, patru volume de proză și o serie de articole literare în reviste de profil. Lucrarea „Manual de utilizare a omului" este un ghid al tipologiei umane, elaborat pe baza informațiilor acumulate de autor, în domeniul fascinant al neuro-științelor. Despre noua apariție editorială au vorbit poeta Allora Albulescu, scriitorul Mihail Ghițescu și autorul.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat vineri, 19 mai, în Piața Vasile Milea, tradiționala manifestare, sub genericul „Carnavalul Tinereții". Evenimentul, dedicat Zilelor Municipiului Pitești a fost susținut de Ansamblul Folcloric de Copii „Zavaidoc", sub îndrumarea profesoarelor Carmen Ionescu și Corina Barbu, Grupul Folk „P620", copii și tineri de la cursurile de chitară și canto popular din cadrul Centrului Cultural Pitești, sub îndrumarea cantautorului Tiberiu Hărăguș și a profesorului de canto popular Valentin Grigorescu, Trupa de rock „RANA", Ansamblul Folcloric „Ellada" și Grupul Vocal „Filia", din cadrul Comunității Elene din Pitești.

■ Primăria Municipiului Pitești, prin Centrul Cultural Pitești și Asociația Culturală „D.G.Kiriac" au organizat sub semnul Zilelor Municipiului Pitești, prima ediție a Festivalului Coral Internațional „Emanoil Popescu". Evenimentul, coordonat de dirijorul George Paraschivescu și desfășurat la Centrul Multifuncțional Pitești a fost susținut de coruri de ținută din țară și de peste hotare: Corala „D.G.Kiriac", Corul de copii „D.G.Kiriac Junior", Corul „Rapsodia" Vălenii de Munte, Corul Bărbătesc al Arhiepiscopiei Argeșului și Muscelului, Corul „Appassionato" din Târgoviște, Corul „Preot Ion Ionescu" din Topoloveni, Corala Camerală „Muzicor" Ploiești, Corul „Ars Nova" din Pitești. Au mai încântat publicul meloman Corul „Allegretto" al Liceului de Arte Dinu Lipatti din Pitești, Corul „Carmen Argessi", Corul „Orfeu" din Curtea de Argeș, Corul Seminarului Teologic „Sfântul Nicolae" din Râmnicu Vâlcea, Corala „Paul Constantinescu" din Ploiești, Corul „Armonia" din Brăila, Corul „Mystica" din Bulgaria.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat în Sala Ars Nova, lansarea cărții de proză religioasă, cu titlul „Hristos, Viața!", de Constantin Aninoiu. Originar din comuna Bălești, județul Gorj, Constantin Aninoiu este de profesie expert contabil, pastor evanghelist și autor a 33 de volume de meditații creștine. Evenimentul editorial, coordonat de publicistul Nicolae Badiu a reunit un public format din prieteni și admiratori ai autorului. „Eu am luat ca model în a defini viața, pe acest Saul din Tars, viitorul apostol Pavel, care și-a definit viața într-un singur cuvânt: HRISTOS. După mine, acesta este un model demn de urmat!", este mesajul transmis de Constantin Aninoiu cititorilor săi.

■ Centrul Cultural Pitești și Liga Scriitorilor Români Filiala Argeș au organizat în Sala Ars Nova, lansarea volumului de versuri cu titlul „Vorbe Dichisite", de Nicolae Braniște. Născut la Pitești, absolvent al Facultății de Horticultură din cadrul Institutului Agronomic „Nicolae Bălcescu" din București, autorul a fost director la Institutul de Pomicultură Mărăcineni din județul Argeș în perioada 1990-1995, publicând peste 32 de cărți de specialitate și 300 de articole în reviste de profil din țară și din străinătate. Nicolae Braniște este membru al Ligii Scriitorilor Români Filiala Argeș și a publicat până acum, 12 volume de versuri și de proză. Despre noua apariție editorială au vorbit profesoara de limba și literatura română Emanuela Marinescu, cercetătorul horticol și promotorul cultural Adina Perianu, medicul-poet Constantin Teodor Craifaleanu și autorul. „Prin ceea ce scriu îmi exprim în versuri pe care le șlefuiesc, pe care le dichisesc, gândurile, trăirile, impresiile, frământările, iar volumul Vorbe Dichisite este o cronică a a gândurilor mele", a declarat poetul Nicolae Braniște.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat în Sala Ars Nova, serbarea copiilor de la cursul de engleză și pian, sub genericul „Engleza pe Portativ". Sub îndrumarea profesoarei Ilzi Sora, micuții au interpretat la pian, piese învățate la orele de curs și au cântat melodii în limba lui Shakespeare, spre încântarea publicului format din părinți și bunici. Talentații artiști au fost recompensați cu diplome de merit din partea Centrului Cultural Pitești și cu aplauze călduroase din partea auditoriului.

■ Centrul Cultural Pitești și Direcția Județeană pentru Cultură Argeș au organizat ediția din luna mai a proiectului cultural-educativ, sub genericul „Cultura Digitală". Manifestarea, inițiată și coordonată de publicistul Cristian Cocea, directorul Direcției Județene pentru Cultură Argeș a avut tema "Ce urmează după Homo Sapiens?" În fața unui public format din elevi, cadre didactice de la Colegiul Național Zinca Golescu și alți consumatori de cultură, distinsul invitat a abordat teoria evoluționistă lansată de Charles Darwin și teoria creaționistă, susținută de conservatorii religioși, privind apariția omului, lansând și o provocare: „Care va fi evoluția speciei umane, dacă și ce mutații va suferi peste sute de ani, cum va arăta planeta albastră în viitorul îndepărtat? Vă recomand să citiți cărți semnate

actualitate

de celebri scriitori de SF, pentru a vă lărgi orizontul cunoașterii și spre a vă conduce către noi teorii fascinante privind omenirea", le-a spus Cristian Cocea celor prezenți.

■ Ziua Internațională a Copilului a fost sărbătorită în avans la Centrul Cultural Pitești. În colaborare cu Asociația de Prietenie CHINARO au fost organizate în Complexul „Casa Cărții", manifestări cu specific chinezesc, susținute de elevi de la Școala Gimnazială „Marin Preda", Școala Gimnazială „Matei Basarab" și Liceul de Arte „Dinu Lipatti". La evenimentul desfășurat sub genericul „Jocurile prieteniei din România până în China sărbătorim copilăria", au participat consilierul Ambasadei Republicii Populare Chineze la București, soția ambasadorului Chinei, reprezentanți ai Asociației de Prietenie CHINARO, profesoare de limba chineză din Țara Mandarinului. Într-un cadru special amenajat, copiii au participat la jocuri care poartă amprenta culturii și civilizației chineze: decupaje în hârtie, construirea de castele în miniatură, jocul cu coarda.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat în Sala Ars Nova, ediția din luna mai a proiectului cultural-educativ, sub genericul „Povești de viață-povești de suflet cu Denisa Popescu". Amfitrioana manifestării, poeta Denisa Popescu l-a invitat pe istoricul Marin Toma, pentru a-și prezenta în fața celor interesați, viața și activitatea profesională. Născut în orașul Costești, județul Argeș, Marin Toma este licențiat în istorie-muzeologie la Universitatea din Pitești, are master în istorie-muzeologie la Universitatea din Craiova, doctorat cu bursă la aceeași universitate, cu teza „Modele culturale și realități cotidiene în Țara Românească de la Constantin Mavrocordat la Unirea din 1859". Activitatea științifică este ilustrată prin participări la diverse manifestări internaționale și naționale de profil, desfășurate în țară și peste hotare, precum și de numeroase articole și recenzii de specialitate publicate. Până la vârsta de 33 de ani, Marin Toma s-a remarcat prin activități de voluntariat, fiind membru fondator și președintele Grupului pentru Educație și Ecologie Argeș, coordonator național de voluntari în cadrul proiectului „Plantăm fapte bune în România", din anul 2011, și coordonator regional al proiectului național „Let s do it, Romania", în perioada 2011-2012. Este asistent universitar dr. asociat la Facultatea de Teologie, Litere, Istorie și Arte din cadrul Universității Pitești, secretar de redacție al revistei-document Restituiri Pitești, publicație trimestrială editată de Centrul Cultural Pitești și coordonatorul proiectului cultural-educativ, sub genericul „Istorie și istorii cu Marin Toma", desfășurat în cadrul aceleiași instituții.

■ Primăria Municipiului Pitești, prin Centrul Cultural Pitești a organizat un spectacol muzical-literar-artistic, dedicat Zilei Internaționale a Copilului. Evenimentul, desfășurat în Piața Primăriei a fost susținut de copii și tineri, care urmează cursuri de aptitudini artistice în cadrul Centrului Cultural Pitești. Preț de două ceasuri, publicul format din copii, părinți și bunici s-a delectat cu recitaluri de muzică populară, interpretate de Ansamblul Folcloric de Copii „Zavaidoc", sub îndrumarea profesoarelor Carmen Ionescu și Corina Barbu, copii și tineri de la cursul de canto popular, coordonat de profesorul de specialitate Valentin Grigorescu, Grupul Folk „P620", copii și tineri de la cursul de chitară, sub îndrumarea cantautorului Tiberiu Hărăguș, micuțele balerine de la cursul de balet și gimnastică ritmică, sub îndrumarea profesoarei Nicoleta Andrei, copii de la cursul de actorie, coordonat de artistul Robert Chelmuș. Spectacolul a fost prezentat și animat de fermecătoarea Andreea Dinuț, membră a Grupului Folk „P620".

■ Centrul Cultural Pitești, prin Clubul de Istorie "Armand Călinescu" a organizat în Sala Ars Nova, simpozionul cu tema "Criza despre care nu s-a spus nimic: Venezuela". Manifestarea, care s-a înscris în proiectul cultural-educativ, sub genericul "Lumea Azi" a fost susținută de istoricul Marin Toma, secretar de redacție al revistei-document Restituiri Pitești. La eveniment au participat elevi, cadre didactice de la Colegiul Economic Maria Teiuleanu și alți consumatori de cultură, care au aflat astfel, informații interesante despre situația economico-socială a țarii din America de Sud. "Deși este bogată în petrol, Venezuela se confruntă cu o criză alimentară, încât numeroși cetățeni se hrănesc din gunoaie, a trecut printr-o criză economică generată de schimbarea banilor, iar răspunsurile la aceste probleme se află pe tărâmul politicii și al economiei", a precizat Marin Toma.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat în Sala Ars Nova, lansarea cărții cu titlul „Discurs Istoriografic Universal", de istoricul Petre Popa. La evenimentul editorial au participat elevi, cadre didactice de la Școala Militară de Maiștri Militari și Subofițeri a Forțelor Terestre „Basarab I" și alți consumatori de cultură. Distinsul autor a susținut o prelegere despre elaborarea noii lucrări cu caracter științific, menționând operele unor istoriografi celebri, din Antichitate și până în prezent. Petre Popa a mai promis o lucrare de referință, și anume, un calendar al celor mai importante evenimente, pe care le-a cunoscut Municipiul Pitești, consemnate de cronicari și istorici, de-a lungul timpului.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat în Sala Ars Nova, ediția din luna iunie a Clubului literar-artistic „Mona Vâlceanu". Amfitrioana manifestării, profesoara-scriitoare și editor Mona Vâlceanu i-a invitat în fața publicului format din elevi, cadre didactice de la Colegiul Economic Maria Teiuleanu și alți consumatori de cultură, pe medicul-poet Elena Armenescu și pe scriitorul Ion C. Ștefan, directorul Editurii Arefeana. Evenimentul a cuprins o lectură publică, susținută de actorul Puiu Mărgescu, din cărțile de versuri și de proză semnate de distinșii invitați, precum și scurte prelegeri din partea autorilor. Atmosfera a fost completată de eleve de la Liceul de Artă Dinu Lipatti, care au interpretat piese la flaut și pian. Elena Armenescu s-a născut în comuna Tătărăști, din județul Teleorman, a absolvit Liceul Zinca Golescu din Pitești și Institutul de Medicină din Timișoara, fiind specializată în pediatrie-cardiologie. Pasionată de literatură, publică o serie de volume de poezie, este membru fondator al Uniunii Medicilor Scriitori și Publiciști din România și membru al Uniunii Scriitorilor din România. Originar din comuna Arefu, județul Argeș, Ion C. Ștefan este absolvent al Facultății de Filologie București, profesor de limba și literatura română la un colegiu național din capitală și membru al Uniunii Scriitorilor din România. Este autor a peste 30 de volume de povestiri, romane, versuri, eseuri, remarcându-se printr-o intensă activitate culturală.

■ Centrul Cultural Pitești și Direcția Județeană pentru Cultură Argeș au organizat la Casa Cărții, ultima ediție a proiectului cultural-educativ, sub genericul „Cultura Digitală". Manifestarea, susținută de jurnalistul, scriitorul și publicistul Cristian Cocea, directorul Direcției Județene pentru Cultură Argeș, a avut tema „Politica în era Big Brother" și a reunit un public format din elevi, cadre didactice de la Colegiul Economic Maria Teiuleanu și alți consumatori de cultură. Dezbaterea s-a axat pe două concepte: utopia, explicată prin organizarea ideală a omenirii și distopia, adică opusul utopiei. „Trăsăturile societății distopice se referă la: un singur stat, condus de o elită fără idei democratice, un sistem de propagandă de stat cu programe și sisteme educaționale, care îi obligă pe ceilalți să adore statul și guvernul său, în încercarea de a-i convinge că viața lor în acel stat este dreaptă și bună. Iar Big Brother este o figură fantomatică, ce se află în fruntea acelui stat, și pe care oamenii o adoră, după ce au fost victime ale unei campanii de cult al personalității", a explicat Cristian Cocea.

CARMEN ELENA SALUB

Ziua Internațională a Copilului

„Cultura Digitală"

Nota redacției:
O revistă are, în mod logic, un program estetic propriu. În schimb tendința scriitorilor actuali – incitați de tehnica ultramodernă – este să trimită același text la cât mai multe publicații. Ceea ce nivelează peisajul revuistic până la omogenizarea totală. De aceea, îi anunțăm pe colaboratorii noștri că ***Argeș*** *nu publică decât texte originale, care nu au apărut inițial în volume, reviste etc., iar textele nu le primește decât în format electronic, cu diacritice.*

Număr ilustrat cu sculpturi de Ernst BARLACH.

Vizita bătrânei doamne. La Longarone

(urmare din p. 32)

era de piatră. Era foarte frumoasă. La capătul ei era veceul iar sub el curgea un pârâu. Am fost la veceu ca să spun, acasă, cum era veceul lui Nono. Am fost la oraș și ne-a dat bătrânul bani de cumpărături că urma să plecăm acasă. Am intrat într-un magazin și am găsit niște pantofi ieftini cu doar 500 de lire. Erau de toate culorile. Vreo cinci modele erau splendide. Când am ajuns acasă și le-am arătat ce mi-am cumpărat, Nono s-a pus pe un râs de nu se mai putea opri. Râdea așa de frumos: oh, oh, oh. "Che mata sei, Ghizela! (Ce nebună ești, Ghizela!). Ghizela, aceștia sunt pantofi pentru morți. De aia sunt așa de ieftini!" Mă credeți că am umblat cu ei patru ani ? N-am mai zis la nimeni. Toată lumea mă oprea și-mi zicea : "Vai, ce pantofi frumoși aveți, doamna Ghizela !" Ha, ha, ha!

Pepsi&cola. În Vale și la mare...

Ghizela-Maria, fata Margaretei Leita din Longarone, l-a cunoscut, la Iscroni, pe Lorincz Ladislau. S-a măritat cu el și au avut un singur copil. Bebe a fost un comerciant destoinic. Într-o vreme grea, el era singurul comerciant din Vale care făcea rost de Pepsi și era extrem de mândru (și de câștiguri din această pricină). Dacă erai un om greu sau dacă erai prieten bun cu Bebe puteai savura, din an în Paști, câte o sticlă cu pepsi. Sticla de pepsi era unul din puținele simboluri americane (alături de Kent și blugii Levi Strauss) permise, cu măsură, de un sistem totalitar.

Bebe a avut două fete: pe Andreea-Maria și pe Bianca, dar nu a apucat să le vadă mari. El a murit, de tânăr, într-un controversat accident de mașină. Fetele sale au fost crescute mai mult de bunică. Andreea-Maria a terminat topografia minieră la Universitatea din Petroșani dar a ales, după absolvire, să plece în Spania și să îngrijească de niște babe. Din Spania, dintr-o localitate aflată foarte aproape de Madrid, o sună foarte des pe bunica sa din Iscroni. Bunica locuiește împreună cu nora într-o casă aflată chiar în spatele "borcanului" destinat, odinioară, milițienilor care supravegheau circulația în intersecția a două județe. Hunedoara și Gorj. Necazurile acestei frumoase gospodării, aflate la câțiva metri sub nivelul șoselei ce duce la Târgu Jiu, se datorează țiganilor de la gospodăria comunală. Ei aruncă rezultatele muncii lor chiar în curtea doamnei Ghizela Lorincz. Au socotit că e mai operativ așa.

În Spania, Andreea îngrijește două babe pentru 700 de euro pe lună. Casa unde stă, în timpul liber, e închiriată de la un român care s-a stabilit în Spania de vreo câțiva ani buni. Când nu știe să gătească o mâncare pe care i-o făcea acasă bunica, Andreea sună la Iscroni pentru a primi rețeta. În aceste lungi și dese discuții pe care nepoata le are cu bunica ei, Andreea îi cere să-i trimită, cu Atlassib-ul, brânză de oaie, cârnați făcuți acasă și slănină. Aceste produse, spune Andreea, le sunt total necunoscute ibericilor. În schimb, ea trimite tot prin Atlassib, haine pentru cele trei femei rămase acasă. "E bine în Spania dar să-i spui Biancăi să nu plece și ea de acasă". Acesta e mesajul pe care Andreea i-l spune de fiecare dată, la telefon, bunicii. Bianca nu mai stă demult la Iscroni. Ea locuiește în București, lucrează la o bijuterie și e studentă la o facultate particulară. Crede că Andreea nu e sinceră atunci când îi spune bunicii că-n Spania n-ar mai fi loc și pentru ea. My Fair Lady e de părerea Biancăi: "The rain in Spain stays mainly in the plain!"

Revista **ARGEȘ** poate fi procurată și prin comandă directă la sediu, cu plata ramburs, cheltuielile de expediție fiind suportate de către expeditor.

IMPORTANT! Vă puteți abona pentru anul 2017, costul abonamentului fiind de 42 lei/an.
Plata se face prin mandat poștal pe numele CRISTINA LINTESCU, Centrul Cultural Pitești, Casa Cărții, Pitești, O.P. 1, cod 110013. Tel./fax: 0248/219976.

ARGEȘ
- **Revistă lunară de cultură**
- Apare sub egida **Consiliului Local**, a **Primăriei Pitești** și a **Uniunii Scriitorilor din România**
- Editată de **Centrul Cultural Pitești**
- Membră **ARIEL**

Senior editor: **CALINIC, Arhiepiscop al Argeșului și Muscelului**
Redactor-șef: **DUMITRU AUGUSTIN DOMAN** (augustindoman@yahoo.com, http://www.blogdoman.blogspot.com)
Consilieri editoriali: **NICOLAE OPREA, MARIN IONIȚĂ**
Redactori: **MARIANA ȘENILĂ-VASILIU, MIRCEA BÂRSILĂ, AUREL SIBICEANU**
Tehnoredactor: **SIMONA FUSARU**

Redacția: Pitești, Casa Cărții, Centrul Cultural Pitești;
http: www.centrul-cultural-pitesti.ro;
tel./fax: 0248/219976
ISSN: 1221-2350
Tiparul executat la SC Argeșul liber SA
ARG PRESS